

endast i undantagsfall ansåge mig böra tillstyrka nya byggnadsföretag för universiteten. Jag förklarade mig emellertid vilja senare denna dag upp- taga frågan om anslag till nybyggnad för den fysiska institutionen vid uni- versitetet i Lund.

Beträffande denna fråga har, såsom av den i ärendet förebragta utrednin- gen framgår, från olika håll vitsordats det synnerligen trängande behovet av att institutionen snarast får sin lokalfråga löst. I samband med univer- sitetets anslagsäskanden för budgetåret 1936/1937 gjordes framställning om anvisande av medel för till- och ombyggnad av den nuvarande institutions- byggnaden. Byggnadsstyrelsen ansåg dock, att frågan härom icke borde upp- tagas till slutligt avgörande, förrän en plan upprättats jämväl för utbyggan- de av vissa andra närbelägna institutioner vid universitetet. Sedermera har emellertid byggnadsfrågan kommit i ett annat läge genom det av större aka- demiska konsistoriet framlagda förslaget, att en helt ny byggnad för den fysiska institutionen skulle uppföras på annan plats och planerna på till- och ombyggnad av byggnaden skrinläggas. Efter erhållet uppdrag har bygg- nadsstyrelsen förebragt närmare utredning i ärendet och därvid ansett över- vägande skäl tala för uppförandet av en ny byggnad för ifrågavarande ända- mål. Universitetsmyndigheterna hava också varmt förordat detta förslag. Utredningen utvisar, att de lokalutrymmen, man tidigare räknat med att er- hålla i kemiska institutionens gamla byggnad, på grund av denna byggnads bristfällighet icke ansetts motsvara de krav, man borde uppställa för de in- stitutioner, som kunde komma att förläggas till denna byggnad. Byggnads- styrelsen har därför ansett några mera betydande kostnader icke böra ned- läggas på kemibyggnadens iståndsättande utan densamma böra allenast nödtorftigt ställas i ordning för vissa provisoriska behov. Däremot skulle den nuvarande fysiska institutionsbyggnaden, som ur rent teknisk synpunkt befinner sig i gott stånd, för tämligen ringa kostnad kunna lämna fullgoda lokaler för andra institutioner — främst den psykologiska — vilkas lokal- fråga är trängande. Genom en nybyggnad för fysiska institutionen vinnes även — förutom ett rationellt ordnande av lokaler för denna institution — att de fysiologiska och anatomiska institutionernas lokalfråga kommer i ett förmånligare läge.

Då åtgärder för tillgodoseende av förbättrade förhållanden för den fysiska institutionen synas mig oundgängliga och den av byggnadsstyrelsen före- bragta utredningen tydligt utvisat, att avsevärda fördelar ur olika synpunk- ter stå att vinna genom uppförande av en ny institutionsbyggnad, tillstyrker jag, att medel äskas av riksdagen för nästkommande budgetår för igångsät- tande av detta byggnadsföretag.

Enligt de föreliggande kostnadsberäkningarna skulle de egentliga bygg- nadskostnaderna uppgå till 640,000 kronor, vartill komme för ledningsarbe- ten 324,000 kronor, för oförutsedda utgifter, administrationskostnader, rit- ningar och kontroll 76,000 kronor samt för möbler och inventarier 64,000 kronor eller alltså sammanlagt 1,104,000 kronor.

Jag har icke funnit anledning till erinran mot de gjorda kostnadsberäkningarna. Den för nybyggnaden föreslagna platsen synes mig lämplig.

Beträffande den nya institutionsbyggnadens förseende med möbler, inventarier, maskiner och instrument m. m. får jag framhålla, att dessa kostnader, i den mån de icke avse fast inredning, icke böra påföras statens allmänna fastighetsfond utan utgå av andra medel. Jag förutsätter, att i sinom tid närmare utredning förebringas, huruvida och i vad mån sagda kostnader äro av den natur, att de böra täckas av kapitalökningsanslag till fastighetsfonden. Anslag för ifrågavarande ändamål äro emellertid icke erforderliga för nästa budgetår, varför jag saknar anledning att i förevarande sammanhang närmare ingå på denna fråga.

Vidkommande åter det belopp, som för de egentliga byggnadskostnaderna bör äskas på riksstaten för budgetåret 1937/1938, har byggnadsstyrelsen i sin förenämnda plan för statens byggnadsverksamhet under femårsperioden 1937/1942 beräknat ett belopp av 150,000 kronor erforderligt för ifrågavarande arbetes påbörjande. Jag får i anslutning härtill tillstyrka, att nämnda belopp nu äskas av riksdagen.

I likhet med kanslern anser jag, att de av professorn Siegbahn gjorda erinringarna mot det av byggnadsstyrelsen uppgjorda förslaget böra bli va föremål för överväganden vid de definitiva byggnadsritningarnas uppgörande.

Under återopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnad för fysiska institutionen vid universitetet i Lund* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 150,000.

6. Nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet. Med anledning av ett av Kungl. Maj:t under punkten 85 i 1936 års åttonde huvudtitel framlagt förslag anvisade 1936 års riksdag för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 40,000 kronor till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Allmän arkitektävling rörande nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. Genom beslut den 15 maj 1936 uppdrog Kungl. Maj:t sedermera åt byggnadsstyrelsen att snarast möjligt anordna en allmän pristävling för svenska arkitekter ifråga om förslagsritningar till nybyggnad å det s. k. Norrbackaområdet för ifrågavarande ändamål.

I skrivelse den 6 augusti 1936 har nu *byggnadsstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t i avvaktan på framläggandet av det slutliga resultatet av ovan nämnda pristävling måtte föreslå 1937 års riksdag att till ifrågavarande nybyggnad för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Departements-
chefen.

Enligt vad byggnadsstyrelsen meddelat, är det dess förhoppning att till Kungl. Maj:t kunna överlämna resultatet av berörda pristävling så tidigt, att på detsamma grundat förslag skall kunna framläggas för 1937 års riksdag. I avbidan härå torde anslag med det av byggnadsstyrelsen angivna beloppet, 100,000 kronor, böra beräknas å riksstaten till under nästkommande budgetår erforderliga förarbeten för ifrågavarande byggnadsföretag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1937/1938 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

7. Uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. Sedan 1930 års riksdag fattat beslut om uppförande av ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, har arbetet med uppförandet av sjukhuset fortskridit under budgetåren 1931—1937 i enlighet med en av 1931 års riksdag fastställd plan för den första byggnadsetappen. Beträffande utformningen av denna plan samt beträffande vissa utredningar i samband med densamma hänvisas till 1935 och 1936 års statsverkspropositioner (Utgifter för kapitalökning, bilaga 5, punkten 4, respektive bilaga 6, punkten 7).

För ifrågavarande ändamål hava under budgetåren 1931—1937 av statsmedel anvisats tillhoppa 8,379,000 kronor, därav 2,500,000 kronor för innevarande budgetår. I nämnda summa av 8,379,000 kronor ingår ett belopp av 1,000,000 kronor till enskilda vårdplatser å sjukhuset, vilket belopp enligt den godtagna finansieringsplanen skall amorteras och förräntas av inflytande vårdavgifter. Då 1931 års riksdag för arbetet under den första byggnadsetappen beviljat ett belopp av 11,626,984 kronor, återstår sålunda att härav anvisa ytterligare [11,626,984 — (8,379,000 — 1,000,000) =] 4,247,984 kronor.

Med skrivelse den 17 november 1936 har *karolinska sjukhusets byggnadskommitté* gjort framställning rörande anslag till byggnadsarbetenas fortsättande under budgetåret 1937/1938. Kommittén har därvid lämnat en arbetsredogörelse för budgetåret 1935/1936, till vilken torde få hänvisas. Vidare har kommittén anfört bland annat följande:

Beträffande bostadshuset för läkare, sköterskor, och andra befattningshavare övervägdes en ändring av byggnadernas utformning och placering inom sjukhusområdet. Den ändrade utformningen föranleddes bland annat av att kommittén hade anledning räkna med att plats måste beredas för ökat antal befattningshavare. Enligt medicinalstyrelsens anvisningar rörande ordnandet av sjukvårdspersonalens arbetsförhållanden vid andra anstalter än de statliga sinnessjukhusen skulle nämligen direktionen för sjukhuset vid uppgörande av personalstater utgå från en kortare arbetstid för personalen än som för närvarande tillämpades vid kroppssjukhusen, vilket givet-

vis medförde ökat personalbehov. Det torde, såvitt kommittén nu kunde bedöma, icke kunna undvikas, att det bostadsutrymme, som måste beredas. därest utökning av personalen i enlighet med medicinalstyrelsens riktlinjer skulle ske, komme att öka de ursprungligen beräknade kostnaderna. Kommittén ville i detta sammanhang jämväl framhålla, att tillgodogörandet av de resultat, som uppnåtts genom utredningar och undersökningar i ljudisoleringsfrågan, medfört, att utförandet av mellanväggarna i huvudkomplexet betingade en högre kostnad än tidigare kalkylerats med. Huru nu angivna omständigheter komme att inverka å totalkostnaderna för sjukhusets uppförande kunde icke för närvarande angivas.

Vidkommande anslagsberäkningen för nästa budgetår har kommittén först meddelat, att kostnaderna för kommitténs verksamhet under tiden den 1 september 1931—den 30 juni 1936 uppgått till belopp, som framgå av följande sammanställning:

	Totalkostnad	Därav under budgetåret 1935/1936
För 1930 års sjukhuskommissions utredningar m. m.	28,200: —	— —
» generalplan	22,363: —	— —
» expropriation av nyttjanderätten till skjutbanan å Norrbackaområdet	134,706: 70	— —
» administration, arvoden till ledamöter, tjänstemän och kontorsutgifter m. m.	314,287: 88	108,936: 86
» arkitekter och experter	641,112: 75	230,806: 28
» huvudkomplexet, byggnadskostn.	3,048,218: 47	2,295,763: 52
» entrékomplexet d:o	234,700: 22	78,881: 22
» ekonomikomplexet d:o	444,199: 67	325,174: 67
» kulvertar	54,708: 26	40,358: 26
» yttre vattenledningar	44,869: 24	1,981: 91
» yttre avloppsledningar	213,488: 24	8,348: 97
» vissa ledningar för vatten, avlopp och värme	20,965: 25	10,925: 25
» ångpanneanläggningen	253,864: 97	194,281: 64
» yttre elektr. ledningar	3,300: —	— —
» inv. elektr. ledningar, hissar m. m.	169,518: 29	167,118: 29
» vägar	243,258: 58	2,080: —
» tomtens iordningställande, jordborrningar, vägunderhåll m. m.	70,352: —	20,382: 45
» vaktmästarbostad	1,007: 70	— —
» radiumhemmet	1,470,303: 92	766,035: 79
Summa kronor	7,413,425: 14	4,251,075: 11

Kostnaderna för de arbeten, som beräknades vara utförda till och med utgången av budgetåret 1937/1938, utgjorde i runt tal 19,375,000 kronor.

Till dessa arbeten hade t. o. m. den 30 juni 1937 av staten,

Stockholms stad och Stockholms läns landsting anvisats i runt tal	kronor	14,875,000
För budgetåret 1937/1938 borde sålunda anvisas	»	4,500,000

Summa kronor 19,375,000.

I ovannämnda 19,375,000 kronor inginge kostnader för radiumhemmet med ett belopp av 1,583,000 kronor. Med utgångspunkt från de avtalade grunderna för fördelning av byggnadskostnaderna för Konung Gustaf V:s jubileums-

klinik hade kommittén beräknat, att av dessa kostnader å Konung Gustaf V:s jubileumsfond belöpte ett belopp av	kronor	1,347,000.
Av denna summa hade fonden redan anvisat	»	1,247,000,
varför det återstode att för budgetåret 1937/1938 anvisa ytterligare	»	100,000.

I den av 1931 års riksdag fastställda finansieringsplanen för sjukhusbygget räknades med att kostnaderna för de i sjukhusets första utbyggnadsetapp ingående 106 enskilda vårdplatserna skulle bestridas av lånemedel, vilka skulle förräntas och amorteras genom inflytande vårdavgifter. Ifrågavarande kostnader hade kommittén i skrivelse den 14 november 1932 (1933 års statsverksproposition, Utgifter för kapitalökning, bilaga 4, sid. 39) beräknat till 1,908,000 kronor. För dessa enskilda vårdplatser hade hittills 1,000,000 kronor ställts till förfogande. För budgetåret 1937/1938 syntes böra räknas med samma belopp som för de båda närmast föregående budgetåren eller 500,000 kronor.

Innan fördelning mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting verkställdes av det för nästa budgetår erforderliga beloppet, skulle från detsamma avräknas vad som sålunda belöpte å Konung Gustaf V:s jubileumsfond och å de enskilda vårdplatserna, eller 100,000 respektive 500,000 kronor. Av staten, staden och landstinget skulle alltså anskaffas (4,500,000 — 100,000 — 500,000 =) 3,900,000 kronor. Enligt de av kommittén i ovannämnda skrivelse den 14 november 1932 angivna fördelningsgrunderna borde staten bidra med 2,360,000 kronor, staden med 1,160,000 kronor och landstinget med 380,000 kronor. Kommittén hänvisade beträffande denna fördelning till följande tabell:

Anslagsbeviljande myndighet	%	Totalkostnad, kronor	Kostnad t. o. m. ⁸⁰ / ₁₀₀ 1938, kronor	Anvisat 1931/1937 kronor	Att anvisa 1937/1938 kronor
Stockholms stad.....	29.70	5,670,000:—	4,911,000:—	3,751,000:—	1,160,000:—
Stockholms läns landsting	9.79	1,870,000:—	1,616,000:—	1,236,000:—	380,000:—
Staten	60.51	11,552,000:—	10,001,169:34	7,641,169:34	2,360,000:—
Summa	100	19,092,000:—	16,528,169:34	12,628,169:34	3,900,000:—
Konung Gustaf V:s jubileumsfond		¹ 1,419,665:—	1,347,000:—	1,247,000:—	100,000:—
Lån för enskilda vårdplatser.....		1,908,000:—	1,500,000:—	1,000,000:—	500,000:—
Summa		22,419,665:—	19,375,169:34	14,875,169:34	4,500,000:—

¹ Totalkostnaden höjd med 145,000:— kr. enligt avtal mellan jubileumsfonden och statsverket den ⁸/₁₀₀ 1934.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer kommittén, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1937/1938 anvisa ett belopp av 2,860,000 kronor, varav 500,000 kronor till enskilda vårdplatser.

Departements- Jag förordar, att till nu förevarande ändamål anvisas för nästkommande budgetår ett till 2,500,000 kronor begränsat belopp, varav 500,000 kronor till chefen.

enskilda vårdplatser, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m.* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2,500,000, varav 500,000 kronor till enskilda vårdplatser å sjukhuset.

8. Nybyggnad för laboratorier för gjuteriteknik m. m. vid tekniska högskolan. 9. Inredande av vissa lokaler inom fackavdelningen för elektroteknik m. m. vid tekniska högskolan. Med skrivelse den 28 september 1936 har *styrelsen för tekniska högskolan* överlämnat av *lärarkollegiet* gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1937/1938 till fortsatt utbyggande av högskolan i enlighet med en av *lärarkollegiet* uppgjord plan.

Av de byggnadsfrågor, som denna plan innefattar, synas i första hand böra upptagas till prövning framställda äskanden om medel till uppförandet av en ny byggnad för laboratorier för gjuteriteknik m. m. och för ett anrikningslaboratorium ävensom vissa ändringar inom lokalerna för fackavdelningen för elektroteknik. Emellertid tarvar föreliggande ärende ytterligare utredning, varför jag inskränker mig till att nu ifrågasätta allenast beräknande i riksstatsförslaget av för ändamålet erforderliga belopp, såvitt angår den del av kostnaderna, som för nästa budgetår bör påföras statens allmänna fastighetsfond. Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1937/1938
dels till Nybyggnad för laboratorier för gjuteriteknik m. m. vid tekniska högskolan ett reservationsanslag
av kronor 200,000;
dels ock till Inredande av vissa lokaler inom fackavdelningen för elektroteknik m. m. vid tekniska högskolan ett reservationsanslag av kronor 14,500.

10. Uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola. 11. Uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska högskola. Till uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska institut har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 370,000 kronor under förevarande avdelning av riksstaten.

Departement-
chefen.

I anslutning till vad under punkten 116 i årets åttonde huvudtitel anförts föreslår jag, att i riksstatsförslaget med beräknade belopp upptagas anslag till ovannämnda båda ändamål.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition angående omorganisation av Chalmers tekniska institut, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1937/1938

dels till *Uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola ett reservationsanslag* av kronor 500,000;

dels ock till *Uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska högskola ett reservationsanslag* av kronor 300,000.

12. **Värmeledningsanläggning vid folkskoleseminariet i Luleå.** I skrivelse den 27 november 1935 hemställde *byggnadsstyrelsen*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1936 års riksdag att till detta ändamål anvisa ett anslag av 135,000 kronor för budgetåret 1936/1937. Vid skrivelsen var fogat ett av ingenjören S. Larsson i Umeå på uppdrag av byggnadsstyrelsen upprättat skissförslag till värmeledningsanläggning jämte materielförteckning och beskrivning. *Skolöverstyrelsen* tillstyrkte i utlåtande den 13 december 1935 nämnda framställning, vilken dock icke föranledde något Kungl. Maj:ts förslag till 1936 års riksdag.

I skrivelse den 23 september 1936 har nu *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av ovannämnda belopp för budgetåret 1937/1938.

I sin förstnämnda skrivelse hade styrelsen anført i huvudsak följande.

Vid den senast på byggnadsstyrelsens föranstaltande verkställda årsbesiktningen å byggnaderna vid folkskoleseminariet i Luleå hade befunnits, att uppvärmningsanordningarna vid seminariet vore så föråldrade och i så bristfälligt skick, att det ur ekonomisk synpunkt icke kunde anses lämpligt att nedlägga ytterligare kostnader på reparation av desamma. Med anledning härav hade styrelsen uppdragit åt Larsson att verkställa utredning rörande erforderliga åtgärder. Såsom av förslaget framginge, vore rektorsbostaden försedd med en varmvattenvärmeledning samt gymnastikbyggnaden, huvudbyggnaden och övningsskolans byggnad försedda med separata lågtrycksångvärmeledningar, under det att vaktmästarebostaden uppvärmdes med kakelugnar och kaminer. Enligt Larssons mening vore samtliga lågtrycksångvärmeledningar i sådant skick, att driftsavbrott kunde befaras när som helst under eldningsperioden, och vore varmvattenvärmeledningen i rektorsbostaden otidsenlig men möjligen brukbar i oförändrat skick några år framåt.

Larssons förslag innebure, att samtliga byggnader skulle förses med ny värmeledning enligt pumpvarmvattensystem med en gemensam värmecentral förlagd till övningsskolans byggnad. Till värmecentralen skulle anslutas en varmvattenberedare, avsedd för huvudbyggnaden, övningsskolan och

gymnastikbyggnaden, varjämte i huvudbyggnadens källarvåning skulle anordnas en anläggning för bastuuppvärmning.

Beträffande de sålunda föreslagna installationsarbetena hade byggnadsstyrelsen icke något att erinra och framhölle styrelsen, att, även om, på sätt Larsson anfört, den i rektorsbostaden befintliga värmeledningen möjligen skulle kunna i oförändrat skick användas några år framåt, det givetvis måste, med hänsyn till den föreslagna gemensamma värmecentralen, anses vara ekonomiskt fördelaktigare att förse denna byggnad med ny värmeledning i samband med övriga byggnader. Kostnaderna för genomförandet av de i skissförslaget ingående pannanläggningarna samt rörledningsarbetena uppginge enligt en inom styrelsen verkställd kostnadsberäkning till följande approximativa belopp:

Värmecentralen och varmvattenberedningsanläggning	kronor	27,500
Rektorsbostaden	»	8,000
Gymnastikbyggnaden	»	13,000
Vaktmästarebostaden	»	3,500
Huvudbyggnaden	»	28,000
Övningsskolan	»	15,000
	Summa kronor	95,000.

Till denna summa komme emellertid kostnader för i samband med installationsarbetena erforderliga byggnadsarbeten, approximativt beräknade till 40,000 kronor. De sammanlagda kostnaderna skulle alltså uppgå till 135,000 kronor.

I sin förnyade framställning har byggnadsstyrelsen yttrat bland annat:

Länsarkitekten i Norrbottens län hade i skrivelse till styrelsen den 9 september 1936 anfört i huvudsak följande.

De otidsenliga anläggningarna, i tre av byggnaderna utförda omkring år 1908 och i en byggnad år 1917, kunde sannolikt icke i längden hållas i stånd genom reparationsåtgärder på sätt hittills ägt rum. Systemet medförde även onormalt stora kostnader i underhåll och drift, varjämte anläggningarna av naturliga skäl sedan länge vore synnerligen svårskötta. Ständigt osäkerhetstillstånd rådde, enär risk för driftsavbrott när som helst under eldningsperioden förefunnes. Till vissa delar kunde anläggningarna otvivelaktigt sägas vara i det allra närmaste förbrukade nämligen i fråga om kopplingar och återgångsledningar, i vilka till följd av ledningarnas ålder och det tidigare mycket salthaltiga vattenledningsvattnets frätande inverkan otätheter ständigt uppstode. Detsamma kunde även sägas vara förhållandet med pannorna i huvudbyggnaden och i gymnastikbyggnaden samt varmvattenberedarna i dessa byggnader, vilka trots upprepade lagningar icke kunnat bringas i tillfredsställande skick av längre varaktighet.

Riktigheten av vad länsarkitekten sålunda anfört samt betydelsen av att av honom föreslagna åtgärder snarast vidtoges, hade *rektor* vid seminariet vitsordat genom påskrift på länsarkitektens skrivelse.

Sedan byggnadsstyrelsen den 27 november 1935 avgivit sitt berörda förslag, hade inga förändringar i materiel- och arbetspriser av hithörande slag inträffat, som kunnat inverka på den då uppgjorda kostnadsberäkningen.

Beträffande kostnaderna för de i samband med installationsarbetena erforderliga byggnadsarbetena hade byggnadsstyrelsen uppgivit, att dessa approximativt beräknats till 40,000 kronor. Styrelsen hade sedan dess låtit uppgöra en specificerad kostnadsberäkning, av vilken framginge, att detta belopp bleve oförändrat och att det fördelade sig på följande sätt.

För rektorsbostaden	kronor	2,600
» gymnastikbyggnaden	»	3,450
» vaktmästarebyggnaden	»	850
» huvudbyggnaden	»	12,700
» övningsskolan	»	8,600
» panncentralen	»	8,700
» entreprenadhandlingar och kontroll	»	3,100

Summa kronor 40,000.

Departements-
chefen.

Av ovanstående utredning synes framgå, att snara åtgärder äro av nöden för beredande av ändamålsenliga uppvärmningsanordningar vid ifrågavarande seminarium. Av praktiska och även ekonomiska skäl torde därvid, på sätt föreslagits, jämväl den till seminarieanläggningen hörande rektorsbostaden böra inordnas under ett med övriga seminariebyggnader gemensamt uppvärmningssystem.

Jag hemställer på nu anförda skäl, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värmeledningsanläggning vid folkskoleseminariet i Luleå* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 135,000.

13. **Ändringsarbeten m. m. vid folkskoleseminarierna i Göteborg, Lund och Umeå.** 14. **Tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele.** 15. **Ändringsarbeten m. m. vid småskoleseminariet i Härnösand.** Genom proposition nr 100/1936 framlades förslag för riksdagen angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m., vilken proposition i huvudsak vann riksdagens bifall (skrivelse nr 347/1936). I nämnda proposition uttalade jag ifråga om engångskostnader för iordningställande av lokaler vid den nya seminarieorganisationens genomförande bland annat, att en ytterligare utredning utöver den, som förebragts av 1932 års seminariesakkunniga, vore önskvärd. Utredningen borde avse endast sådana arbeten, som omedelbart föranleddes av den nya organisationen.

Genom beslut den 30 juni 1936 anbefalldes byggnadsstyrelsen att efter samråd med skolöverstyrelsen verkställa utredning rörande de ändringsarbeten i de nuvarande folk- och småskoleseminariebyggnaderna, som kunde föranledas av den beslutade omorganisationen av sagda seminarier, ävensom att med denna utredning och härav föranlett förslag till Kungl. Maj:t inkomma i samband med avgivande av framställningar, avsedda att föreläggas 1937 års riksdag.

I skrivelse den 22 oktober 1936 har *byggnadsstyrelsen* anför, att styrelsen — efter att hava från vederbörande rektorer inhämtat uppgifter rörande de ändringsarbeten m. m., som enligt rektorernas mening vore erforderliga i och för genomförandet av den beslutade omorganisationen av seminarierna

— i samråd med skolöverstyrelsen tagit de olika lokalfrågorna i närmare övervägande samt i anslutning härtill upprättat förslag rörande av omorganisationen föranledda arbeten.

Tillika har byggnadsstyrelsen framhållit, att styrelsen ansett sig böra i detta sammanhang även verkställa en utredning rörande de övriga byggnadsarbeten, som under närmast kommande femårsperiod kunde väntas bli erforderliga vid seminarierna.

I detta avseende erinrade styrelsen, att styrelsen vid avlämnande den 10 september 1936 av en på uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet upprättad plan för statens byggnadsverksamhet under femårsperioden 1937—1942 anfört, att för folk- och småskoleseminarierna komme att under de närmaste åren erfordras vissa om-, till- och nybyggnadsarbeten, men att det slutliga behovet av dessa åtgärder vore beroende av den beslutade omorganisationen av seminarierna. Med hänsyn härtill och då den enligt ovan anbefallda utredningen rörande av omorganisationen betingade åtgärder icke då vore slutförd, ansågo sig styrelsen icke böra för det dåvarande upptaga några arbeten för seminarierna i femårsplanen. På grund härav hade styrelsen funnit det lämpligt att nu i anslutning till redogörelsen för resultatet av berörda utredning även uttala sig rörande de arbeten vid seminarierna, som icke direkt sammanhängande med omorganisationen men som dock borde komma till utförande under ifrågavarande femårsperiod.

De byggnadsarbeten, som enligt byggnadsstyrelsens ifrågavarande utredning borde komma till utförande under budgetåret 1937/1938, framgå av nedanstående tablå:

	Av organisa- tionen be- tingade ar- beten kronor	Övriga arbeten kronor
Folkskoleseminarier:		
<i>Göteborg:</i>		
1) tillbyggnad för ny gymnastiksal m. m. ävensom om- ändring av nuvarande gymnastiksalen till skolkök..	222,000	
2) toalettanordningar		9,000
<i>Luleå:</i>		
värmeledningsanläggningar		135,000
<i>Lund:</i>		
1) skolkök och klassrum på vinden m. m.	27,000	
2) tillbyggnad för ny gymnastiksal samt anordnande av badavdelning m. m.	159,000	
<i>Umeå:</i>		
1) nybyggnad för slöjdundervisningen	33,000	
2) omklädningsrum inom gymnastikavdelningen	12,500	
3) ny hostadsbyggnad för trädgårdsbiträdet		15,000
	453,500	159,000.
Summa kronor		612,500

	Av organisa- tionen be- tingade ar- beten kronor	Övriga arbeten kronor
Småskoleseminarier:		
<i>Härnösand:</i>		
skolkök		19,000
<i>Lycksele:</i>		
1) tillbyggnad för klass-, biblioteks-, lärar- och mate- rielrum	61,000	
2) tillbyggnad för skolkök och elevrum		20,000
<i>Skara:</i>		
1) ändringsarbeten i huvudbyggnaden för anordnande av bibliotek och lärum m. m.	20,000	
2) till- och påbyggnad av en flygelbyggnad för anord- nande av laboratorium, materielrum m. m.	97,000	
3) inredande av vaktmästarbostad		14,500
4) toalettanordningar		10,800
<i>Strängnäs:</i>		
ändringsarbeten i nuvarande gymnastiklokaler	900	
<i>Växjö:</i>		
1) lokaler för skolkök	22,000	
2) toalettanordningar		6,400
	200,900	70,700.
Summa kronor	271,600	
Folkskoleseminarierna	kronor	612,500
Småskoleseminarierna	»	271,600
	Summa kronor	884,100.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Folkskoleseminariet i Göteborg. Beträffande detta dubbelseminarium, som skulle förändras från manligt seminarium till samseminarium, hade *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 9 oktober 1930 till 1929 års seminariesakkunniga framlagt förslag till ändringsarbeten för en beräknad kostnad av 272,400 kronor. Samtidigt hade styrelsen framlagt ett mindre alternativförslag, som beräknats draga en kostnad av 9,900 kronor. Det större förslaget hade avsett att i samband med omorganisationen avhjälpa de stora brister beträffande seminariets lokalförhållanden, som sedan länge förefunnits, under det att det mindre förslaget endast avsett smärre ändringsarbeten, såsom anordnande av toaletter för kvinnliga elever, lärarinnerum med toalett, rum för kvinnliga elever samt duschar och ett w. c. i gymnastikavdelningens avklädningsrum, som saknade dylika anordningar. 1929 års seminariesakkunniga hade förordat det mindre alternativet, och 1932 års seminariesakkunniga hade beräknat kostnaderna för av omorganisationen föranledda ändringsarbeten till 6,000 kronor.

För den beslutade omorganisationens genomförande erfordrades följande nya utrymmen, nämligen tre klassrum för övningsskolan, skolkök för seminariet och övningsskolan samt en sal för kvinnlig slöjd. Seminariesakkunniga hade förutsatt, att dessa lokalbehov skulle tillgodoses genom förhyr-

ning. Emellertid hade rektor nu meddelat, att möjlighet icke föreläge att genom förhyrning i närheten av seminariet anskaffa de tre nya klassrummen samt att utrymme för skolkök för seminaristerna icke kunde beredas inom det skolkök, som övningsskolan redan disponerade i en i närheten belägen folkskola. Dessa sistnämnda två lokalbehov syntes under sådana förhållanden få tillgodoses genom en tillbyggnad till den nuvarande gymnastikbyggnaden. Då en dylik tillbyggnad sålunda syntes ofrånkomlig, vore önskvärt att denna verkställdes på sådant sätt, att en ny större gymnastiksal även erhöles i stället för den nuvarande lilla gymnastiksalen, som vore provisoriskt inrymd i tidigare för omklädnad använda utrymmen och som, enligt vad från skolöverstyrelsens sida framhållits, vore bristfällig.

Enligt inom byggnadsstyrelsen upprättade skissritningar skulle inom sistnämnda gymnastiksal med tillhörande omklädningsrum inredas skolkök samt i tillbyggnaden inrymmas en gymnastiksal med omklädningsrum samt fyra klassrum, varav ett skulle utgöra ersättning för ett nu förhyrt klassrum, ävensom lokaler för kvinnlig slöjd. Slutligen skulle i tillbyggnaden anordnas toaletter för övningsskolans elever i ersättning för de nuvarande, som vore förlagda till en uthusbyggnad och som vore synnerligen otillfredsställande.

I seminariebyggnadens källarvåning borde anordnas toalett för kvinnliga elever för en kostnad av 9,000 kronor.

Kostnaderna för de sålunda angivna arbetena hade beräknats till sammanlagt 227,000 kronor, vartill komme kostnaden för fast gymnastikinredning med 4,000 kronor. Medlen, 231,000 kronor, borde i sin helhet vara tillgängliga under budgetåret 1937/1938.

I övrigt erfordrades icke några arbeten vid detta seminarium under femårsperioden 1937—1942.

Seminariets rektor har såsom skäl för de ifrågasatta byggnadsarbetena framhållit, att för närvarande för övningsskolans räkning förhyrdes dels en vanlig lärosal och dels ett rum för kvinnlig slöjd. Det sistnämnda rummet vore redan för sin nuvarande uppgift otillfredsställande och bleve det än mera för undervisning även av seminarieelever. Skolköksundervisningen för övningsskolans flickor meddelades för närvarande i en stadens folkskola av dess lärarkrafter. Endast med stor svårighet syntes sådan undervisning beträffande seminarieelever kunna ordnas på samma sätt. Härtill komme, att enligt den beslutade omorganisationen skulle vid seminariet vara anställd en ordinarie lärarinna i hushållsgöromål. Beträffande slutligen toaletter för övningsskolans elever funnes visserligen för dem torvströklosetter i en liten fristående träbyggnad på seminarietomten, men dessa vore både av hygieniska och andra skäl synnerligen olämpliga, och det syntes vara en tidsfråga, när seminariet kunde komma att åläggas att anordna vattenklosetter.

Genom omorganisationen, som avsåge inrättandet av tre nya avdelningar i övningsskolan, uppstode behov av tre nya klassrum. Detta behov borde emellertid ses i samband med de förut förefintliga, ovan antydda lokalbehoven. Härvid borde särskilt tvenne omständigheter tagas i beaktande. Dels måste det särskilt med hänsyn till skolans rent uppfostrande uppgift anses i högsta grad olämpligt, att i en stad av Göteborgs storlek och typ skollokalerna för eleverna i övningsskolan i så stor utsträckning, som här måste bliva fallet, komme att ligga utanför seminariets område i bostadskvarteren. Dels ock syntes det bliva synnerligen svårt att i seminariets närhet överhuvud kunna få hyra i olika avseenden tillfredsställande lokaler för 3 å 4 övningsskolklasser samt för den kvinnliga slöjden.

Av utredningen i ärendet framgår vidare att *förste gymnastikkonsulenten i skolöverstyrelsen* framställt begäran om anordnande vid ifrågavarande seminarium av en större gymnastiksal än den nuvarande.

Folkskoleseminariet i Kalmar. Stadsfullmäktige i Kalmar hade, erinrar *byggnadsstyrelsen*, förklarat sig villiga att bestrida kostnaderna för en med hänsyn till omorganisationen erforderlig tillbyggnad av den nuvarande seminariebyggnaden, och enligt vad byggnadsstyrelsen inhämtat hade staden för avsikt att låta underställa förslag till sådan tillbyggnad skolöverstyrelsens prövning. Kostnader för statsverket för av omorganisationen betingade byggnadsarbeten komme alltså icke att uppstå. Några andra byggnadsarbeten syntes icke under den nästkommande femårsperioden bliva erforderliga vid seminariet.

Folkskoleseminariet i Linköping. Några ändringsarbeten vore enligt *byggnadsstyrelsens* mening icke erforderliga med hänsyn till omorganisationen.

Rektor hade emellertid anmält behov av vissa andra arbeten, vilka enligt hans mening borde komma till utförande under den närmaste tiden, nämligen ordnandet av en reningsanläggning för badvatten, utförande av vissa målningsarbeten, omläggning av idrottsplanen samt uppförandet av en nybyggnad för rektorsbostad. Av dessa arbeten vore reningsanläggningen redan utförd och komme målningsarbetena samt omläggningen av idrottsplanen att av byggnadsstyrelsen verkställas med anlitande av till styrelsens förfogande ställda medel för underhållsarbeten, i den mån arbetena kunde anses behövliga. Vad beträffade rektorsbostaden ansåge sig byggnadsstyrelsen icke böra föreslå en nybyggnad för detta ändamål, då statsmakterna beträffande de senast uppförda seminarieanläggningarna icke ansett, att rektorsbostad borde ingå i respektive byggnadsprogram.

Folkskoleseminariet i Luleå. Den beslutade omorganisationen av detta seminarium krävde, anför *byggnadsstyrelsen*, icke några ändringsarbeten.

Beträffande arbeten i övrigt, som kunde väntas vara erforderliga under nästkommande femårsperiod, hade rektor framställt önskemål om planering av området framför seminariets fasad, uppförande av ett mindre växthus samt omläggning av uppvärmningssystemet. Av dessa arbeten kunde planeringen av området framför seminariet, som beräknades draga en kostnad av 2,600 kronor, anses tillhöra byggnadens och områdets underhåll och alltså böra bestridas av därför tillgängliga medel. Växthuset, som kunde beräknas draga en kostnad av 6,000 kronor, vore med hänsyn till klimatet på denna nordliga ort erforderligt för biologiundervisningen vid seminariet. Emellertid syntes det kunna anstå med detta byggnadsarbete till inemot slutet av femårsperioden, och syntes medel för ändamålet lämpligen böra anvisas för budgetåret 1939/1940.

Vad slutligen beträffade omläggningen av uppvärmningssystemet hade byggnadsstyrelsen gjort framställning därom i särskild skrivelse (se ovan under punkten 12).

Folkskoleseminariet i Lund. Vid detta seminarium, som skulle förändras från manligt till samseminarium, komme omorganisationen, yttrar *byggnadsstyrelsen*, att medföra behov av vissa nya lokaler, nämligen tre klassrum, ett skolkök och en ny gymnastiksal. Därjämte hade rektor fram-

hållit behovet av en badavdelning, som syntes böra komma till utförande under den närmaste femårsperioden.

Inom seminariets vindsvåning funnes erforderligt utrymme för anordnande av skolköket samt tre klassrum enligt av länsarkitekten N. Blanck upprättade skissritningar. Dessa inredningsarbeten, inklusive anordnandet i källaren av ett nytt utrymme för virkesförråd för träslöjden i stället för nuvarande förrådet å vinden, beräknades draga en kostnad av 27,000 kronor.

Den nya gymnastiksalen borde lämpligen enligt inom byggnadsstyrelsen upprättade skissritningar förläggas till en tillbyggnad, uppförd i vinkel mot den nuvarande gymnastikflygeln, varvid den nya gymnastiksalen förlades i plan med de nuvarande omklädnings- och tvättrummen, vilka delvis förändrades för åstadkommande av lämpliga förbindelseleder mellan de båda gymnastiksalarna samt med den nya badavdelningen, som lämpligen borde utföras i samband med den nya gymnastiksalen och förläggas under densamma. Kostnaden för tillbyggnaden hade beräknats till 104,000 kronor samt för ändringsarbetena inom den nuvarande gymnastikflygeln till 51,000 kronor, vartill komme fast gymnastikinredning med 4,000 kronor.

Medel till dessa kostnader å sammanlagt 186,000 kronor syntes böra anvisas för budgetåret 1937/1938.

I övrigt hade seminariets rektor framställt önskemål om vidgning av utgångsdörren till högtidssalen och ändring av orgelläktaren därstädes, inredande av två enkelrum med kokvrå för städerskor samt uppförande av nybyggnad för rektorsbostad. Kostnaderna för vidgning av utgångsdörren från högtidssalen och ändring av orgelläktaren syntes kunna bestridas av till byggnadsstyrelsens förfogande ställda medel för underhållskostnader. Anordnandet av rum för städerskor hade vid utredningen icke befunnits vara av behovet påkallat. Vad slutligen beträffade rektorsbostaden funne sig byggnadsstyrelsen av samma skäl, som anförts ifråga om folkskoleseminariet i Linköping, icke kunna föreslå uppförandet av en nybyggnad för ändamålet.

Övannämnda, av arkitekten Blanck uppgjorda skissritning beträffande omändring av seminariebyggnadens vindsvåning omfattar, enligt vad av handlingarna inhämtas, förslag till anordnande därstädes av tre klassrum och skolköksavdelning, vilken senare inrymmer dels ett större skolkök och dels en så kallad mönsterlägenhet om ett rum och ett mindre kök jämte övriga utrymmen.

Seminariets rektor har såsom skäl för de föreslagna byggnadsarbetena framhållit bland annat.

Beträffande behovet av tre nya klassrum vore att märka, att seminariet före omorganisationen omfattat fem seminarieavdelningar och sju läraravdelningar inom övningsskolan. Med denna organisation hade samtliga för närvarande befintliga lokaler varit upptagna. Enligt riksdagens beslut skulle från och med innevarande läsår antalet seminarieavdelningar ökas med en och antalet övningsskoleavdelningar med två. För de tre nya avdelningarna erfordrades alltså tre nya klassrum.

Vad skolköksinredningen anginge, betonade rektor den sociala och hygieniska betydelsen av att ett seminarium med kvinnliga studenter hade möjlighet att bibringa dessa elever de mest elementära grunderna för skötseln av ett hem, innefattande även ett mindre kök. Meningen vore även att det sistnämnda hemköket skulle kunna direkt utnyttjas för ett »hushåll» vid skolköksundervisningen i såväl seminariet som övningsskolan. Dylik hemvårdslägenhet med rum och kök funnes numera vid åtskilliga vanliga folk-

skolor. Ett folkskoleseminariums övningsskola borde icke vara sämre utrustat än de vanliga folkskolorna i städerna.

Rektor har slutligen framhållit, att seminariet förfogade över endast en gymnastiksal, som måste användas för såväl övningsskolan som seminariet. Redan med den gamla organisationen hade det mött svårigheter att någorlunda rationellt förlägga gymnastikundervisningen. Med den nya organisationen bleve ytterligare en gymnastiksal erforderlig. Härvid syntes även en mindre bastu samt en simbassäng böra inrättas, det senare särskilt med hänsyn till den stora betydelsen av att de blivande lärarna bibringades färdighet i simning. Simundervisning inginge numera som ett obligatoriskt ämne i seminariernas arbetsplan. Även om Lunds stad uppförde ett tidsenligt varmbadhus med simbassäng, som skulle kunna användas av seminariets elever, syntes förflyttningen fram och tillbaka komma att avsevärt minska övningstiden.

Folkskoleseminariet i Umeå. Den beslutade omorganisationen av detta seminarium, som innebure, att seminariet, som varit avsett för kvinnliga elever, skulle förändras till samseminarium, medförde, enligt *byggnadsstyrelsens* mening, behov av slöjdlokaler för manliga elever samt uppdelning av avklädningsrummen inom gymnastikavdelningen för kvinnliga och manliga elever.

Rektor hade föreslagit, att det utrymme i seminariets bottenvåning, som för närvarande upptoges av bostäder för vaktmästare, eldare och städerska, skulle tagas i anspråk såsom slöjdlokaler samt att ett nytt bostadshus, avsett för vaktmästare och eldare ävensom för ett trädgårdsbiträde och två städerskor, skulle uppföras på en intilliggande tomt, som vore till salu. Byggnadsstyrelsen, som funnit att utrymme för en dylik bostadsbyggnad funnes å seminarietomten, hade uppgjort skiss till en byggnad, som skulle omfatta tre lägenheter om två rum och kök för vaktmästare, eldare och trädgårdsbiträde samt två lägenheter om ett rum och kök för städerskor. Enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning skulle denna byggnad draga en kostnad av 77,000 kronor.

Kostnaderna för de nuvarande bostadslägenheternas i bottenvåningen förändring till slöjdlokaler skulle uppgå till 14,000 kronor.

Med hänsyn till de med rektors förslag förenade avsevärda kostnaderna samt då de nuvarande bostäderna i seminariets bottenvåning enligt byggnadsstyrelsens mening icke vore för sitt ändamål olämpliga, ville byggnadsstyrelsen föreslå en annan lösning av frågan, nämligen att dessa bostäder bibehölles, samt att för slöjdundervisningen uppfördes en träbyggnad, som lämpligast borde förläggas invid vedskjulet, så att byggnaden lätt kunde uppvärmas från värmecentralen. En sådan byggnad jämte erforderlig rivning av del av vedskjulet skulle draga en kostnad av 33,000 kronor. Bostad för ytterligare en städerska syntes icke böra uppföras, men ville byggnadsstyrelsen däremot på skolöverstyrelsens förslag föreslå, att en bostadsbyggnad för trädgårdsbiträdet uppfördes för en beräknad kostnad av 15,000 kronor. Styrelsen ville emellertid påpeka, att sistnämnda arbete icke vore föranlett av omorganisationen av seminariet men syntes böra komma till utförande förslagsvis under budgetåret 1937/1938.

Anordnandet av ett avklädningsrum för kvinnliga elever inom gymnastikavdelningen kunde beräknas draga en kostnad av 12,500 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för de av byggnadsstyrelsen sålunda förordade arbetena, nämligen uppförande av en byggnad för slöjdundervisningen, anordnande av avklädningsrum för kvinnliga elever samt uppförande av en

bostad för trädgårdsbiträde uppginge till sammanlagt 60,500 kronor, vilket belopp syntes böra anvisas för budgetåret 1937/1938.

Rörande det av omorganisationen föranledda lokalbehovet har *seminariets rektor* framhållit, att för närvarande inom gymnastikavdelningen funnes anordnade avklädningsrum jämte tillhörande utrymmen, avsedda enbart för kvinnliga elever, ävensom avklädningsrum, avsedda enbart för övningsskolans lärjungar, varför numera erfordrades ändringsarbeten för åstadskommande av avklädningsrum för de manliga eleverna. Bästa lösningen av denna fråga syntes vara, att seminarieelevernas nuvarande omklädningsrum med tillhörande utrymmen ändrades så, att de manliga och kvinnliga eleverna där erhöle skilda avdelningar. Beträffande slöjdlokaler vore att märka, att seminariet i övningsskoleflygelns bottenvåning förfogade över en träslöjdsal jämte ett virkesförrådsrum och ett materialrum samt ett rum, avsett för metallslöjd, vilket senare dock icke blivit utrustat med verktyg m. m., därför att gossarnas antal i övre avdelningen ständigt varit litet och deras slöjdt utbildning ansetts böra koncentreras på träslöjden. Sedan numera ett sjunde skolår lagstadgats, kunde gossarnas antal beräknas bliva större, varjämte deras utbildningstid bleve längre, varför metallslöjdrummet måste förses med behörlig uppsättning av verktyg och maskiner. Båda de nämnda rummen vore emellertid för små för att kunna användas vid de manliga seminarieelevernas utbildning i trä- och metallslöjd.

Folkskoleseminariet i Uppsala. Några ändringsarbeten vore, anför *byggnadsstyrelsen*, icke erforderliga till följd av omorganisationen.

Vad beträffade arbeten i övrigt under nästkommande femårsperiod hade rektor framställt önskemål om en w. c.-anläggning samt uppförande av ett vedskjul på seminariets bakgård. Enligt byggnadsstyrelsens mening borde w. c.-anläggningen snarast komma till utförande och komme styrelsen att låta verkställa därför behörliga förändringsarbeten i nuvarande w. c.-avdelningar, i den mån underhållsanslaget därtill lämnade medel. Däremot vore det enligt styrelsens mening icke erforderligt att uppföra ett vedskjul, utan syntes bränslet kunna förvaras inom seminariets källare.

Beträffande övriga folkskoleseminarier ifrågasattes icke några ändringsarbeten under den kommande femårsperioden.

Småskoleseminariet i Haparanda. Seminariebyggnaden hade, erinrar *byggnadsstyrelsen*, sedan länge varit bristfällig, och oavsett seminariets organisation vore det oundgängligen erforderligt att inom den närmaste framtiden bereda seminariet tidsenliga lokaler. Beträffande lösningen av denna fråga hade två alternativ framställts, varav det ena avsåge, att för seminariet skulle tagas i anspråk den gamla samrealskolebyggnaden i staden och en nybyggnad uppföras för det nya läroverket därstädes. Enligt det andra alternativet skulle en nybyggnad uppföras för seminariet, varvid samrealskolans byggnad skulle ombyggas för läroverkets räkning. Vad beträffade en eventuell nybyggnad för seminariet hade byggnadsstyrelsen år 1934 upprättat ett förslag i detta avseende, vars genomförande beräknats draga en kostnad av 450,000 kronor. Med hänsyn till det av seminariets omorganisation betingade ökade lokalbehovet, vilket av rektor angivits till två klassrum, syntes emellertid kostnaderna för en nybyggnad nu böra beräknas till 480,000 kronor.

I fråga om läroverkets lokalfråga påginge inom skolöverstyrelsen en utredning. Då denna ännu icke vore avslutad, kunde byggnadsstyrelsen icke för närvarande göra något närmare uttalande beträffande lösningen av seminariets lokalfråga.

Småskoleseminariet i Härnösand. Några av den senaste omorganisationen direkt föranledda ändringsarbeten behövde enligt *byggnadsstyrelsens* mening icke utföras. Emellertid kvarstode från 1933 års omorganisation av småskoleseminarierna ett behov, som ännu icke blivit fyllt. Rektör hade sålunda framhållit, att det vore erforderligt att inom seminariet anordna ett skolkök. Seminariet saknade nämligen en dylik anläggning och för närvarande förhrydes för ändamålet en lokal, vilken dock icke kunde anses fullt lämplig. Olika alternativ hade framlagts beträffande lösningen av denna fråga, vilka alternativ avsåge en förläggning av skolköket antingen till gymnastikbyggnaden eller till rektorsbostaden eller till huvudbyggnadens övre våning. Byggnadsstyrelsen ansåge det alternativ, som avsåge skolkökets förläggning till gymnastikbyggnaden, vara det lämpligaste, och hade även rektor förklarat sig biträda denna förläggning. Inom byggnadsstyrelsen hade upprättats ett skissförslag till nämnda ombyggnadsarbete, som beräknats draga en kostnad av 19,000 kronor. Anslag för ändamålet syntes böra anvisas för budgetåret 1937/1938.

I övrigt erfordrades icke några byggnadsarbeten vid seminariet under nästkommande femårsperiod.

Seminiariets rektor har uppgivit, att skolkökslokaler för närvarande förhrydes hos den kommunala flickskolan i staden. Dessa lokaler vore emellertid kalla och bristfälliga, varför egna skolkökslokaler för seminariets del vore synnerligen önskvärda.

Småskoleseminariet i Lycksele. Med hänsyn till den beslutade omorganisationen erfordrades, anför *byggnadsstyrelsen*, ytterligare två klassrum, ett biblioteksrum för övningskolan, ett lärarorum samt ett materialrum.

Rektorn hade ifrågasatt, att detta lokalbehov skulle tillgodoses på så sätt, att seminariets lärarebostadshus skulle tagas i anspråk för ändamålet. Då emellertid rumshöjden inom denna byggnad vore väl låg för klassrum samt utrymmena där, såsom för närvarande skedde, även för framtiden lämpligen borde utnyttjas till elevrum, ville byggnadsstyrelsen förorda, att det ökade lokalbehovet tillgodosåges genom att seminarietyggnaden tillbyggdes enligt uppgjorda skissritningar. Denna tillbyggnad hade beräknats draga en kostnad av 61,000 kronor, vilket belopp borde anvisas för budgetåret 1937/1938.

I övrigt hade önskemål framställtts därom, att seminariets kokspannor under närmast kommande femårsperiod utbyttes mot vedpannor samt att skolköket utvidgades. Frågan om utbyte av värmepannor vore för närvarande föremål för utredning hos byggnadsstyrelsen och syntes icke böra närmare beröras i detta sammanhang. Beträffande den önskade utvidgningen av skolköket, vilken syntes vara av behovet påkallad, kunde frågan därom lämpligast lösas genom att elevbyggnaden tillbyggdes i enlighet med uppgjord skissritning, varvid ytterligare två välbehövlige elevrum skulle erhållas. Denna tillbyggnad förutsatte emellertid, att ett intilliggande uthus något förkortades. Kostnaden för tillbyggnaden har beräknats till 20,000 kronor, i vilket belopp även inginge kostnader för ändring av uthuset samt flyttningskostnader. Beloppet syntes böra anvisas för budgetåret 1937/1938.

Ifråga om ovannämnda lärarbostadshus framhölle byggnadsstyrelsen, att även däri ingående kök borde kunna iordningställas till elevrum, vilket skulle draga en kostnad av 3,000 kronor. Dessa arbeten syntes dock lämpligen böra anstå, till dess att en reparation av de nuvarande bostadsrummen komme att bliva erforderlig, varför arbetet icke av styrelsen upptoges i femårsplanen.

Småskoleseminariet i Skara. Omorganisationen av detta seminarium krävde, framhåller *byggnadsstyrelsen*, anordnandet av följande nya lokaler, nämligen fyra klassrum, ett laboratorierum, ett biblioteksrum, ett läsrum för seminarieeleverna samt lokal för träslöjd. I övrigt krävdes under närmast kommande femårsperiod anordnandet av en ny vaktmästarbostad samt toaletter för övningsskolan.

Byggnadsstyrelsen hade låtit besiktiga berörda anläggning, varvid en representant för skolöverstyrelsen närvarit. Därvid hade konstaterats, att de av seminariets nuvarande rektor A. Funke angivna lokalerna och ändringarna i nuvarande byggnader vore oundgängligen erforderliga. Inom byggnadsstyrelsen hade upprättats förslag till arbeten för tillgodoseende av de sålunda angivna lokalbehoven. Enligt detta förslag skulle det utrymme i huvudbyggnaden, som upptogs av samlingssalen, genom inläggande av bjälklag uppdelas i två våningar, varav den övre skulle utnyttjas som samlingssal och den nedre tagas i anspråk för bibliotek och läsrum samt sal för kvinnlig slöjd för seminarieeleverna. Den flygelbyggnad, som innehöll skolkök, sal för kvinnlig slöjd och en skolsal för undervisning i specialämnena, skulle till- och påbyggas, varvid den nu för kvinnlig slöjd disponerade lokalen i bottenvåningen i den nuvarande byggnadskroppen skulle tagas i anspråk såsom laboratorium, under det att i tillbyggnaden skulle i bottenvåningen anordnas materialrum och lärarrum och i övre våningen fyra klassrum för seminariet. I denna flygelbyggnads källarutrymmen skulle anordnas förrådsrum för skolkök, för trädgården och för träslöjden samt en toalett. Samtliga arbeten hade beträffande huvudbyggnaden beräknats till 20,000 kronor och beträffande ifrågavarande flygelbyggnad till 97,000 kronor eller till sammanlagt 117,000 kronor, vilket belopp lämpligen borde anvisas för budgetåret 1937/1938.

Beträffande övriga under nästkommande femårsperiod erforderliga arbeten avsåge ovannämnda förslag, att den östra lilla flygelbyggnaden, som nu vore oinredd, iordningställdes såsom vaktmästarbostad och att i den västra lilla flygelbyggnaden anordnades toaletter för övningsskolan. Den nuvarande vaktmästarbostaden skulle apteras för trädgårdsundervisningen. De sålunda föreslagna arbetena i den östra flygeln hade beräknats draga en kostnad av 14,500 kronor och toalettanläggningen i den västra flygeln 10,800 kronor. Dessa belopp, sammanlagt 25,300 kronor, syntes likaledes böra anvisas för budgetåret 1937/1938.

Småskoleseminariet i Strängnäs. Omorganisationen av detta seminarium, yttrar *byggnadsstyrelsen*, medförde behov av ytterligare ett, eventuellt två klassrum, vilka kunde inredas i den nuvarande gymnastiklokalen. Enligt uppgift i propositionen nr 100/1936 hade nämligen Strängnäs stad förbundit sig att utan kostnad för statsverket ställa en gymnastiksal i det nya läroverkshuset därstädes till seminariets förfogande. Ändringsarbetena i den nuvarande gymnastiklokalen kunde beräknas draga en kostnad av 900 kronor, vilket belopp lämpligen borde anvisas för budgetåret 1937/1938.

Småskoleseminariet i Växjö. Detta seminarium, erinrar byggnadsstyrelsen, skulle förändras från manligt till kvinnligt. Med hänsyn till denna omorganisation erfordrades ett skolkök, som lämpligen kunde anordnas i den till gymnastikbyggnadens bottenvåning förlagda lokalen för slöjd och delvis även i övre våningen. Härför erforderligt inredningsarbete hade beräknats draga en kostnad av 22,000 kronor, och torde medel för ändamålet böra ställas till förfogande under budgetåret 1937/1938.

I övrigt erfordrades under nästa femårsperiod en toalettanläggning i huvudbyggnadens källare. Denna anläggning, som beräknades kosta 6,400 kro-

nor, torde snarast möjligt böra komma till utförande, varför medel till densamma borde anvisas för budgetåret 1937/1938.

Småskoleseminariet i Landskrona. Några ändringsarbeten vore ej här enligt byggnadsstyrelsens mening erforderliga.

Departements-
chefen.

Jag är icke beredd att för närvarande tillstyrka anvisande av medel i hela den omfattning, som av byggnadsstyrelsen ifrågasatts. Jag betvivlar visserligen ej, att de avsedda förändringarna äro motiverade och böra utan alltför lång tidsutdräkt komma till stånd, men med hänsyn till de dryga kostnader, de betinga, synes det mig nödvändigt, att arbetena fördelas på ett flertal budgetår. Åtskilliga av de föreslagna ändrings- och tillbyggnadsarbetena synas också utan svårare olägenheter kunna anstå ännu någon tid, däribland även vissa av dem, som angivits vara betingade av den beslutade omorganisationen av seminarierna.

Efter en närmare prövning av de föreliggande förslagen har jag funnit mig böra förorda, att anslag för efterföljande ändamål beviljas för nästa budgetår:

1. *Folkskoleseminarierna i*

<i>Göteborg:</i>	toalettanordningar	kronor	9,000
<i>Lund:</i>	skolkök och klassrum på vinden m. m. . .	»	27,000
<i>Umeå:</i>	omklädningsrum inom gymnastikavdelningen	»	12,500
		Summa kronor	48,500;

2. *Småskoleseminariet i Härnösand:*

skolkök	kronor	19,000
---------------	--------	--------

3. *Småskoleseminariet i Lycksele:*

tillbyggnad för klass-, biblioteks-, lärar- och materialrum	»	61,000
	Summa kronor	80,000

Summa summarum kronor 128,500.

För ifrågavarande ändamål torde böra anvisas tre reservationsanslag å respektive 48,500 kronor, 19,000 kronor och 61,000 kronor.

Under nästföregående punkt har jag framlagt förslag angående anslag till värmeledningsanläggning vid folkskoleseminariet i Luleå.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1937/1938 anvisa
dels till Ändringsarbeten m. m. vid folkskoleseminarierna i Göteborg, Lund och Umeå ett reservationsanslag av

	kronor	48,500;
--	--------	---------

dels till Tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele ett reservationsanslag av kronor 61,000;
dels ock till Ändringsarbeten m. m. vid småskoleseminariet i Härnösand ett reservationsanslag av .. kronor 19,000.

16. Ombyggnad av en bostadslägenhet vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas m. m. I skrivelse den 11 juni 1936 till direktionen över institutet och förskolan har *institutets rektor* gjort framställning angående beredande av förbättrad bostad åt en musiklärare vid anstalten och därvid i huvudsak anfört följande.

Den 31 december 1936 komme ifrågavarande musiklärare att avgå med pension. Hans bostad vore belägen i institutets fjärde våning intill musikrummen och utgjordes av tre rum med kokvrå. En del av dessa rum hade ursprungligen varit avsedda för undervisningsändamål. Bostaden vore i sitt nuvarande skick i hög grad olämplig. Den vore belägen alldeles intill skorstenen och därför ständigt utsatt för föroreningar från denna. Kök saknades. Rummens läge i förhållande till varandra vore synnerligen otillfredsställande. De närbelägna överspelningsrummen, där arbetet påginge från morgon till kväll, verkade i hög grad störande. Musiklärarens barn hade att passera samma trappor som de blinda eleverna, varigenom fara för de förra, i synnerhet om de vore små, lätt kunde uppstå.

Då musiklärarbefattningen vid ovannämnda tid komme att besättas med ny innehavare, vore det nödvändigt att bereda denne bättre bostadsmöjligheter. Flera förslag kunde härvidlag komma i fråga. Ett sådant syntes vara att låta den nuvarande bostaden undergå en genomgripande förändring, som även komme att beröra intilliggande musikrum. Kostnaden för denna förändring komme helt visst att uppgå till ett ej obetydligt belopp, och fråga vore, om ändock en god lösning av frågan på detta sätt stode att vinna.

Ett annat förslag vore att å vinden till någon av lärarbostäderna söka inreda en bostad, om nu detta läte sig göra.

Den tredje och kanske fördelaktigaste lösningen av frågan vore att låta musikläraren mot ett visst årligt hyresbidrag skaffa sig bostad i staden. Då musikläraren ej som de andra lärarna behövde deltaga i tillsynen över eleverna, funnes inga olägenheter beträffande denna anordning.

Vid den nuvarande blinde musiklärarens avgång komme musikundervisningen, som för de blinda vore ett ämne av synnerlig vikt, att delvis omläggas. Hittills hade ifrågavarande ämne vid blindinstitutet ej nått den omfattning, som det erhållit vid andra lands blindskolor. Men ett oeftergivligt villkor för musikundervisningens höjande vore nödigt utrymme. De intill musiklärarens bostad belägna musikrummen vore ej tillräckliga för en utvidgad och väl ordnad undervisning i musik och pianostämning. Genom att utöka musikavdelningen med musiklärarens bostad erhöles tillräckligt utrymme för dessa grenar av de blindas undervisning. Från denna synnerligen viktiga synpunkt vore något av de båda sist framförda förslagen avgjort att föredraga. Genom att realisera ettdera av dessa främjade man undervisningen, på samma gång som man skaffade musikläraren tjänlig bostad.

Direktionen har i skrivelse den 11 juni 1936, under återopande av vad rektor anfört, hemställt, att åt byggnadsstyrelsen måtte uppdragas att verkställa utredning och framlägga förslag i det av rektor angivna syftet.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 21 oktober 1936 anfört:

Byggnadsstyrelsen hade anmodat arkitekten Th. Kellgren att undersöka de olika bostadsbyggnadernas vid institutet vindsutrymmen med hänsyn till möjligheten att där anordna bostäder. Undersökningen hade givit vid handen, att någon annan än rektorsbostadens vindsvåning knappast skulle kunna komma i fråga. Kellgren hade till styrelsen avlämnat ett skissförslag till inredande i denna bostadsbyggnads vindsvåning av en lägenhet om tre rum och kök samt jungfrukammare. Därjämte funnes möjlighet att på samma vind framdeles inreda ytterligare en bostad om två rum och kök. Inom styrelsen verkställd beräkning av kostnaderna för förslaget genomförande i nu antydd del slutade å en summa av 18,000 kronor. Genom frågans lösning på sålunda föreslaget sätt vunnes även, att det utrymme, som för närvarande upptoges av musiklärarens bostad, frigjordes och kunde tagas i anspråk för musikundervisningens behov.

Kellgren hade tidigare uppgjort ett preliminärt förslag till musiklärarbostadens förläggning till huvudbyggnadens vindsvåning intill musikavdelningen, vilket förslag kostnadsberäknats till 10,500 kronor. Detta förslag hade dock icke kunnat lösa en del av de av institutets rektor påtalade olägenheter, som vidlådde de nuvarande lokalförhållandena; bland annat skulle trappförbindelsen fortfarande bliva gemensam för blindskolans elever och musiklärarens familj, samtidigt som behovet av ökade lokaler för musikundervisningens bedrivande icke skulle kunna tillgodoses.

Under framhållande av att byggnadsstyrelsen funne Kellgrens förslag ändamålsenligt och ekonomiskt fördelaktigt, hade styrelsen anmodat institutets direktion att yttra sig över förslaget, varvid särskilt borde tagas under övervägande frågan om byggnadskostnadernas förhållande till det hyresbidrag, musikläraren skulle kunna påräkna vid förhyrning av bostad utom institutets område.

Under hänvisning till direktionens i anledning härav till styrelsen avlåtna skrivelse av den 5 oktober 1936, hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville föreslå 1937 års riksdag att för anordnande å vinden till rektorsbostaden vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas av en bostadslägenhet för institutets musiklärare i huvudsaklig överensstämmelse med berörda förslag för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 18,000 kronor.

I den av byggnadsstyrelsen åberopade skrivelserna från direktionen har denna yttrat bland annat,

att direktionen funne Kellgrens förslag ändamålsenligt och ekonomiskt fördelaktigt. Skulle den nuvarande bostaden i alla händelser frigöras för undervisningsändamål, kunde den årliga kostnaden för en åt musikläraren förhyrd bostad icke beräknas mindre än till 2,000 kronor. Direktionen ville därför tillstyrka Kellgrens förslag.

*Departements-
chefen.*

Det synes mig befogat att låta de ifrågasatta byggnadsarbetena komma till utförande. Ett dubbelt syfte skulle därigenom vinnas, nämligen dels att skaffa musikläraren en bättre bostad och dels att bereda ökat utrymme åt undervisningen. Utvägen att låta musikläraren förhyra bostad utom institutet synes med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna icke förmånlig.

Mot de beräknade byggnadskostnaderna har jag ingen erinran.

Jag förordar sålunda bifall till byggnadsstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnad av en bostadslägenhet vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodan m. m.* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 18,000.

17. Ändrings- och inredningsarbeten vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. I skrivelse den 18 augusti 1936 har *skolöverstyrelsen* hemställt om anvisande av ett belopp av 38,920 kronor till ifrågavarande ändamål. I häröver den 2 september 1936 avgivet utlåtande har *byggnadsstyrelsen* — under framhållande, att styrelsen komme att göra en särskild framställning i ämnet — förklarar sig finna nämnda kostnadssumma något för lågt beräknad.

I skrivelse den 23 september 1936 har byggnadsstyrelsen därefter hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1937/1938 för ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 41,700 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas:

Vårdanstaltens rektor har framhållit, att anstaltens verksamhet varit förlagd till de nuvarande lokalerna alltsedan år 1922, varför det vore naturligt, att behovet av vissa förbättringar och moderniseringar nu gjorde sig gällande. Särskilt gällde detta köket och serveringsrummet. *Vårdanstaltens centralkök* fyllde icke ens lågt ställda fordringar på ett kök av ifrågavarande storlek och belastning. All matlagning skedde på en gasspis med endast fyra lågor. Denna spis vore dessutom så placerad, att icke särskilt starka lågor släcktes genom drag från en närbelägen dörr. Antalet av den personal, vars mat skulle lagas å denna spis, vore 55, vartill komme att dagligen å densamma måste lagas ett avsevärt antal portioner dietmat. En vedspis funnes, men denna hade aldrig kommit till användning och syntes ej heller kunna komma till någon nytta. Köket i dess helhet vore dessutom i allra största behov av en genomgående reovering.

Jämväl serveringsrummet vore i behov av förbättring. Plats och lämpliga anordningar för olika slag av rensningsarbeten saknades. Samtliga diskbänkar och arbetsbord vore beklädda med kopparplåt i stället för rostfritt stål.

I anslutning till nödvändiga omändringsarbeten av kökslokalerna borde vidare en betydande utökning av lokalernas tekniska utrustning komma till stånd.

Vårdanstaltens styrelse och *inspektören för blindundervisningen* hava vitsordat rektors yttrande.

Byggnadsstyrelsen har i sin ovanstående skrivelse den 23 september 1936 anført, att styrelsen uppdragit åt en ingenjörbyrå i Malmö att uppgöra förslag och kostnadsberäkning till behöflig komplettering och utökning av anstaltens köksutrustning, varjämte länsarkitekten N. Blanck utarbetat förslag till därmed sammanhängande lokalförändringar och målningsarbeten. Förstnämnda förslag omfattade i slutligt skick följande installationer och arbeten.

- 1 restaurantspis med blästerbrännare, hylla och svängkran. . kronor 4,000
- 1 rostfritt diskbord i köket,
- 1 dito i bottenvåningens diskrum,
- 1 dito i bottenvåningens renseri,

1 dito i 2:dra våningens diskrum och		
1 skölvask i källaren	kronor	7,200
1 dubbelt, rostfritt kokskåp	»	3,000
2 stjälpbara bordgrytor	»	1,200
1 diskmaskin i bottenvåningens diskrum	»	3,000
1 mindre diskmaskin i 2:dra våningens diskrum	»	1,570
1 potatistvättmaskin och 1 potatisskalningsmaskin	»	1,300
Komplettering av kylanläggning	»	900
Fläktar, rörledningar, kranar och ventiler	»	6,450
Erforderliga elektriska ledningar	»	2,300
Byggnads- och målningsarbeten (enligt Blancks förslag) ..	»	5,500
Ingenjörsarvoden	»	2,500
Övriga arvoden och oförutsett	»	2,800
	Summa kronor	41,720.

Härtill komme anskaffning av en del nödvändiga lösa inventarier för en summa av 1,620 kronor, som emellertid upptagits i det av skolöverstyrelsen under åttonde huvudtiteln äskade anslaget för anstalten.

Byggnadsstyrelsen, som vitsordade behovet av den ifrågasatta anskaffningen, funne ifrågavarande arbeten icke vara av den art, att därmed förenade kostnader borde inverka på det värde, vartill byggnaden vore upptagen i statens allmänna fastighetsfond, varför det för ändamålet behövlige anslagsbeloppet borde utgå av andra medel än lånemedel.

*Departements-
chefen.*

De ifrågasatta ändrings- och inredningsarbetena synas vara välbehövlige. Mot det här ovan intagna detaljförslaget med kostnadsberäkningar har jag icke ansett mig kunna göra någon erinran.

Jag erinrar om, att jag tidigare denna dag under punkten 169 i årets åttonde huvudtitel föreslagit anvisande för nästkommande budgetår av ett belopp av 1,650 kronor till inköp av vissa lösa inventarier i samband med de här ifrågasatta arbetena.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ändrings- och inredningsarbeten vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 41,700.

Statens utlåningsfonder.

18. **Studielånefonden.** Från och med år 1918 har riksdagen årligen anvisat medel till lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag. År 1920 beslöt riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t, att en särskild fond, benämnd »fon-

den för räntefria studielån», skulle inrättas och ställas under förvaltning av statskontoret, från vilken fond lån finge av Kungl. Maj:t utdelas för ifrågavarande ändamål. I enlighet med Kungl. Maj:ts i 1932 års statsverksproposition framlagda förslag har fondens benämning från och med budgetåret 1932/1933 ändrats till »studielånefonden». De medel, som av riksdagen åren 1918—1936 anvisats för studielån, uppgå till sammanlagt 3,611,000 kronor, däraf för budgetåret 1936/1937 50,000 kronor.

Bestämmelser om utdelande av ifrågavarande lån återfinnas i ett av Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 utfärdat reglemente (Svensk författningssamling nr 511) med däri den 16 juli 1920 (nr 540) och den 23 september 1927 (nr 357) vidtagna ändringar.

Kostnaderna för den nämnd, som jämlikt reglementet handlägger ärenden rörande ifrågavarande lån, hava under senare år bestritts med ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln härför anvisat anslag, som för budgetåret 1936/1937 är i riksstaten uppfört med 5,500 kronor.

För den utdelning av studielån, som verkställdes år 1936, funnos till förfogande *dels* det av riksdagen för budgetåret 1936/1937 anvisade anslaget å 50,000 kronor, *dels* i statskontoret å studielånefonden då inestående disponibla tillgångar om 202,060 kronor 73 öre, *dels* ock under år 1936 till och med den 24 maj influtna, på år 1935 eller tidigare år belöpande amorteringar till sammanlagt belopp av 98,611 kronor 93 öre eller tillhoppa 350,672 kronor 66 öre.

Antalet sökta och beviljade lån samt de beviljade lånens sammanlagda belopp under den senast förflutna tioårsperioden ävensom summan av de för ettvarit år disponibla medlen framgå av följande tabell:

Utdelnings- år	Fortsatta lån			Nya lån			Summa lån		Summa utdelade lån	Disponibla medel
	sökta	beviljade	beviljade lån kronor	sökta	beviljade	nya lån kronor	sökta	beviljade		
1927....	239	233	278,410	761	118	140,550	1,000	351	418,960	451,900: —
1928....	245	236	288,640	736	100	117,600	981	336	406,240	409,700: —
1929....	228	211	253,211	716	127	146,000	944	338	399,211	399,300: —
1930....	250	233	272,350	776	115	124,750	1,026	348	397,100	397,100: —
1931....	273	260	290,750	868	109	106,800	1,141	369	397,550	397,595: —
1932....	252	223	218,800	998	74	67,700	1,250	297	286,500	286,564: 37
1933....	211	187	179,150	975	122	112,400	1,186	309	291,550	295,241: 50
1934....	228	211	200,000	1,065	126	125,400	1,293	337	325,400	327,203: 44
1935....	229	204	204,375	1,045	117	115,500	1,274	321	319,875	327,666: 94
1936....	214	204	201,400	1,046	149	149,250	1,260	353	350,650	350,672: 66

Av ovanstående tabellariska sammanställning framgår, att de för ifrågavarande ändamål årligen disponibla medlen under de senaste tio åren minskats med omkring 100,000 kronor, och att den varje år fördelade låne- Departements-
chefen.

summan under samma tid minskats med omkring 70,000 kronor. Endast omkring 15 procent av nytillkommande lånesökande hava kunnat erhålla lån. De till dessa lånesökande utlämnade lånen hava nedgått från i genomsnitt 1,200 kronor år 1927 till i genomsnitt 1,000 kronor år 1936. Under nämnda tid har varje år flertalet studerande, som anhållit om fortsatta lån, kunnat erhålla sådana lån. Det genomsnittliga beviljade lånebeloppet har emellertid förminskats på ungefär samma sätt som nyss konstaterats beträffande de nya lånen.

Den antydda utvecklingen synes mig ur synpunkten av studielåneinstitutionens syfte beklaglig. En icke oväsentlig anslagshöjning förefaller vara behövlig.

Jag beräknar för fortsatta studielån under år 1937 i runt tal 240,000 kronor och för nya studielån i runt tal 160,000 kronor, vilket möjliggör någon, ehuru ganska blygsam, utvidgning av understödsverksamheten. Inalles skulle alltså en summa av 400,000 kronor vara erforderlig för budgetåret 1937/1938.

För täckande av detta behov finnas för närvarande, enligt vad jag inhämtat, tillgängliga dels hos postsparbanken ineliggande, i anspråk icke tagna lånemedel till belopp av 9,400 kronor, dels ock i statskontoret å studielånefonden inestående kapitalmedel 8,600 kronor eller sammanlagt i runt tal 18,000 kronor. Härutöver kan för utlåning under år 1937 disponeras de under år 1936 inflytande kapitalavbetalningarna av tidigare beviljade lån. Med ledning av hittills gjorda erfarenheter torde dessa kunna beräknas till omkring 250,000 kronor. Härutöver torde å från föregående år resterande kapitalavbetalningar kunna räknas med en inbetalning av omkring 30,000 kronor.

För utlåning under år 1937 skulle enligt dessa beräkningar finnas disponibelt ett belopp av $(18,000 + 250,000 + 30,000 =)$ 298,000 kronor. Då, såsom ovan nämnts, jag ansett mig böra räkna med ett medelsbehov av 400,000 kronor, återstår alltså att täcka ett belopp av $(400,000 - 298,000 =)$ i runt tal 100,000 kronor, och jag föreslår, att för budgetåret 1937/1938 måtte av riksdagen äskas ett anslag å detta belopp. Beloppet bör, liksom under senare år skett, i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag till kapitalökning för ifrågavarande fond.

Jag erinrar, att alltsedan 1924 års riksdag det för fonden erforderliga anslagsbeloppet på förslag av Kungl. Maj:t täckts med andra statsinkomster än lånemedel.

Beträffande ersättning under budgetåret 1937/1938 åt postverket för dess bestyr med lånerörelsen samt sättet för bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under samma år må komma att handlägga ärenden rörande studielånen, framställer jag förslag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för *Studielånefonden* för budget-
året 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 100,000.

Vad föredragande departementschefen under instäm-
mande av statsrådets övriga ledamöter hemställt beha-
gar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Nils Lorichs.

Bilaga 8.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson, anmäler de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1937/1938, som angå jordbruksdepartementet, och yttrar därvid följande.

Statens affärsverksamhet.

Statens reproduktionsanstalt.

[1.] **Utökad maskinell utrustning.** För uppehållande av statens reproduktionsanstalts verksamhet fanns till och med budgetåret 1925/1926 under nionde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag att utgå i första hand av inkomster från reproduktionsanstalten. Vidare anvisades bland annat dels ett särskilt extra reservationsanslag till ersättningsköp för anstalten, dels ock ett extra anslag till nyanskaffningar. På framställning av Kungl. Maj:t (1926: IX. H. T. p. 125) beslöt 1926 års riksdag i sammanhang med anstaltens övergång från och med budgetåret 1926/1927 till affärsdrivande verk att utsluta berörda anslag ur riksstaten, och medgav riksdagen, att till en förnyelsefond vid anstalten finge överföras ej mindre från reservationsanslaget till ersättningsköp därå befintlig behållning än även av vinsten för budget-

året 1925/1926 ett belopp, motsvarande av Kungl. Maj:t medgivna avskrivningar för sistnämnda budgetår. Tillika bemyndigades fullmäktige i riksgäldskontoret bland annat att för beredande åt anstalten av rörelsekapital tillhandahålla anstalten en rörlig kredit av intill 40,000 kronor. I den mån nyanskaffningar det påkallade, förutsattes medel därefter komma att anvisas såsom utgifter för kapitalökning. Medel för nyanskaffning hava i enlighet härmed anvisats såsom utgifter för kapitalökning dels för budgetåret 1927/1928 med 41,000 kronor dels ock för budgetåret 1933/1934 med 11,000 kronor.

Gällande instruktion för anstalten är av den 18 juni 1926 (nr 292), vari ändring vidtagits genom kungörelserna nr 11/1929 och 633/1935. Enligt instruktionen har anstalten till uppgift att åt staten och dess organ ävensom åt enskilda mot betalning utföra reproduktion och tryck av kartor, ritningar, blanketter m. m. samt bedriva i samband därmed stående förlagsverksamhet. Anstalten står under överinseende av lantmäteristyrelsen och ledes av en direktör såsom föreståndare och chef.

Lantmäteristyrelsen har med utlåtande den 22 september 1936 överlämnat en av direktören för statens reproduktionsanstalt gjord framställning om utverkande av ett anslag å sammanlagt 67,150 kronor för vissa angivna kompletteringar och nyanskaffningar beträffande den maskinella utrustningen hos anstalten. Direktören har till motivering av framställningen anfört i huvudsak följande.

Med i stort sett samma inventariebestånd hade anstaltens omslutningssummor trots en alltjämt sjunkande prisnivå å dess tillverkningar sedan år 1928 ökat från cirka 350,000 kronor till 585,000 kronor, motsvarande en stegring på i det närmaste 70 procent. I skrivelse den 6 november 1934 med förslag till stat för anstaltens driftkostnader under år 1935 hade påvisats, hurusom anstaltens leveransförmåga inom förefintligt inventariebestånd kunde ökas genom att på ersättningsvägen anskaffa moderna mera tidsenliga maskiner. Möjligheterna att på detta sätt öka leveransförmågan och därmed befordra anstaltens utveckling vore emellertid begränsade och för närvarande otillräckliga. Med hänsyn härtill hemställdes, att lantmäteristyrelsen måtte utverka anslag till följande nyanskaffningar, nämligen:

För litografiska avdelningen.

1 konditioneringsmaskin för papper	kronor	8,000
1 kontermaskin	»	10,000
1 slungapparat	»	4,000

För typografiska avdelningen.

1 sättmaskin	»	25,000
1 automatpress	»	14,000

För bokbinderiet.

1 häftmaskin	»	1,850
1 perforeringsmaskin	»	1,500
1 falsmaskin	»	2,800

Summa kronor 67,150.

Samtliga till inköp föreslagna maskiner utgjorde i huvudsak komplement till nuvarande maskinutrustning för ernående av en rationellare drift och representerade i övrigt en täckning i sådant arbete, som för närvarande måste beställas utom anstalten. De föreslagna inköpen torde fördenskull få anses direkt ägnade att befordra de i anstaltens instruktion meddelade föreskrifterna om affärsmässig drift.

Lantmäteristyrelsen har för egen del anfört i huvudsak följande.

Den utökning av anstaltens maskinutrustning, som nu föreslagits, vore dels föranledd av ett uppenbart behov att rationalisera arbetsmetoderna och hålla dem i höjd med utvecklingen dels och erforderlig för att möta ökad arbetstillgång och till det minsta möjliga begränsa omfattningen av arbeten, som anstalten måste beställa hos andra. Styrelsen funne fördenskull utökningen nödig för möjliggörandet av verkligt affärsmässig drift och ökning av omsättningen. På grund härav och då styrelsen icke funne anledning till erinran mot det begärda beloppet hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för kapitalökning för statens reproduktionsanstalt för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 67,150 kronor.

Statskontoret har — med överlämnande av en utav tryckerikonsulenten utarbetad promemoria i ärendet — i utlåtande den 12 oktober 1936 anfört följande.

Statskontoret, som ansåge önskvärt att utrustningen vid statens reproduktionsanstalt bleve i tekniskt avseende fullt tillfredsställande, hemställde om bifall till lantmäteristyrelsens framställning om anvisande för ifrågavarande ändamål av ett reservationsanslag å 67,150 kronor, vilket anslag i överensstämmelse med tidigare tillämpade grunder borde täckas av lånemedel.

Tryckerikonsulenten har anfört följande.

De till nyanskaffning föreslagna maskinerna vore huvudsakligen avsedda att komplettera anstaltens tekniska utrustning, vilken för närvarande i vissa avseenden vore bristfällig och omodern. Anstaltens kapacitet och räntabilitet komme därigenom att ökas och beställarnas krav på snabb leverans bleve lättare att tillfredsställa. De av anstaltens direktör förordade maskintyperna, i vilkas utväljande tryckerikonsulenten deltagit, syntes för ändamålet lämpliga.

Då statens reproduktionsanstalt fortfarande på ett förtjänstfullt sätt fyllde sin uppgift, syntes det ändamålsenligt, att dess tekniska utrustning hölles i nivå med utvecklingen. Speciellt den litografiska avdelningen, å vilken det karttryck utfördes, som på sin tid föranledde anstaltens tillkomst, borde hållas på ett tekniskt högt plan.

Jag biträder lantmäteristyrelsens framställning, vilken avser att höja anstaltens räntabilitet och förmåga att tillgodose beställarnas krav på snabb leverans. Anslagsbeloppet torde avrundas till 67,200 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Utökad maskinell utrustning vid statens reproduktionsanstalt* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av kronor 67,200.

Statens allmänna fastighetsfond.

[2.] **Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** I skrivelse den 6 december 1935, varöver utlåtanden avgivits dels den 13 januari 1936 av statskontoret dels ock den 5 februari 1936 av byggnadsstyrelsen, har *styrelsen för veterinärhögskolan* med överlämnande av en till styrelsen ställd skrivelse jämte därvid fogad kostnadsberäkning och ritning från Stockholms läns och stads hushållningssällskaps tuberkulosveterinär Sten Svedberg hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för omändring av medicinska klinikens museum till laboratorium för tuberkulosavdelningen vid högskolan anvisa ett belopp av 8,000 kronor. Sedermera har styrelsen i skrivelse den 17 juni 1936 med förslag till anslagsäskanden till 1937 års riksdag hemställt, att förenämnda belopp å 8,000 kronor måtte upptagas under den i högskolans omkostnadsstat för nästa budgetår ingående anslagsposten till övriga utgifter.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Från och med den 1 oktober 1935 har samarbete ägt rum mellan veterinärhögskolan samt Stockholms läns och stads hushållningssällskap avseende bekämpandet av de smittfarliga formerna av tuberkulos hos nötkreatur inom hushållningssällskapets verksamhetsområde. Enligt den till grund för samarbetet liggande överenskommelsen skulle hushållningssällskapet för arbetet med bekämpandet anställa en särskild tuberkulosveterinär, som jämväl skulle hava till uppdrag att i erforderlig utsträckning handla de veterinärstuderande vid högskolan i till ifrågavarande tuberkulosbekämpande hörande kliniska undersökningar och laboratoriearbeten. Till veterinärens avlönning hade högskolan att bidraga med visst årligt belopp, som skulle utgöra arvode för hans befattning med de veterinärstuderandes undervisning i klinisk tuberkulosdiagnostik. Högskolan skulle vidare kostnadsfritt upplåta lokaler för laboratorium och försöksdjur på bakteriologiska institutionen. Mottagnings- och expeditjonsrum skulle upplåtas i ambulatoriska kliniken, under vars chef tuberkulosveterinären beträffande sitt undervisningsarbete närmast skulle sortera.

Sedan medicinalstyrelsen på framställning av hushållningssällskapets förvaltningsutskott förordnat legitimerade veterinären Sten Svedberg till tuberkulosveterinär inom sällskapets verksamhetsområde, har högskolan upplåtit lokaler till honom för laboratorium och försöksdjur på bakteriologiska institutionen. Mottagning och expedition hava jämväl förlagts till denna institution.

Tuberkulosveterinären Svedberg har beträffande de lokalförhållanden, under vilka han hade att arbeta vid veterinärhögskolan, anfört följande.

För bakteriologiska undersökningar och expeditionsgöromål stode endast till förfogande en fönsterplats å bakteriologiska institutionens laboratorium jämte en skrivplats i ett till laboratoriet angränsande delvis omändrat diskrum. För det å avdelningen anställda expeditjons- och laboratoriebiträdet saknades särskild skrivplats, varför det biträdet åvilande arbetet måste utföras dels å tuberkulosveterinärens skrivplats dels ock å för laboratoriearbete avsedd plats. De för närvarande till buds stående laboratorieutrymmena erbjöde icke möjlighet att bedriva undervisningen i bakteriologisk undersökning på ett tillfredsställande sätt. Bland annat saknades mikroskope-

ringsplatser för kandidaterna, varför dessa måste hänvisas att utföra sina mikroskoperingsarbeten å tuberkulosveterinärens skrivplats. Med det till hushållningssällskapets tuberkulosbekämpande hittills anslutna, relativt ringa djurantalet hade tuberkulosavdelningens verksamhet, om än med viss svårighet, kunnat bedrivas i de nuvarande lokalerna. Den utökning av tuberkulosavdelningens verksamhet, som kunde förväntas bli en följd vid utbetalning av pristillägg för mjölk från kreatursbesättningar, inom vilka tuberkulosbekämpandet ägde rum, torde ej kunna genomföras under nu rådande lokalförhållanden.

Tuberkulosavdelningens behov av ökat lokalutrymme syntes kunna fyllas därigenom att den medicinska kliniken tillhöriga museilokalen efter lämplig omändring ställdes till avdelningens förfogande. Sedan medicinska kliniken chef, professorn B. Carlström, förklarat sig icke hava något att erinra mot en dylik upplåtelse, hade utredning beträffande de erforderliga omändringsarbetena verkställt av ingenjören T. Pettersson. Med stöd av vad sålunda anförts hemställde Svedberg, att styrelsen för veterinärhögskolan snarast möjligt måtte vidtaga erforderliga åtgärder för fyllande av tuberkulosavdelningens behov av ökat lokalutrymme.

Styrelsen för veterinärhögskolan har framhållit, att ingen olägenhet torde uppstå för medicinska institutionen genom den ifrågasatta dispositionen av museilokalen. När statens veterinärbakteriologiska anstalt så småningom komme att avflytta från sina nuvarande lokaler inom högskolan, och det därigenom bleve möjligt för veterinärhögskolans bakteriologiska och hygieniska institution att övertaga dessa, kunde tuberkulosveterinären få på sig överlåtna institutionens hela nuvarande utrymmen, vilka torde bli fullt tillräckliga för hans behov även i händelse av betydande utökning av tuberkulosarbetet i länet. De lokaler, som nu avsåges skola inredas i medicinska institutionens museum, komme då att med sin laboratorieinredning bli av betydande nytta som speciallaboratorium för medicinska institutionen.

Med särskild skrivelse har högskolestyrelsen vidare överlämnat och åberopat avskrift av skrivelse den 29 januari 1936 från *medicinalstyrelsen* till Stockholms läns och stads hushållningssällskap med anledning av framställning om godkännande av ifrågavarande till tuberkulosveterinären anvisade laboratorium vid högskolan. Medicinalstyrelsen har häri förklarat sig — ehuru med tvekan — vilja tillsvidare lämna sådant godkännande men framhållit, att styrelsen icke funne de lokaler, som disponerades för laboratoriet vara av fullgod beskaffenhet, varför styrelsen förväntade att åtgärder snarast vidtoges för åstadkommande av en mera tillfredsställande lösning av lokalfrågan.

Statskontoret har erinrat, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1935 veterinärhögskolans fastighet å Norra Djurgården i Stockholm från och med den 1 juli 1935 skulle redovisas såsom tillgång å den i statens allmänna fastighetsfond ingående byggnadsstyrelsens delfond. På grund härav borde kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten bestridas från ett för detta ändamål å riksstaten bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond» anvisat reservationsanslag, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel.

Byggnadsstyrelsen har icke haft något att erinra beträffande de föreslagna byggnadsarbetena eller de för desammas genomförande beräknade kostnaderna. Vad beträffar sättet för bestridandet av ifrågavarande kostnader har byggnadsstyrelsen biträtt vad statskontoret i detta avseende anfört.

*Departements-
chefen.*

Av vad i ärendet förekommit torde framgå, att de lokaler, vilka stå tuberkulosveterinären vid veterinärhögskolan till buds för bakteriologiska undersökningar i samband med bekämpandet av tuberkulos i smittfarlig form hos nötkreatur, icke äro tillfyllest. Med hänsyn till betydelsen av ifrågavarande arbete är det angeläget, att de nuvarande missförhållandena avhjälpas. Det förslag, som härutinnan framlagts, synes innebära en tillfredsställande lösning av frågan. Mot kostnadsberäkningen torde ej heller något vara att erinra. Det erforderliga beloppet, 8,000 kronor, torde i överensstämmelse med statskontorets uttalande böra anvisas såsom kapitalökning till statens allmänna fastighetsfond.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 8,000.

[3.] **Byggnadsarbeten vid statens maskin- och redskapsprovninganstalter.** I skrivelse den 21 september 1935 framlade styrelsen för statens maskin- och redskapsprovninganstalter förslag till institutionens omorganisation. Därvid föreslogs, bland annat, att provningscentral med laboratorium och kontorslokaler skulle förläggas till Stockholm. Såsom förläggingsplats angavs ett område å norra Djurgården mellan Stockholm—Roslagens järnväg och Drottning Christinas väg, norr om statens provningsanstalt och väginstitutet. Erforderliga byggnadsarbeten, väganläggningar och andra dylika anordningar beräknades draga en kostnad av 350,000 kronor. Styrelsen hemställde om medelsanvisning för ändamålet med nämnda belopp.

Ärendet anmälde den 3 januari 1936 av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i samband med övriga under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1936/1937. Därvid beslöts, att, i avbidan på proposition till riksdagen i ämnet, till byggnadsarbeten vid statens maskin- och redskapsprovninganstalter för sagda budgetår beräkna ett reservationsanslag av 150,000 kronor. Emellertid anmälde föredraganden den 3 april 1936, att ärendets beredning ej kunnat avslutas inom sådan tid, att proposition medhunnits inom den för propositioners avlåtande till riksdagen i allmänhet stadgade tiden. På hemställan av föredraganden beslöt Kungl. Maj:t, att riksdagen skulle underrättas om att medel för ändamålet följaktligen ej erfordrades för innevarande budgetår.

Sedan ärendet senast anmälde för Kungl. Maj:t, hava ytterligare en del handlingar inkommit i detsamma. Jag har för avsikt att föreslå proposition i ämnet till 1937 års riksdag. För möjliggörande av erforderliga

byggnadsarbeten torde därför visst belopp böra beräknas i riksstatsförslaget för nästa budgetår under utgifter för kapitalökning, statens allmänna fastighetsfond. Anslaget synes — då arbetena torde fördelas över flera år — böra begränsas till samma belopp som det tidigare av Kungl. Maj:t ifrågasatta eller 150,000 kronor.

Ja hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, till *Byggnadsarbeten vid statens maskin- och redskapsprovingsanstalter* för budgetåret 1937/1938 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 150,000.

Statens utlåningsfonder.

[4.] **Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras.** Ifrågavarande fond inrättades enligt beslut av 1931 års riksdag. Gällande bestämmelser för lån från fonden återfinnas i kungörelsen den 12 juni 1931 (nr 217).

De utlåningsbelopp från fonden, vilka bestämts för de budgetår under vilka fonden ägt bestånd, ävensom storleken av de anslag, vilka för samma budgetår anvisats för kapitalökning å fonden, framgå av följande sammanställning:

Budgetår	Högsta med- givna utlå- ningsbelopp Kronor	För kapital- bildning an- visat anslag Kronor
1931/1932	200,000	200,000
1932/1933	190,000	150,000
1933/1934	160,000	100,000
1934/1935	160,000	85,000
1935/1936	175,000	65,000
1936/1937	175,000	—

I skrivelse den 24 november 1936 har *lantbruksstyrelsen* anfört följande.

Enligt statskontorets fondredovisning för budgetåret 1935/1936 utgjorde fondens kontanta behållning den 30 juni 1936 i runt tal	kronor	72,000
Härtill komme anvisat kapitalökningsanslag för budgetåret 1935/1936	»	65,000
Under innevarande budgetår beräknades i amorteringar komma att i runt tal inflyta	»	140,000
Tillgångarna utgjorde alltså sammanlagt	kronor	277,000.
Härifrån borde emellertid avdragas under år 1936 beviljade, ännu ej utbetalade lånebelopp	kronor	58,500.
För budgetåret 1936/1937 disponibla kapitalmedel utgjorde således	kronor	218,500.
Enär utlåningen under budgetåret 1936/1937 fastställts till 175,000 kronor, skulle sålunda vid utgången av samma budgetår å fonden finnas en odisponerad behållning å (218,500 — 175,000 =)	»	43,500.

Synnerligen önskvärt vore, att möjlighet bereddades att även under budgetåret 1937/1938 kunna i likhet med vad som skett under innevarande budgetår verkställa utlåning från fonden till ett belopp av sammanlagt 175,000 kronor. För närvarande innelåge hos lantbruksstyrelsen låneansökningar å ett sammanlagt belopp av 618,550 kronor. Lantbruksstyrelsen ansåge därför, att utlåningsbeloppet även för budgetåret 1937/1938 borde bibehållas vid samma belopp som innevarande budgetår, d. v. s. 175,000 kronor.

Amorteringarna under budgetåret 1937/1938 kunde enligt från statskontoret erhållen uppgift beräknas till 115,000 kronor. Om härtill lades nyssnämnda behållning å 43,500 kronor, skulle för att möjliggöra utlåning under budgetåret 1937/1938 av högst 175,000 kronor erfordras en medelsanvisning av (175,000 — 43,500 — 115,000 =) 16,500 kronor för kapitalökning å fonden.

Departements-
chefen.

Mot vad lantbruksstyrelsen anfört har jag intet annat att erinra än att jag anser kapitalökningen å fonden för nästa budgetår böra avrundas till 16,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1937/1938 från lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras bevilja lån intill ett belopp av 175,000 kronor;

2) såsom *Kapitalökning för lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 16,000.

[5.] **Gödselvärdslånefonden.** Vid 1918 års riksdag beslöts inrättande av gödselvärdslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 11 juni 1918 (nr 576) med däri genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927 och 132/1931 gjorda ändringar. Vidare har i kungörelse den 13 december 1918 (nr 972) meddelats bestämmelser angående tiden för ingivande av ansökningar av hushållningssällskapen om statslån från förevarande fond. Statslån från fonden tilldelas hushållningssällskap för att därav utlämna lån för utförande av ändamålsenliga gödselstäder samt sådana anordningar inom vederbörande djurstallar, som betingas av en rationell gödselvård (gödselvärdslån). Hushållningssällskap, som önskar erhålla dylikt statslån, skall före utgången av året näst före det, under vilket lånet är avsett att uppbäras, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande uppgift å de företag, för vilka gödselvärdslån blivit hos hushållningssällskapen sökta, förslag till belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär. Gödselvärdslån kan beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord, oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd samt må ej beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 75 procent av den beräknade kostnaden för anläggningen. Det åligger hushållningssällskap, som innehar statslån, att årligen inom tid, som lantbruksstyrelsen bestämmer, till sty-

relsen avgiva redogörelse över lånerörelsen enligt av styrelsen fastställt formulär.

Såsom kapitalökning till fonden har riksdagen anvisat reservationsanslag dels för ett vart av åren 1919 och 1920 till belopp av 1,000,000 kronor, dels för ett vart av budgetåren 1931/1932 och 1932/1933 till belopp av 100,000 kronor, dels för budgetåret 1935/1936 till belopp av 300,000 kronor, dels ock för budgetåret 1936/1937 till belopp av 350,000 kronor eller sålunda tillhoppa 2,850,000 kronor. Härjämte har 1933 års riksdag (särsk. utsk. utl. nr 17 sid. 80; R. skr. nr 536) för budgetåret 1933/1934 under utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, såsom särskilt reservationsanslag anvisat 500,000 kronor (1933/1934 U. f. k. IV 37), att, i den mån gödselvärdslånefondens medel icke därtill försloge, disponeras för beviljande av lån för ifrågavarande ändamål och under de villkor, som stadgas för lån ur nämnda fond.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1936 gjort framställning om anvisande av ett kapitalökningsanslag för fonden å 1,000,000 kronor samt därvid anfört i huvudsak följande.

Efterfrågan å lån ur fonden hade under de senaste åren visat uppenbar ökning. Lantbruksstyrelsen hade sålunda beviljat lån för ändamålet under budgetåret 1932/1933 till ett belopp av 367,705 kronor, under budgetåret 1933/1934 till ett belopp av 589,935 kronor, under budgetåret 1934/1935 till ett belopp av 631,090 kronor samt under budgetåret 1935/1936 till ett belopp av 595,415 kronor. Härutöver hade till följd av bristande medelstillgång lån icke kunnat beviljas, ehuru för sistnämnda budgetår föreliggande ansökningar avsåge ett ytterligare belopp av i runt tal 461,300 kronor.

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat hos statskontoret, uppginge de för ändamålet disponibla kapitaltillgångarna å fonden den 1 juli 1936 till 572,000 kronor. Härifrån borde dock fråndragas hos styrelsen sökta lånebelopp med i runt tal 425,000 kronor. Under budgetåret 1936/1937 beräknades inflyta amorteringar med omkring 115,000 kronor.

Till fördelning vid början av år 1937 torde sålunda finnas tillgängligt i runt tal endast $(147,000 + 115,000 =)$ 262,000 kronor. Då hushållnings-sällskapen författningsenligt hade att till lantbruksstyrelsen inkomma med ansökningar om lån ur gödselvärdslånefondens före ingången av det kalenderår, ifrågavarande verksamhet avsåge, och därför den huvudsakliga långivningen ur fonden ägde rum i början av kalenderåret, torde efter ingången av 1937 brist å lånemedel föreligga. Denna brist beräknade lantbruksstyrelsen till i runt tal 400,000 kronor.

För låneverksamheten under budgetåret 1937/1938 uppskattade styrelsen medelsbehovet approximativt till 700,000 kronor. Enligt uppgift från statskontoret väntades under sistnämnda budgetår i amorteringar till fonden inflyta i runt tal 115,000 kronor.

Med hänsyn till det anförda borde fonden tillföras förstärkning för att dels möjliggöra täckande efter den 1 juli 1937 av förberörda brist å 400,000 kronor, dels tillgodose medelsbehovet under budgetåret 1937/1938, beräknat till $(700,000 - 115,000 =)$ 585,000 kronor eller i runt tal 600,000 kronor. Den erforderliga kapitalförstärkningen borde alltså beräknas till $(400,000 + 600,000 =)$ 1,000,000 kronor.

Vidare hava *hushållningssällskapens ombud*, i anledning av en vid 1936 års ombudsmöte av Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott väckt motion, i skrivelse den 30 september 1936 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande bestämmelser angående villkoren för lån från såväl gödselvårdslånefonden som allmänna nyodlingslånefonden samt norrländska nyodlingslånefonden, att de i avseende å ansökningsförfarande samt avgivande av redogörelse för lånerörelsen bringades i överensstämmelse med gällande föreskrifter för lån från täckdikningslånefonden.

Enligt gällande bestämmelser för lån från täckdikningslånefonden — kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930 och 306/1933 gjorda ändringar — skall hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, före den 1 mars till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning. Lantbruksstyrelsen har att efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden. För handläggning av ärenden, som avse det direkta ledandet och övervakandet av täckdikningsverksamheten inom hushållningssällskaps område, skall finnas en av sällskapet eller dess förvaltningsutskott utsedd nämnd om 3 till 5 personer, därav minst en skall vara inom området bosatt lantbruksingenjör eller hava sådan sakkunskap å området, som stadgas för att kunna utses till ledare av täckdikningsverksamheten. Hushållningssällskap må ej av statslånebelopp utlämna täckdikningslån utan hörande av sakkunnig ledamot i omförmälda nämnd och ej, utan medgivande av lantbruksstyrelsen, mot dylik ledamots avstyrkande. Lantbruksstyrelsen har att öva uppsikt och kontroll å hushållningssällskapens täckdikningslåneverksamhet. Angående utlämnade lån skall hushållningssällskap till lantbruksstyrelsen avlämna uppgifter enligt formulär, som lantbruksstyrelsen äger fastställa. Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta, skall sådant lånebelopp, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har i sin förenämnda motion anfört i huvudsak följande.

För att hushållningssällskapen i tid skulle medhinna att uppgöra plan och kostnadsförslag för varje sökandes anläggning måste ansökan om gödselvårdslån i regel vara inlämnad redan på sommaren året innan förslaget vore avsett att utföras. Denna anordning innebure ingalunda oväsentliga nackdelar, då det bland annat för lantbrukarna mången gång kunde vara svårt att på så tidigt stadium bestämma följande års grundförbättringsarbeten.

Blekinge läns hushållningssällskap hade alltsedan sällskapet, långt innan statens gödselvårdslånefond inrättades, av egna medel började utlämna lån för anläggande av ändamålsenliga gödselstäder, genom att taga emot ansökningarna tidigt på våren kunnat utlämna lånen samma år, som de sökts. Även sedan sällskapet upphört med sin egen gödselvårdslånerörelse och i stället anlitat statens motsvarande lånefond, hade sällskapet bibehållit den hävdvunna ansökningstiden och använt sin egen gödselvårdslånefond till förskottering av statslånebeloppen, vilka först följande år kommit sällskapet tillhanda. Under de senaste åren hade lånerörelsen utökats i mångdubbel grad mot tidigare, vilket haft till följd, att sällskapet icke längre hade möjlighet att förskottera beloppen utan 1936 varit nödsakat meddela de sökande, att de måste vänta till nästa år.

Förvaltningsutskottet hade ansett, att en anordning liknande den, som numera gällde för utlämnande av lån ur täckdikningslånefonden, skulle vara den mest ändamålsenliga för att undvika med förskotteringen förenade olägenheter och risker.

Hushållningssällskapens ombud hava för egen del anfört bland annat följande.

Till en början ville ombuden erinra, att ombuden redan i skrivelse den 30 september 1924 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att vidtaga sådana ändringar i gällande bestämmelser rörande villkoren för lån ur allmänna nyodlingslånefonden och gödselvårdslånefonden, att de beträffande ansökningsförfarande, redovisning och lånehandlingarnas handläggning, bragtes i överensstämmelse med dåvarande bestämmelser rörande villkoren för lån ur täckdikningslånefonden. Berörda hemställan ledde emellertid ej till åsyftat resultat.

Den uppfattning i fråga om villkoren för lån från gödselvårdslånefonden, som ombuden i sagda skrivelse företrädde, vidhölle ombuden allttjämt. Ombuden anslöte sig sålunda i allt väsentligt till vad i motionen anförts. De motiv, som legat till grund för bestämmelserna beträffande utlämnande av lån ur täckdikningslånefonden, syntes ombuden föreligga i lika hög grad i fråga om de från gödselvårdslånefonden utgående lånen. Den sakliga kontroll, till vilken föreskriften om specificerade ansökningar vid lån ur sistnämnda fond tydligen avsåge att bereda lantbruksstyrelsen möjlighet, torde utan olägenhet kunna avvaras. Ombuden hölle före, att sällskapen på ifrågavarande område besutte full kompetens att på sakkunnigt sätt handhava ledningen.

De skäl, som sålunda påkallade en förändring i föreskrifterna rörande lån från gödselvårdslånefonden, syntes emellertid ombuden kunna åberopa även i fråga om lån från allmänna nyodlingslånefonden och norrländska nyodlingslånefonden, för vilka i nu ifrågakomna hänseenden gällde likartade bestämmelser som för gödselvårdslånen.

Lantbruksstyrelsen har i infortrat utlåtande den 20 oktober 1936 anfört i huvudsak följande.

Tack vare gällande bestämmelser för ifrågavarande lånefonder bereddes lantbruksstyrelsen möjlighet att med erforderlig noggrannhet bedöma varje sällskaps lånebehov ävensom att anställa jämförelse rörande de av olika hushållningssällskap tillämpade grunderna för beräkningen av till varje särskilt företag utgående lån. Vad beträffade lån från gödselvårdslånefonden hade lantbruksstyrelsen i åtskilliga fall måst vidtaga nedskärning av lånebeloppen, enär vissa hushållningssällskap beräknat högre belopp till respektive låntagare än vad vederbörande författning medgåve.

Vad anginge den framhållna svårigheten att i tid uppgöra plan och kostnadsförslag för varje sökandes anläggning erinrade styrelsen, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 september 1921 förklarar, att den omständigheten att framställning om statslån från ifrågavarande fonder till lantbruksstyrelsen inkommit efter utgången av härför stadgad tid icke skulle utgöra hinder för styrelsen att, då särskilda omständigheter därtill ansåges böra föranleda, upptaga framställningen till prövning. Den hushållningssällskapen sålunda medgivna möjligheten att när som helst under året hos lantbruksstyrelsen göra framställning om lån från sagda fonder hade också av sällskapen i stor utsträckning utnyttjats.

I framställningen åberopades vad i fråga om ordningen för beviljande av

lån från täckdikningslånefonden numera vore stadgat. Med avseende härå framhölle lantbruksstyrelsen, att, enligt vad erfarenheten utvisat, den från och med år 1923 genomförda ändringen i angivet avseende medfört ur vissa synpunkter mindre gynnsamma följder för ifrågavarande verksamhet. Medan lån tidigare av lantbruksstyrelsen beviljades med stöd av från respektive sällskap ingiven förteckning å de täckdikningsföretag, till vilkas utförande lån söktes hos sällskapet, kunde långivningen till varje särskilt hushållningssällskap numera grundas allenast på ett av sällskapet i ansökningen till lantbruksstyrelsen infört, för årets låneförmedling såsom erforderligt ansett, approximativt belopp. Av lantbruksstyrelsen vid upprepade tillfällen gjorda anmaningar till hushållningssällskapen att i sina ansökningar avväga ifrågavarande belopp på sådant sätt, att de utgjorde ett möjligast riktigt uttryck för det verkliga lånebehovet, hade icke lett till önskat resultat. Det låte sig därför icke göra att med tillämpning av den från och med nyssnämnda år genomförda ordningen för beviljande av lån från täckdikningslånefonden åstadkomma en mot det verkliga lånebehovet svarande fördelning på hushållningssällskapen av disponibla lånemedel. Olägenheten härav hade gjort sig märkbar särskilt på sådant sätt att vissa hushållningssällskap kommit i besittning av större belopp ur fonden, än vad de kunnat under året fördela på vederbörande låntagare, medan till andra sällskap beviljade lånebelopp varit otillräckliga för tillgodoseende av under åren inkommande ansökningar om lån. Disproportionen mellan, å ena sidan, de hushållningssällskapen för visst år söka, respektive av lantbruksstyrelsen beviljade lånebeloppen samt, å andra sidan, omfattningen av sällskapens förmedlingsverksamhet under samma år hade ofta varit anmärkningsvärt stor. Sålunda hade vid utgången av 1934 nio hushållningssällskap av till dem för året beviljade lån icke disponerat ett belopp av sammanlagt omkring 164,000 kronor. I sex fall vore de lånebelopp, som hushållningssällskapen icke använt för verksamheten, synnerligen betydande eller från 30 procent ända till 63 procent av de beviljade. För 1935 vore förhållandet enahanda och till vissa hushållningssällskap beviljade men av dessa icke disponerade belopp av ungefär samma storlek som år 1934.

Enär anförda förhållanden uppenbarligen vore till olägenhet för den verksamhet, som ifrågavarande långivning från statens sida vore avsedd att befämja, måste lantbruksstyrelsen ställa sig synnerligen tveksam i fråga om lämpligheten att även beträffande andra statliga lånefonder införa motsvarande mindre goda ordning. Det avhandlade systemet i avseende på lånetilldelningen hade jämväl på sådant sätt visat sig medföra icke önskvärda konsekvenser, att hushållningssällskapen lockades att hos statskontoret omedelbart lyfta beviljade belopp i deras helhet, även om tillgång till nämnda medel i regel bleve för sällskapen erforderlig endast efter hand under året.

Kungl. Maj:t hade ålagt lantbruksstyrelsen att utöva tillsyn och kontroll över denna och andra verksamhetsgrenar, inom vilka det anförtratts hushållningssällskapen att stå som förmedlare vid utdelningen av statens medel. Lantbruksstyrelsen hade tidigare vid olika tillfällen framhållit, att med den relativt självständiga ställning gent emot staten, som hushållningssällskapen intoge, en verkligt effektiv kontroll över deras ifrågavarande verksamhet icke vore möjlig att upprätthålla. Lantbruksstyrelsen såge sig nödsakad att i nu förevarande sammanhang göra det uttalandet, att till följd av den synnerligen starka ansvällning, som förmedlingen genom hushållningssällskapen av statsmedel till olika ändamål erhållit under de senare åren, möjligheterna att från statens sida kontrollera ifrågavarande verksamhet blivit allt mindre. Ett bifall till föreliggande framställning skulle enligt

lantbruksstyrelsens uppfattning innebära ett ytterligare steg till försämring i nämnda avseende. Beträffande redogörelsen för lånerörelsen hade icke förebragts någon utredning, som påvisade olägenheten av gällande bestämmelser härutinnan. Å andra sidan kunde framhållas, att sagda bestämmelser visat sig medgiva såväl en möjligast riktig fördelning av disponibla låne-medel som även åstadkommande av åtminstone någon kontroll över hushållningssällskapens ifrågavarande verksamhet, varför lantbruksstyrelsen för sin del funne desamma icke böra ändras.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställde lantbruksstyrelsen, att föreliggande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Mot lantbruksstyrelsens beräkning av kapitalökningsbehovet för gödsel-Departementis-
chejen.
vårdslånefonden under nästa budgetår har jag icke något att erinra.

Vad angår det av hushållningssällskapens ombud framförda förslaget om ändringar i gällande bestämmelser angående villkoren för lån från gödselvårdslånefonden, allmänna nyodlingslånefonden och norrländska nyodlingslånefonden ställer jag mig ingalunda oförstående för de synpunkter, som till stöd härför åberopats. De av lantbruksstyrelsen anförda skälen mot berörda ändringar torde å andra sidan vara värda beaktande. Jag är på den i ärendet förebragta utredningen icke beredd att tillstyrka ändringsförslaget. Det må härvid understrykas att, på sätt lantbruksstyrelsen erinrat, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1921 den omständigheten att framställning om lån inkommit till styrelsen efter utgången av härför stadgad tid icke utgör hinder för prövning av framställningen, därest särskilda skäl därtill äro.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Kapitalökning för gödselvårdslånefonden* anvisa
för budgetåret 1937/1938 ett *reservations-*
anslag av kronor 1,000,000.

[6.] **Statens fruktodlingslånefond.** Vid 1934 års riksdag (Ufk bil. 7, punkt 11; R. skr. nr 183) beslöts inrättande av statens fruktodlingslånefond. Såsom kapital för fonden anvisades för budgetåret 1934/1935 ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att helt utgå av lånemedel. Härefter har någon medelsanvisning till fonden icke ägt rum.

Bestämmelser rörande utlåningen från fonden äro meddelade i kungörelsen den 24 maj 1934 (nr 196) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från statens fruktodlingslånefond.

Fonden, som förvaltas av statskontoret, har till ändamål att på vissa villkor lämna amorteringslån *dels* för anläggning, utvidgning eller förbättring av fruktodling för ekonomisk drift, *dels* för uppförande och iordningställande av förvaringslokaler för inom landet odlad frukt ävensom för anläggning, avseende fruktens tillgodogörande, *dels ock* för utförande av anordning för kylning av inom landet odlad frukt. Då särskilda skäl föreligga, må lån jämväl utlämnas för inköp av maskindrivna frukträdssprutor och redskap för bearbetning av jord, avsedd för fruktodling, samt för anordnande av be-

vattningsanläggning för fruktodling. Lån må i regel endast beviljas den, som ådagalagt praktisk duglighet såsom fruktodlare samt innehar för fruktodling avsedd jord, belägen å ort, där gynnsamma betingelser finnas för ekonomiskt bärkraftig sådan odling. Dock må lån i vissa fall — bland annat för uppförande och iordningställande av förvaringslokaler för frukt — jämväl beviljas ekonomisk förening av fruktodlare å dylik ort ävensom aktiebolag. Lån må ej beviljas till högre belopp än som motsvarar $\frac{2}{3}$ av den beräknade och av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden för de med lånet avsedda åtgärderna. Ej må någon sammanlagt beviljas lån till sådan storlek, att lånebeloppet jämte kapitaliserad ränta tillhoppa överstiger 10,000 kronor. Utlämnade lån förräntas efter $4\frac{1}{2}$ procent om året från lyftningsdagen. Högsta medgivna amorteringstid för lånen utgör 10 år.

I skrivelse den 31 augusti 1936 har *lantbruksstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

Någon utlåning från ifrågavarande fond hade ännu ej ägt rum. Att döma av det ringa antalet förfrågningar syntes ett starkare anlitande av fonden med nu gällande lånevillkor icke vara att förvänta. I detta sammanhang finge erinras, att styrelsen den 19 mars 1936 avgivit utredning och förslag i fråga om kvalitetsbestämmelser vid handeln med matpotatis, äpplen och päron. Därest de förslag om ändrade bestämmelser för utlånande av lån ur fruktodlingslånefonden, som härvid framlagts, vunne Kungl. Maj:ts bifall, vore måhända en större efterfrågan å lån ur fonden att emotse.

Emellertid torde det för budgetåret 1934/1935 anvisade anslaget, på grund av bestämmelserna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag, vid utgången av innevarande budgetår, i den mån anslaget icke toges i anspråk under sistnämnda budgetår, komma att — därest icke Kungl. Maj:t medgäve att behållningen därå eller del därav finge användas ytterligare ett budgetår — omföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer. Anslag för ändamålet syntes dock fortfarande böra finnas disponibelt. Ett belopp av förslagsvis 200,000 kronor torde i sådant avseende kunna anses erforderligt. Fördenskull hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att å statens fruktodlingslånefond för nästa budgetår funnes tillgängligt minst sagda belopp 200,000 kronor.

Beträffande den av lantbruksstyrelsen åberopade utredningen angående kvalitetsbestämmelser vid handeln med matpotatis, äpplen och päron torde få erinras om följande.

Den 7 juni 1935 anbefalldes Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att verkställa av riksdagen i skrivelse den 7 maj 1935, nr 200, begärd utredning angående införandet av kvalitetsbestämmelser för matpotatis, äpplen och päron att gälla vid handeln med produkterna inom landet och vid export av desamma. Till fullgörande av uppdraget avgav lantbruksstyrelsen — efter samråd med särskilt tillkallade sakkunniga — den 19 mars 1936 utredning och förslag i ämnet.

Lantbruksstyrelsen har härvid anfört bland annat följande.

Under en följd av år hade Sveriges pomologiska förening samt — efter tillkomsten av riksförbundet svensk frukt — även detta förbund arbetat för kvalitetsstandardisering av den svenska fruktproduktionen, och de för ändamålet fastställda bestämmelserna för sortering och packning av frukt hade vunnit allt allmännare tillämpning. Då sålunda omfattande åtgärder

i detta avseende redan vidtagits och då de nämnda organisationernas verksamhet åtminstone ännu några år torde böra ytterligare förkovras och utvecklas, innan eventuellt officiella kvalitetsbestämmelser för ändamålet fastställdes, ansåge lantbruksstyrelsen sig icke för närvarande böra framlägga något förslag i denna del.

I fråga om kvalitetsbestämmelser rörande handeln med matpotatis hade riktlinjer redan utarbetats för omförmälda riksförbunds handel därmed. Härför avsåges sålunda en organisationsplan, som i vissa principiella avseenden löpte parallellt med frukthandelns.

Då verksamheten på båda nu nämnda områden torde böra ytterligare prövas och utvecklas, innan ett direkt statsingripande kunde anses lämpligt och erforderligt, funne lantbruksstyrelsen sig för närvarande endast böra framställa följande förslag: Enär skäl syntes tala för att ekonomisk förening av potatisodlare bereddes möjlighet att draga nytta av fruktodlingslånefonden, i den mån därmed avsåges lån till anordnande av förvarings- och packningslokaler för frukt och potatis eller endera av dessa produkter, borde åtgärder vidtagas för genomförande av detta önskemål. Vidare borde i bestämmelserna om lån från fruktodlingslånefonden jämväl åvägbringas sådana ändringar, att 20,000 kronor fixerades såsom högsta lånebelopp för uppförande genom odlarorganisationernas försorg av dylika lagrings- och förpackningslokaler samt att förräntningsprocenten för lånen sänktes från $4\frac{1}{2}$ procent till 4 procent. Slutligen borde statens centrala frökontrollanstalt erhålla i uppdrag att verkställa erforderliga kokningsanalyser för potatis-handelns behov.

I anledning av vad sålunda förekommit har Kungl. Maj:t den 29 maj 1936 bemyndigat statens centrala frökontrollanstalt att mot den ersättning samt med iakttagande av de närmare föreskrifter, lantbruksstyrelsen kunde finna skäligt fastställa, vid anstalten verkställa kokningsanalys av för den allmänna handeln avsedd matpotatis.

Vad angår förslaget om ändrade bestämmelser för lån från fruktodlingslånefonden har *statskontoret* i ett den 14 augusti 1936 avgivet remissutlåtande anfört väsentligen följande.

Beträffande förslaget om utvidgad användning av fonden syntes bärande skäl härför hava blivit anförda, varför statskontoret för sin del biträdde sända förslag. Ej heller ansåge sig ämbetsverket böra motsätta sig den av lantbruksstyrelsen ifrågasatta höjningen av lånens maximibelopp.

Lantbruksstyrelsens förslag, att räntan å lånen skulle utgå efter 4 procent, gäve däremot statskontoret anledning till följande erinringar. På framställning av Kungl. Maj:t hade 1934 års riksdag medgivit, att beträffande lån, som beviljats eller kunde komma att beviljas från vattenkraftslånefonden m. fl. utlåningsfonder, den årliga räntan, som dittills utgått efter 5 procent, finge från och med den 1 juli 1934 tillsvidare utgå efter $4\frac{1}{2}$ procent. Den 5 november 1934 hade statskontoret avgivit utlåtande över ett från lantbruksstyrelsen härrörande förslag om sänkning av räntesatserna från $4\frac{1}{2}$ till 4 procent för vissa statens utlåningsfonder. Därvid hade statskontoret framhållit, att, enligt vad ämbetsverket inhämtat, medelräntan å av staten upplånat kapital — med undantag av det i statens järnvägar nedlagda — för budgetåret 1933/1934 av riksgäldskontoret beräknats till 4.42 procent, samt att denna medelränta beräknades genom konverteringar av äldre statslån under budgetåret 1934/1935 komma att nedgå med en eller annan tiondels procent. Då någon förändring av större betydelse beträffande genomsnittsräntan

för statens upplåning icke kunde sägas hava inträffat, sedan frågan om räntesänkning å lån från statens utlåningsfonder varit föremål för prövning vid 1934 års riksdag, hade statskontoret icke ansett sig kunna biträda lantbruksstyrelsens berörda förslag. Förslaget hade ej heller föranlett någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Enligt vad statskontoret nu inhämtat, beräknade riksgäldskontoret, att medelräntan för budgetåret 1935/1936 komme att utgöra ungefär 4.2 procent. Under sådana förhållanden torde måhända skäl föreligga för en ytterligare sänkning av räntan å lånen från de fonder, för vilka räntesänkning genomfördes vid 1934 års riksdag. Då statskontoret emellertid hölle före, att denna fråga borde upptagas till prövning på en gång beträffande samtliga dessa utlåningsfonder, torde, i avvaktan på den utredning i förevarande avseende, som kunde anses av förhållandena påkallad, den för fruktodlingslånefonden bestämda räntan böra tillsvidare bibehållas.

Skulle skäl föreligga att bestämma en lägre räntesats för fruktodlingslånefonden än den ränta, som kunde vara betingad av medelräntan å av staten upplånat kapital, borde, med fasthållande av vedertagna principer i fråga om anvisande av anslag till kapitalinvestering i utlåningsfonderna, detta medföra ett utbyte i viss omfattning av lånemedel mot skattemedel.

*Departements-
chefen.*

Lika med statskontoret biträder jag lantbruksstyrelsens förslag, i vad det samma avser att bereda möjlighet att från fruktodlingslånefonden erhålla lån till anordnande av packnings- och lagringslokaler för potatis. Förslaget att i samband med denna utvidgning av låneverksamheten höja maximibeloppet för lånen till 20,000 kronor föranleder ej heller någon erinran från min sida. Vidtagandet av de ändringar i gällande bestämmelser för fonden, som påkallas av vad jag sålunda tillstyrkt, torde få ankomma på Kungl. Maj:t, sedan riksdagens beslut i ärendet meddelats. Vad angår den ifrågasatta sänkningen av låneräntan erinrar jag, att chefen för finansdepartementet denna dag vid anmälan av förslag om nedsättning av räntan för lån från vissa utlåningsfonder tillstyrkt, att räntefoten för lån från fruktodlingslånefonden på vissa villkor sänkes från 4 $\frac{1}{2}$ till 4 procent.

Då jag förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att medgiva, att erforderligt belopp — enligt lantbruksstyrelsens beräkningar 200,000 kronor — av det för budgetåret 1934/1935 såsom kapitalökning för fruktodlingslånefonden anvisade reservationsanslaget får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1937/1938, torde anvisande för sistnämnda budgetår av särskilt anslag för ändamålet ej vara behövt.

[7.] **Statens mejerilånefond.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 266, p. 11; R. skr. nr 377, p. 11) inrättades statens mejerilånefond, i vilken den dåvarande norrländska andelsmejerifonden skulle uppgå, samt anvisades såsom kapital för fonden för budgetåret 1930/1931 2,000,000 kronor. Norrländska andelsmejerifonden uppgick vid sagda tid till omkring 400,000 kronor. Såsom kapitalökning för mejerilånefonden har riksdagen vidare anvisat för ett vart av budgetåren 1931/1932 och 1933/1934 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor samt för budgetåret 1934/1935 ett dylikt anslag av 1,000,000 kronor.

Utlåningen från fonden är reglerad genom kungörelse den 12 september

1930 (nr 339) med ändringar däri genom kungörelserna nr 125/1931 och 266/1933.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1936 anfört följande.

Från fonden hade lån till följande belopp beviljats:

norrländska andelsmejerifonden (utestående den ³⁰ / ₆ 1936).. kronor	44,933: 32
¹ / ₁ — ³⁰ / ₆ 1931	» 550,400: —
¹ / ₇ 1931— ³⁰ / ₆ 1932	» 1,300,900: —
¹ / ₇ 1932— ³⁰ / ₆ 1933	» 1,187,200: —
¹ / ₇ 1933— ³⁰ / ₆ 1934	» 740,600: —
¹ / ₇ 1934— ³⁰ / ₆ 1935	» 80,000: —
¹ / ₇ 1935— ³⁰ / ₆ 1936	» 391,000: —.

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat hos statskontoret uppginge den å fonden befintliga kontanta behållningen den 30 juni 1936 till i runt tal 1,000,000 kronor, varjämte å de för ändamålet beviljade riksstatsanslagen då förefunnnes en reservation av 3,500,000 kronor. Under budgetåret 1936/1937 beräknades inflyta amorteringar med i runt tal 100,000 kronor. Efter avdrag av beviljade men ännu ej utbetalade lånebelopp å tillhopa 155,000 kronor torde sålunda för ifrågavarande låneverksamhet under budgetåret 1936/1937 finnas disponibelt ett belopp av tillhopa 4,445,000 kronor. I detta sammanhang ansåge styrelsen sig böra påpeka, att ett flertal av låntagarna sannolikt på grund av den relativt höga ränta, som gällde för lån ur statens mejerilånefond, i förtid inbetalat erhållna lån helt eller delvis. Statskontoret hade sålunda bland annat uppgivit, att extra kapitalinbetalningar verkstälts under budgetåret 1935/1936 med tillhopa 750,600 kronor.

Emellertid torde förenämnda reservation å de beviljade anslagen, 3,500,000 kronor, på grund av bestämmelserna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag vid utgången av budgetåret 1936/1937, i den mån reservationen icke toges i anspråk under sistnämnda budgetår, vid dess slut komma att omföras till inkomstitel för i anspråk tagna reservationer. Med hänsyn till den fortgående rationaliseringen av mejeridriften och särskilt de åtgärder i sådan riktning, som kunde föranledas av den enligt beslut av 1936 års riksdag utfärdade mejeristadgan den 22 maj 1936 (nr 174), vilken trädde i kraft den 1 juli 1937, torde en ökad efterfrågan å lån ur fonden måhända kunna förväntas. Styrelsen ansåge därför ett större belopp än den å fonden befintliga kontanta behållningen vara behövt för ändamålet under budgetåret 1937/1938.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att å statens mejerilånefond vid utgången av budgetåret 1936/1937 befintlig reservation måtte jämväl under budgetåret 1937/1938 finnas tillgänglig för ifrågavarande låneverksamhet.

I likhet med lantbruksstyrelsen finner jag ej osannolikt, att någon ökning *Departement-*
chefen. i efterfrågan på lån ur mejerilånefonden kan, med hänsyn särskilt till de krav på mejeriernas beskaffenhet, som ställas enligt den nya mejeristadgan, vara att emotse. Ehuru den kontanta behållningen i fonden jämte inflytande amorteringsbelopp, tillhopa 1,100,000 kronor, måhända torde förslå för tillgodoseende av lånebehovet under nästa budgetår, torde försiktigheten bjuda, att ytterligare något belopp avses för ändamålet. Sistnämnda belopp torde emellertid kunna begränsas till förslagsvis 500,000 kronor. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att av behållningen å det för budget-

året 1934/1935 beviljade kapitalökningsanslaget ett belopp av 500,000 kronor får disponeras för lånerörelsen jämväl under budgetåret 1937/1938. Något nytt anslag för ifrågavarande ändamål lärer sålunda icke behöva äskas av 1937 års riksdag. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

[8.] **Statens sekundärlånefond för jordbrukare.** Vid 1935 års riksdag (prop. nr 187; R. skr. nr 244) beslöts inrättande av statens sekundärlånefond för jordbrukare. Såsom kapital för fonden har för vartdera av budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 anvisats ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor.

Bestämmelser rörande utlåningen från fonden äro meddelade i kungörelsen den 7 juni 1935 (nr 276) angående statens sekundärlånefond för jordbrukare. Fonden, som förvaltas av riksgäldskontoret, har till ändamål att på vissa villkor lämna lån mot säkerhet av in-teckning i jordegendom. Lånerörelsen handhaves för statens räkning av en nämnd — lånenämnden för sekundär jordbrukskredit — å fem personer. Under nämndens ledning och tillsyn besörjes utlåningen från fonden och vården av de utlämnade lånen av låneförmedlare. Såsom låneförmedlare äger nämnden anlita hypoteksföreningar och centralkassor för jordbrukskredit samt de ytterligare kreditinrättningar, som Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma. Utlämnade lån förräntas efter fast vid lånets beviljande bestämd räntefot. Denna fastställes av Kungl. Maj:t och må icke understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats, med tillägg av en halv procent. Lån må meddelas till högst 75 procent av vederbörande jordegendoms belåningsvärde, i vilket värde ej må inräknas värdet å växande skog. Till minst det belopp, till vilket lån beviljas, skall finnas säkerhet av in-teckning eller in-teckningar, liggande inom tre fjärdedelar av egendomens belåningsvärde.

Genom beslut den 17 juli 1936 har Kungl. Maj:t fastställt räntefoten för lån, som under budgetåret 1936/1937 beviljas ur förevarande fond, till 3.6 procent.

Den 10 september 1936 har Kungl. Maj:t förklarat, att såsom förmedlare av lån ur statens sekundärlånefond må av lånenämnden anlitas jämväl vissa angivna sparbanker.

I skrivelse den 28 augusti 1936 har *lånenämnden för sekundär jordbrukskredit* rörande medelsbehovet för nästkommande budgetår anført följande.

Av det för budgetåret 1935/1936 anvisade anslaget hade under budgetåret för utlämnande av lån tagits i anspråk endast 3,457,300 kronor, varför av anslaget vid budgetårets utgång kvarstode odisponerat ett belopp av 16,542,700 kronor. Den omfattning, som utlåningsverksamheten under innevarande budgetår komme att taga, kunde icke med säkerhet för närvarande beräknas. Därest medelsåtgången skulle beräknas med ledning av utlåningen under föregående budgetår måste nämligen tagas i betraktande, att nyssnämnda belopp av 3,457,300 kronor, enär verksamheten efter förberedande organisationsarbete kunnat igångsättas först omkring den 1 november 1935, endast belöpte på en tid av omkring sju månader. Vidare

måste hänsyn tagas till den utvidgning av rörelsen, som sannolikt bleve en följd av att såsom låneförmedlare komme att anlitas jämväl ett flertal sparbanker. Man torde emellertid kunna räkna med att utlåningen under innevarande budgetår icke komme att överstiga 10,000,000 kronor. Den kapitalbehållning å anslagen till sekundärlånefonden, som vid utgången av innevarande budgetår kunde väntas föreligga, torde enligt nu angivna grunder kunna beräknas till omkring 25,000,000 kronor, vilket belopp torde väl förslå till långivningens fortsättande under nästföljande budgetår.

För låneverksamheten, som nämnden funne böra fortgå jämväl under budgetåret 1937/1938 med bibehållande av nu gällande bestämmelser i huvudsakligen oförändrat skick, torde sålunda särskilt kapitalökningsanslag till fonden för nämnda budgetår icke vara erforderligt.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att lånenämnden för sekundär jordbrukskredit i skrivelse den 10 juli 1936 i samband med förslag om fastställande av räntefoten för långivningen under budgetåret 1936/1937 ur förevarande fond bland annat ifrågasatt, huruvida icke i särskild ordning åtgärder borde vidtagas i syfte att erhålla en för längre perioder bunden räntefot. Det syntes nämligen nämnden ur flera synpunkter mindre tilltalande, att ändring alltför ofta gjordes i den för sekundärlånen gällande räntan.

I remissutlåtande häröver den 10 september 1936 hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* bland annat anfört följande.

Vad beträffade den av lånenämnden väckta frågan om åtgärder i syfte att erhålla en för längre perioder bunden räntefot vid lån från fonden ansågo fullmäktige en dylik förändring böra medföra, att till grund för räntefotens fastställande skulle läggas medelräntan för statens upplåning mot obligationer under en motsvarande längre period än för närvarande. Detta skulle emellertid, med i övrigt oförändrade bestämmelser för fastställande av räntefoten för lån från fonden, tills vidare medföra en avsevärd höjning av sagda räntefot och därigenom motverka fondens väsentliga ändamål. Med hänsyn härtill och då tillräcklig erfarenhet hittills ej hade vunnits rörande ifrågasatt fråga om låneverksamhet, hemställde fullmäktige, att den av nämnden väckta frågan icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Av skäl, som fullmäktige i riksgäldskontoret anfört, anser jag att någon ändring i nuvarande ordning för fastställande av räntefoten för lån ur ifrågasatt fond åtminstone för närvarande icke bör vidtagas. *Departements-
chefen.*

Ehuru, såsom lånenämnden framhållit, anvisande av nytt kapital till fonden ej torde vara erforderligt för budgetåret 1937/1938, har jag här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[9.] **Statens slakterilånefond.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 262; R. skr. nr 314) beslöts inrättande av statens slakterilånefond och anvisades för budgetåret 1933/1934 såsom kapital till fonden ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. För budgetåren 1934/1935—1936/1937 har icke anvisats något anslag för ändamålet.

Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från statens slakterilånefond äro meddelade i kungörelse den 26 juni 1933 (nr 386). Enligt kungörelsen kan ekonomisk förening, som har till ändamål att driva an-

delsslakteri och vars flesta medlemmar äro jordbrukare, under vissa villkor erhålla lån för anläggande, inrättande eller inköp av slakteri med tillhörande inredning och utrustning, för ombyggnad av slakteri eller för vidtagande i slakteri av tekniska förbättringar med avseende å inredning och utrustning.

Sedan låneverksamheten igångsatts, har lån sökts och erhållits endast av Västerås andelsslakteriförening u. p. a. Ifrågavarande lån uppgår till 260,000 kronor. Genom beslut den 26 juni 1936 har Kungl. Maj:t med anledning av föreskrifterna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag medgivit, att behållningen å fonden må disponeras för avsett ändamål jämväl under budgetåret 1936/1937.

I skrivelse den 31 augusti 1936 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om kapitalökning till fonden med 500,000 kronor samt till stöd härför anfört huvudsakligen följande.

En eventuell behållning å ifrågavarande för budgetåret 1933/1934 anvisade reservationsanslag torde på grund av bestämmelserna i kungörelsen nr 209/1928 vid utgången av budgetåret 1936/1937 komma att omföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer. Anslag för ändamålet syntes dock fortfarande böra stå till förfogande. Ett belopp av förslagsvis 500.000 kronor torde i sådant avseende kunna anses tillfyllest.

*Departements-
chefen.*

I anslutning till vad *lantbruksstyrelsen* anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Kapitalökning för statens slakterilånefond* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av kronor 500,000.

[10.] **Egnahemslånefonden.** Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 169/1933 och 124/1934, samt i kungörelsen nämnda dag (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 249/1932 och 170/1933. (Jmf. ock kungörelsen nr 219/1928, ändrad genom kungörelserna nr 178/1929 och 125/1934.)

Årsutlåningen från fonden har för ett vart av kalenderåren 1929—1937 bestämts till 20,000,000 kronor, varav 14,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter. Beträffande fördelningen de båda ändamålen emellan har vid bestämmande av utlåningsbeloppet för åren 1932—1937 medgivits, att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning, större andel av årsutlåningsbeloppet än den nyss angivna finge tagas i anspråk för bostadsändamål, i den mån så kunde ske utan förfång för lånerörelsen för jordbruksändamål. Såsom kapitalökning till egnahemslåne-

fonden för budgetåret 1936/1937, avseende utlåningen under 1937, anvisade riksdagen 2,300,000 kronor.

I skrivelse den 20 augusti 1936 har *statens egnahemsstyrelse* gjort framställning rörande beloppet för utlåningen under 1938 samt för kapitalökning till fonden för budgetåret 1937/1938. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Beträffande *utlåningsbeloppet för 1938* borde detta bestämmas till 22,000,000 kronor. Under det att åren 1932, 1933 och 1934 uppvisade någon stegring årligen i långivningen för jordbrukslägenheter i förhållande till föregående år, hade utlåningen under 1935 nedgått med något över 1,000,000 kronor. Detta förhållande torde sammanhånga med den låga räntan å den allmänna lånemarknaden. Långivningen under 1936 torde nå ungefär samma omfattning som 1935. Den något minskade utlåningen för jordbrukslägenheter torde hava tillfällig karaktär och borde ej motivera sänkning av utlåningsbeloppet för 1938, vilket torde böra bestämmas till samma belopp som tidigare eller 14,500,000 kronor. Den tillfälliga nedgången av jordbrukslån torde komma att kompenseras av ökad nybildning av jordbrukslägenheter i Norrland, vilken torde vara att emotse till följd av den av senaste riksdag beslutade jordanskaffningsverksamheten i Västerbottens och Norrbottens län. Beträffande bostadslägenheter hade ökat lånekrav för detta ändamål under en följd av år gjort sig allt mera gällande. För 1936 hade hittills beviljats statslån för bostadslägenheter till ett belopp överstigande 8,000,000 kronor. För tillgodoseende av lånekraven för återstående delen av året torde ytterligare omkring 800,000 kronor kunna beräknas utgå i statslån. Egnahemsstyrelsen funne sålunda skäl föreslå ökning av utlåningsbeloppet för bostadslägenheter med 2,000,000 kronor till 7,500,000 kronor. Härvid förutsattes emellertid, att nuvarande medgivande till jämkning de båda låneändamålen emellan förnvades.

Rörande *kapitalökningsbehovet för egnahemslånefonden för budgetåret 1937/1938* hade egnahemsstyrelsen verkställt följande beräkningar.

Enligt uppgift från statskontoret förefunnes den 1 juli 1936 en kassabehållning i fonden av omkring 8,700,000 kronor. I fondens för innevarande budgetår disponibla kapital inginge vidare påräkneliga kapitalinbetalningar våren 1937, vilkas belopp vore beroende av dels ordinarie, dels extra kapitalavbetalningar och dels återbetalningar av lånens hela belopp. På grund av nuvarande låga bankränta hade det visat sig, att åtskilliga låntagare inbetalade sina äldre i förhållande till lägenheternas värden låga egnahemslån. Det torde kunna påräknas, att ett belopp av omkring 7,000,000 kronor inflöte såsom kapitalinbetalningar våren 1937. Då för budgetåret 1936/1937 anvisats ett kapitalökningsanslag av 2,300,000 kronor, skulle fondens disponibla kapital för budgetåret 1936/1937 därmed utgöra 18,000,000 kronor. För uppskattning av utbetalningar från fonden till låneförmedlarna under budgetåret 1936/1937 hade beräknats, att låneförmedlarnas utbetalningar till låntagarna under samma tid komme att uppgå till i runt tal 16,000,000 kronor. Kapitalbehållningen hos låneförmedlarna den 1 juli 1936 hade utgjort 1,350,200 kronor. Låneförmedlarna behövde alltså under sagda budgetår i statskontoret lyfta omkring 14,600,000 kronor. Då fondens disponibla kapital för budgetåret 1936/1937 enligt det förut sagda utgjorde 18,000,000 kronor, skulle vid ingången av budgetåret 1937/1938 förefinnas en behållning i fonden av 3,400,000 kronor.

Kapitalökningsbehovet för budgetåret 1937/1938 kunde följaktligen uppskattas sålunda:

Låneförmedlarnas påräkneliga utbetalningar 1 juli 1937		
—30 juni 1938 å beviljade egnahemslån	kronor	16,000,000
Låneförmedlarna behövde alltså under tiden 1 juli 1937		
—30 juni 1938 i statskontoret utbekomma	»	16,000,000
Härför torde kunna disponeras dels beräknad behållning		
från budgetåret 1936/1937	»	3,400,000
dels ock påräkneliga kapitalinbetalningar våren 1938 ..	»	7,000,000
Såsom kapitalökning för budgetåret 1937/1938 erfordra-		
des sålunda återstående belopp	»	5,600,000.

Statskontoret har i remissutlåtande den 14 september 1936 förklarat sig icke hava något att erinra mot att utlåningsbeloppet för 1938 bestämdes till av egnahemsstyrelsen föreslaget belopp 22,000,000 kronor. Vidkommande det för budgetåret 1937/1938 erforderliga kapitalökningsanslaget för fonden har ämbetsverket ansett följande beräkningar böra läggas till grund för bestämmandet därav.

Till mötande av utlåning från egnahemslånefonden under innevarande budgetår kunde följande kapitaltillgångar beräknas stå till förfogande:

Kontant behållning den 1 juli 1936 (i			
runt tal)	kronor	3,850,000	
Reservation å anslag för budgetåret			
1935/1936	»	4,930,000	
Anslag för innevarande budgetår	»	2,300,000	
Inflytande amorteringar, av egnahems-			
styrelsen beräknade till	»	7,000,000	kronor 18,080,000
Behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för bud-			
getåret 1936/1937 beräknades av egnahemsstyrelsen till	»	14,600,000	
Den 30 juni 1937 skulle sålunda å fonden tillgängliga ka-			
pitalmedel uppgå till	»	3,480,000	
I amorteringar å äldre lån beräknades under budgetåret			
1937/1938 inflyta	»	7,000,000	
För mötande av utlåning från fonden under samma bud-			
getår komme således att finnas disponibla medel			
å tillhopa i runt tal	»	10,480,000.	

Med utgångspunkt från egnahemsstyrelsens beräkning av behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1937/1938 till 16,000,000 kronor torde för samma budgetår böra anvisas ett kapitalökningsanslag för fonden med ett till 5,500,000 kronor avrundat belopp, att enligt vedertagna regler fördelas mellan lånemedel och andra statsinkomster än lånemedel.

Vidare må erinras, att i anledning av proposition (nr 140) 1933 års riksdag (skr. nr 149) medgav, att under budgetåret 1933/1934 uppskov med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden finge beviljas till ett sammanlagt belopp av 2,000,000 kronor. Kungörelse i ämnet utfärdades den 21 april 1933 (nr 173). För budgetåret 1934/1935 medgav riksdagen (skr. nr 120/1934) uppskov till enahanda belopp som för budgetåret 1933/1934. Kungörelse i ämnet utfärdades den 4 maj 1934 (nr 126). För budgetåret 1935/1936 gav riksdagen (skr. nr 166/1935) sitt samtycke till beviljande av uppskov till ett belopp av 1,000,000 kronor. Kungörelse utfär-

dades den 17 maj 1935 (nr 161). För innevarande budgetår har riksdagen (skr. nr 83/1936) medgivit beviljande av uppskov till ett belopp av 300,000 kronor. Enligt kungörelsen den 17 april 1936 (nr 99) angående beviljande under budgetåret 1936/1937 av uppskov i vissa fall med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden kan sådant uppskov omfatta ej mindre ränta och amortering för år 1936 än även till betalning förfallna, ej guldna räntor och amorteringar för tid dessförinnan, i senare fallet intill så stort belopp, att detta — tillhoppa med sådant belopp, med vars erläggande på grund av tidigare medgivande uppskov åtnjutes — motsvarar tolv procent av det belopp, varmed lånet utgått. Å belopp, med vars erläggande uppskov medgives, skall gäldas ränta efter fyra procent om året beträffande jordbrukslån samt efter fyra och en halv procent om året beträffande bostadslån.

Statens egnahemsstyrelse har i skrivelse den 15 september 1936 angående behovet av uppskovsanordningens fortvaro jämväl under nästa budgetår anført i huvudsak följande.

Under budgetåret 1935/1936 hade uppskov beviljats med ett sammanlagt belopp av i det närmaste 114,500 kronor. Det av riksdagen medgivna uppskovsbeloppet hade sålunda behövt tagas i anspråk till något över en tiondel. Den allmänna förbättringen inom näringslivet ävensom de av 1934 års riksdag medgivna lättnaderna i villkoren för återbetalning och förräntning av egnahemslån kunde synas motivera obehövligheten av uppskovsanordningens bibehållande ännu ett budgetår. Otvivelaktigt torde emellertid liksom hittills komma att förefinnas fall, där låntagare på grund av ännu icke övervunna svårigheter från lågkonjunkturen eller till följd av sjukdom vore i behov av betalningsanstånd. Styrelsen ansåge övervägande skäl tala för uppskovsanordningens bibehållande under budgetåret 1937/1938. Denna styrelsens mening delades av ett stort antal av de låneförmedlare, vilka i någon nämnvärd omfattning använt uppskovslån såsom hjälpform. Det belopp, vartill uppskov finge medgivas, torde emellertid kunna begränsas ytterligare till 200,000 kronor. Gällande uppskovsbestämmelser torde i huvudsak kunna tillämpas oförändrade.

I detta sammanhang torde jag jämväl få anmäla, att statens egnahemsstyrelse i skrivelse den 30 september 1936, varöver fullmäktige i riksgäldskontoret den 19 november 1936 avgivit infortrat utlåtande, hemställt om en temporär sänkning av räntan å egnahemslån. Sedermera har egnahemsstyrelsen med skrivelse den 27 november 1936 överlämnat en till styrelsen inkommen framställning från Kristianstads läns hushållningssällskaps egnahemsnämnd, vari anhålles, att egnahemslåneräntan snarast möjligt måtte avpassas efter det allmänna ränteläget och i sådant syfte sänkas till 3 procent för såväl jordbruks- som bostadslån.

Statens egnahemsstyrelse har anført i huvudsak följande.

Enligt kungörelsen nr 124/1934 om ändring i vissa delar av kungörelsen nr 217/1928 angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten förräntades och återbetalades statslån från egnahemslånefonden, vilka beviljats för 1920 eller senare år, på sätt framginge av följande uppställning. Amorteringsdelen utgjorde därvid $\frac{2}{5}$ och stående delen $\frac{3}{5}$ av utbetokmet lånebelopp.

	Jordbrukslån			Bostadslån		
	Amorteringsdel		Stående del	Amorteringsdel		Stående del
	Ränta	Amor- tering	Ränta	Ränta	Amor- tering	Ränta
Intill dess kapitalavbetalningen börjat..	3.6 procent	—	3.6 procent	4 procent	—	4 procent
Under amorteringstiden	3.6 procent	2 procent	4 procent	4 procent	2.5 procent	4.5 procent
Efter amorteringsdelens inbetalning....	—	—	4 procent	—	—	4.5 procent

Amorteringskyldighet inträdde för jordbrukslån med sjätte året och för bostadslån med fjärde året efter utgången av det kalenderår, för vilket lånet beviljats. För egnahemslån gällde samma förräntnings- och återbetalningsvillkor som för det statslån, varifrån egnahemslånet utgätt.

Med åberopande av den sedan flera år tillbaka låga räntan å den allmänna penningmarknaden hade tid efter annan låneförmedlare och egnahemslåntagare till egnahemsstyrelsen framställt förfrågningar, huruvida icke snar nedsättning av räntan å lån från egnahemslånefonden vore att förvänta. Från låneförmedlarna hade därvid jämväl framhållits, att på grund av de höga räntorna å egnahemslånen en överflyttning av egnahemslån till affärs- och sparbanker ägde rum i betydande omfattning och att det främst vore de bästa och skötsammaste låntagarna, som gjorde sig fria från egnahemslånen. En dylik överflyttning torde i och för sig icke utgöra någon olägenhet eller påkalla någon större uppmärksamhet. Låneförmedlarna hade dock anmodats att för de låntagare, vilka uppsade sina lån till återbetalning, framhålla, att en återgång till egnahemslån icke kunde påräknas, därest gällande bankränta ånyo skulle stiga. Enligt vad styrelsen erfarit skedde överflyttning till bankerna av egnahemslån även av den anledningen, att egnahemslånen visat sig icke kunna täcka kreditbehovet och att bankerna vid begäran om lån uppställde såsom villkor att jämväl erhålla primärsäkerheten. En inom styrelsen uppgjord sammanställning av inbetalade egnahemslån under tiden 1934—augusti 1936 utvisade ett inbetalat sammanlagt belopp av omkring 4,300,000 kronor för jordbrukslån och 5,200,000 kronor för bostadslån.

I fråga om avpassande av lämplig räntefot å egnahemslånen borde ej förbises, att egnahemslåntagarna i stor utsträckning tillhörde de ekonomiskt svagare befolkningsgrupperna och att i egnahemsverksamheten inginge ett avsevärt moment av sociala hjälpåtgärder. Många egnahemslåntagare vore i ekonomiskt hänseende att jämställa med arbetarsmåbrukslåntagare, vilka åtnjöte sina lån räntefritt. Att avkräva egnahemslåntagarna en ränta, som åtminstone beträffande cirka 65 procent av lånebeloppet vore avsevärt högre än räntan i den fria marknaden, funne egnahemsstyrelsen mindre tillfredsställande. Vid betraktande av statens långivning för egnahemsändamål torde man vidare icke böra bortse från, att staten därmed avsåg att främja landets fortgående kolonisation. Egna hem bildades i viss omfattning på förut obruten mark eller å illa hävdad jord, och egnahemslåntagarna hade att kämpa med stora svårigheter vid genomförandet av sina företag. Det torde

ligga i statens intresse att i mesta möjliga mån stödja dem, som sökte skapa nya försörjningsmöjligheter.

Egnahemsstyrelsen hade vid olika tillfällen övervägt frågan om nedsättning av räntan å egnahemslånen. Styrelsen hade emellertid förväntat initiativ härvidlag från 1936 års egnahemsutredning, i vars arbetsprogram jämväl räntefrågan inginge. Då enligt vad styrelsen erfarit räntefrågan icke torde komma att upptagas till prövning av egnahemsutredningen förrän i samband med övriga å utredningen ankommande spörsmål, hade styrelsen ansett sig icke kunna uraktlåta att göra framställning i ämnet.

Vid övervägande av förevarande fråga hade dryftats olika alternativ till dess lösande. Sålunda hade förslag förelegat om sänkande av räntan till 3.6 procent för såväl jordbrukslån som bostadslån (alternativ I) samt om sänkande av räntan å stående delen för jordbrukslån till 3.6 procent och å stående delen av bostadslån till 4 procent (alternativ II). Av en inom styrelsen verkställd beräkning av egnahemslånefondens ränteförlust under budgetåret 1937/1938, därest de lägre räntesatserna komme att tillämpas från och med den 1 januari 1937, framginge, att nämnda ränteförlust skulle utgöra, vid alternativ I 745,290 kronor och vid alternativ II 446,380 kronor.

I valet mellan de båda alternativen till räntesänkning hade styrelsen stannat för alternativ II. Låntagarna erhöle härigenom viss lättnad i de årliga utgifterna utan att amorteringsplanerna för lånen förrycktes. Med hänsyn till blivande förslag från 1936 års egnahemsutredning hölle styrelsen före, att nu föreslagna räntenedsättning borde bliva tillfällig och omfatta åren 1937—1939. Styrelsen förordade sålunda, att räntesatserna å lån, beviljade efter ingången av år 1920 och därefter, under tiden 1937—1939 sattes så, att räntan utginge av jordbrukslån efter 3.6 procent och å bostadslån efter 4 procent.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava, med hänsyn till de skäl, som av egnahemsstyrelsen åberopats för den föreslagna temporära justeringen av räntesatserna å ifrågavarande lån, ej haft något att erinra mot styrelsens hemställan. Härvid hava fullmäktige förklarat sig utgå från att anslagen till kapitalökning för egnahemslånefonden även i fortsättningen enligt hittills tillämpade grunder fördelades mellan låne- och skattebudgeterna.

Vad först angår egnahemsstyrelsens hemställan om sänkning av räntan å *Departements-* lån från statens egnahemslånefond vill jag, med hänsyn till vad härutinnan *chefen.* i ärendet framkommit, tillstyrka, att — i avvaktan på de förslag rörande hithörande spörsmål, som må komma att framläggas av 1936 års egnahemsutredning — en temporär räntesänkning genomföres, avseende treårsperioden 1937—1939, på sätt egnahemsstyrelsen förordat. Räntan å den stående delen av egnahemslån, beviljade efter ingången av år 1920, torde sålunda nedsättas att under nyssberörda tidsperiod utgå efter 3.6 procent beträffande jordbrukslån samt efter 4 procent beträffande bostadslån. Därest riksdagen bifaller detta förslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter, som må befinnas erforderliga för anordningen.

På skäl, som av egnahemsstyrelsen åberopats, tillstyrker jag vidare, att den under de fyra senaste åren tillämpade uppskovsanordningen beträffande ifrå-

gavarande lån bibehålles även under nästa budgetår, dock endast i den begränsade utsträckning — eller intill ett sammanlagt belopp av 200,000 kronor — som egnahemsstyrelsen föreslagit. Under budgetåret 1937/1938 torde alltså uppskovet böra omfatta ränta och amortering för år 1937 ävensom restantier till belopp, motsvarande, jämte tidigare erhållet uppskovsbelopp, högst 12 procent av det ursprungliga lånebeloppet. Dock torde, med hänsyn till vad jag i det föregående föreslagit beträffande viss sänkning av räntan å egnahemslån, en motsvarande nedsättning böra ske jämväl i avseende å räntesatserna för uppskovsbeloppen.

Vidkommande det högsta belopp, till vilket utlåningen från egnahemslånefonden under år 1938 bör sättas, biträder jag egnahemsstyrelsens härutinnan framlagda förslag. I enlighet med vad statskontoret anfört torde fonden böra för budgetåret 1937/1938 tillföras nytt kapital med 5,500,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må för 1938 bevilja statslån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 22,000,000 kronor, därav 14,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 7,500,000 kronor för bostadslägenheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning och i den mån så utan förfång för lånerörelsen för jordbruksändamål kan ske, för bostadslägenheter taga i anspråk större belopp än det sist angivna;

2) såsom *Kapitalökning för egnahemslånefonden* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av kronor 5,500,000;

3) medgiva, att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer under budgetåret 1937/1938 uppskov till ett sammanlagt belopp av 200,000 kronor må kunna beviljas med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden;

4) medgiva, att beträffande lån, som efter ingången av 1920 beviljats från egnahemslånefonden, den årliga räntan å stående del av lånen må under tiden 1937—1939 utgå efter 3.6 procent för jordbrukslån och 4 procent för bostadslån.

[11.] **Jordförmedlingsfonden.** Vid 1907 års riksdag inrättades jordförmedlingsfonden. De närmare bestämmelser, vilka reglera utlåningen från fonden, återfinnas dels i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 169/1933 och 124/1934, dels i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 219) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 178/1929 och 125/1934, dels ock i kungörelsen den 14

juni 1933 (nr 331) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet, ändrad genom kungörelsen nr 234/1934. Den statsunderstödda arbetarsmåbruksverksamheten, som förut begränsats till Norrland och vissa delar av Dalarna och Värmland, har genom kungörelsen nr 234/1934 utsträckts att omfatta rikets samtliga landskommuner.

Jämlikt kungörelsen nr 217/1928 må statslån från jordförmedlingsfonden utlämnas *dels* såsom jordanskaffningslån åt hushållningssällskap för användande, under vissa villkor, till inköp av viss fastighet, lämplig att helt eller delvis användas för bildande av egna hem, huvudsakligen för jordbruksändamål, samt till bestridande av de för fastighetens exploatering i dylikt syfte förenade kostnader, *dels ock* såsom förlagslån åt i samma kungörelse omförmälda låneförmedlande aktiebolag och föreningar för användande såsom rörelsekapital vid inköp och exploatering av fastighet av nyss nämnd art. Enligt kungörelsen nr 331/1933 äger Kungl. Maj:t jämväl tilldela kommun förlagslån till främjande av sådan jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamhet, som omförmäles i kungörelsen.

Vad beträffar storleken av de belopp, som under 1937 få användas för de nyssnämnda båda lånetyperna, må erinras, att 1936 års riksdag medgav, *dels* att statens egnahemsstyrelse finge av jordförmedlingsfondens kapitalbehållning till jordanskaffningslån disponera under 1937 tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestode i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år överstege 1,500,000 kronor, *dels ock* att den del av jordförmedlingsfondens till ny utlåning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisades såsom jordanskaffningslån, finge av Kungl. Maj:t under 1937 användas för utlämnande av förlagslån åt kommuner, aktiebolag och föreningar.

Statens egnahemsstyrelse har i skrivelse den 20 augusti 1936 anfört följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppginge fondens kapitalbehållning den 1 juli 1936 till 2,070,359 kronor 14 öre. Utestående kapitalbelopp utgjorde 326,700 kronor i förlagslån. Därest för 1938 lämnades medgivande liksom tidigare att använda jordförmedlingsfonden, torde förekommande behov av lånemedel från fonden kunna tillgodoses utan nytt kapitaltillskott.

Enligt gällande bestämmelser vore lån från jordförmedlingsfonden avsett att användas vid inköp och exploatering av fastighet, lämplig att helt eller delvis användas för bildande av egnahem, huvudsakligen för jordbruksändamål (§§ 26 och 32 kungörelsen nr 217/1928). Möjlighet att använda fonden för inköp av fastighet för styckning till tomter för bostadsändamål förefunnnes icke. Bristen på möjlighet i nu ifrågavarande avseende hade varit kännbar och förorsakat svårigheter för låneförmedlare, som i avsikt att få till stånd nedsatt tomtpreis önskat förvärva jordområde, avsett att upplåtas till bostadslägenheter. Egnahemsstyrelsen ville fördenskull föreslå sådan ändring av gällande bestämmelser, att nu berörda olägenhet avhjälpes.

Någon kapitalökning till fonden synes enligt vad egnahemsstyrelsen an-
fört ej erforderlig. Med bifall till egnahemsstyrelsens förslag förordar jag
sådan ändring i gällande bestämmelser angående den statsunderstödda egna-

*Departements-
chefen.*

hemsverksamheten, att lån från ifrågavarande fond må utlämnas även för inköp och exploatering av fastighet, lämplig att användas för bildande av egnahem för bostadsändamål. I övrigt torde beträffande fondens disponerande för år 1938 böra gälla samma bestämmelser som för år 1937. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte förslå riksdagen att medgiva

1) att av jordförmedlingsfondens kapitalbehållning må under 1938 till jordanskaffningslån åt hushållningssällskap av statens egnahemsstyrelse disponeras tillhoppa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år må överstiga 1,500,000 kronor;

2) att den del av jordförmedlingsfondens för ny utlåning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisas såsom jordanskaffningslån, må under 1938 av Kungl. Maj:t användas för utlämnande av förlagslån åt kommuner, aktiebolag och föreningar;

3) att lån från jordförmedlingsfonden må utlämnas även för inköp och exploatering av fastighet, lämplig för bildande av bostadsegnahem.

[12.] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; R. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnahemsfonden. Fonden förvaltas av statskontoret. I fonden skola ingå fastigheter, avsedda att upplåtas till obemedlade eller mindre bemedlade i syfte att skapa stadigvarande arbetstillfällen för självförsörjning. Till fonden får enligt Kungl. Maj:ts bestämmande från statens domäners fond överföras jordbruksegendomar, lämpliga att användas för det med arrendeegnahemsfonden avsedda ändamålet. Därjämte kan, likaledes efter beslut av Kungl. Maj:t, jord i enskild ägo inköpas av kronan att tilläggas fonden. De i fonden ingående fastigheterna skola uppdelas i lägenheter av sådan storlek, att brukaren därav kan erhålla sin huvudsakliga bärning utan nämnvärt anlitande av lejd arbetskraft. De skola genom statens försorg bebyggas och iordningställas. Dessa lägenheter, vilka benämnas arrendeegnahem, upplåtas på arrende med rätt för arrendatorn att i sinom tid inlösa till honom upplåten lägenhet. Verksamheten handhaves av en särskild nämnd, statens jordnämnd. Närmare bestämmelser rörande den med fondens medel bedrivna arrendeegnahemsverksamheten äro meddelade i kungörelsen den 15 juni 1934 (nr 279) om arrendeegnahem samt i instruktionen den 30 juni 1934 (nr 435) för statens jordnämnd.

Såsom kapitalökning för arrendeegnahemsfonden har riksdagen för budgetåren 1934/1935—1936/1937 anvisat respektive 1,200,000 kronor, 1,800,000 kronor och 2,700,000 kronor. Beträffande sistnämnda anslag medgavs Kungl. Maj:t rätt att före ingången av innevarande budgetår av anslaget disponera högst 900,000 kronor, vilket belopp vore att anse såsom ett förlagskapital för ifrågavarande verksamhet (1936: prop. nr 89; jordbr. utsk. utl. nr 51; R. skr.

nr 152). Kostnaderna för jordnämndens verksamhet och övriga med organisationsarbetet förenade utgifter bestridas från fondens medel.

I skrivelse den 21 augusti 1936 har *statens jordnämnd* hemställt om anvisande för budgetåret 1937/1938 av ett reservationsanslag av 1,800,000 kronor såsom kapitalökning för arrendeegnahmetsfonden. Härvid har nämnden anfört i huvudsak följande.

Statens jordnämnd hade bedrivit verksamheten i den omfattning anslagen tillåtit. Våren 1935 utarrenderades 49 arrendeegnahm och våren 1936 ytterligare 82. För närvarande påginge byggnads- och andra exploateringsarbeten å ett flertal platser. Nämnden hade för anskaffande av ytterligare jord föreslagit överförande till arrendeegnahmetsfonden av en del kronoegendomar, varjämte underhandlingar påginge om inköp av jord i enskild ägo. Nämnden hade för avsikt att söka iordningställa ett 70-tal arrendeegnahm för utarrendering under år 1937. Därmed torde de hittills anvisade medlen i huvudsak bliva förbrukade, dock med undantag av 900,000 kronor, vilket belopp nämnden beräknade hava disponibelt för igångsättande av företag, som avsåge lägenheter för utarrendering 1938.

Arrendeegnahmetsverksamheten bedreves som försöksverksamhet. Man hade velat utröna, huruvida det skulle vara möjligt och lämpligt att i statens egen regi ombesörja jordanskaffning och byggnadsverksamhet för nybildning av bärkraftiga jordbruk. Det vore också av intresse få konstaterat, huruvida mindre bemedlade och obemedlade jordsökande skulle genom arrendeegnahmetsverksamheten kunna beredas utkomstmöjligheter. Uttömmande svar å dessa frågor kunde ännu ej lämnas. Emellertid pekade erfarenheten i den riktning, att ytterligare försök borde göras och att verksamheten, med hänsyn till dess sociala nytta, tills vidare borde fortsättas.

Vad arbetet med gårdarnas iordningställande anginge hade detta visserligen ej varit fritt från störningar. Det hade av olika anledningar visat sig svårt att få entreprenörer för byggnadsföretagen å vissa platser. Detta hade resulterat i att nämnden på senare tid fått finna sig i att godtaga högre entreprenadsummor än tidigare — i enstaka fall högst avsevärda belopp utöver vad vid rörelsens början förutsatts — och i vissa fall tvingats att låta med byggnadsarbetet anstå för att avvakta lämpligare tillfällen för desammas igångsättande. Även i övrigt hade arbetet med lotternas bebyggande mött åtskilliga svårigheter bland annat till följd av arbetskonflikter.

Vad beträffade frågan om de antagna arrendatorernas möjligheter att slå sig fram, hade försökstiden ännu varit för kort för att det skulle vara möjligt att härå lämna något bestämt svar. Självfallet vore, att den lantman, som startade eget företag med ringa kapital, vore ytterst beroende av påkommande ogynnsamma omständigheter. Om ett års gröda på grund av tillfälliga orsaker bleve dålig eller om det misslyckades med husdjuren, kunde omedelbart ekonomiska svårigheter av allvarlig art uppkomma. Visserligen hade samtliga de 49 första arrendatorerna varit i stånd att vederbörligen gälda första årets arrendeavgifter, men därmed vore ej säkert, att så bleve förhållandet i fortsättningen. Nämnden borde hava möjlighet att, då så prövades erforderligt och skäligt, meddela arrendatorer uppskov med erläggande av arrendeavgifter eller i övrigt meddela oundgänglig lindring i arrendevillkoren. Nämnden kunde nämligen ej finna det riktigt att skilja en innehavare från arrendet, om han rent oförskyllt råkat i tillfälliga ekonomiska svårigheter. Nämnden hemställde därför, att nämnden, som hade att bestämma arrendevillkoren, uttryckligen tillerkändes befogenhet att i mån av behov förfara på nu antytt sätt.

Nämnden ville emellertid framhålla, att arrendeegnehemsverksamheten trots vissa då och då uppträdande störningar i stort sett fungerat tillfredsställande och att åtminstone flertalet av de antagna arrendatorerna syntes kunna gå i land med sina företag. Nämnden ansåge sålunda, att, under förutsättning att byggnadskostnaderna kunde hållas vid skälig nivå, verksamheten borde uppehållas även under nästa budgetår. Den torde då böra fortgå i ungefär samma omfattning som under löpande budgetår. Med hänsyn härtill torde anslagsbehovet kunna uppskattas till 1,800,000 kronor.

Departements-
chefen.

Jag anser mig böra tillstyrka ett fortsättande även under budgetåret 1937/1938 av ifrågakvarande verksamhet. För verksamheten torde böra gälla enahanda grunder som under innevarande budgetår. Mot nämndens beräkning av anslagsbehovet till 1,800,000 kronor har jag intet att erinra. Kostnaderna för nämndens verksamhet och övriga med organisationsarbetet förenade utgifter torde även under nästa budgetår få bestridas av fondens medel.

Vad beträffar nämndens anhållan om bemyndigande att i mån av behov meddela arrendator av arrendeegnahem uppskov med erläggande av arrendavgift eller medgiva i övrigt erforderlig lindring i arrendevillkoren finner jag denna framställning väl motiverad. En föreskrift av sådan innebörd torde, därest erinran från riksdagens sida ej möter, kunna av Kungl. Maj:t meddelas i den för nämnden gällande instruktionen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Kapitalökning för arrendeegnahemsfonden* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av kronor 1,800,000.

[13.] **Arrendelånefonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; R. skr. nr 349) beslöts i samband med igångsättandet av arrendeegnehemsverksamheten inrättande av arrendelånefonden, från vilken fond s. k. arrendelån för anskaffande av jordbruksinventarier m. m. skulle kunna utlämnas till de personer, som antagas till arrendatorer av arrendeegnahem. Såsom kapital för fonden hava för budgetåren 1934/1935—1936/1937 under utgifter för kapitalökning anvisats reservationsanslag av respektive 300,000 kronor, 300,000 kronor och 175,000 kronor, att i sin helhet utgå av skattemedel. Anmärkas må, att sistnämnda belopp beräknades med hänsyn till en reservation av omkring 125,000 kronor å tidigare anslag. Fonden förvaltas av statskontoret. Låneverksamheten handhaves av statens jordnämnd. Närmare föreskrifter om arrendelån återfinnas i kungörelsen den 15 juni 1934 (nr 279) om arrendeegnahem.

I skrivelse den 21 augusti 1936 har *statens jordnämnd* — under förmälan att hittills för ändamålet anslagna medel beräknades vara i huvudsak förbrukade med innevarande budgetårs utgång — hemställt om anvisande för budgetåret 1937/1938 av ett reservationsanslag av 300,000 kronor såsom kapitalökning till arrendelånefonden.

I detta sammanhang torde jag få erinra, att i omförmälda *proposition nr 268* till 1934 års riksdag föredragande departementschefen anmält, bland

annat, att svenska kvinnors vänsterförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund i särskild skrivelse erbjudit sig att till kronan med äganderätt överlåta ett jordområde, enligt lantmåteribeskrivning innehållande i areal omkring 45.9 hektar åker och 4.9 hektar hagmark och avsett att upplåtas från Fogelstad med underlydande fastigheter i Julita socken av Södermanlands län, under villkor, att området styckades i för jordbruksändamål lämpligt stora lotter att under åborätt, som ej kunde lösas, upplåtas åt för detta ändamål lämpliga i jordbruksarbete kunniga arbetslösa eller i övrigt medellösa personer. Departementschefen förordade antagande av berörda erbjudande samt uttalade tillika, att den erbjudna egendomen syntes lämplig att användas för den i propositionen föreslagna arrendegnahemsverksamheten och borde överlämnas till statens jordnämnd att av denna exploateras.

Riksdagen förklarade för sin del, under återopande av jordbruksutskottets i ärendet avgivna utlåtande nr 93, att riksdagen icke funne anledning till erinran mot antagandet av nyssnämnda erbjudande. Med hänsyn till innehållet i två vid riksdagen väckta motioner hade jordbruksutskottet — till skillnad från vad i propositionen föreslagits — ansett sig böra tillstyrka, att gåvan i fråga mottoges för upplåtelse i enlighet med de vid erbjudandet fästade villkoren. Utskottet hade därvid förutsatt, att förbundens särskilda intresse bleve vid dispositionsplanens närmare utförande på lämpligt sätt tillgodosett.

Med antagande på sätt riksdagen föreslagit av förenämnda erbjudande anbefalldes *Kungl. Maj:t* den 15 juni 1934 domänstyrelsen att, efter hörande av de båda donerande förbunden, i vad på styrelsen berodde vidtaga åtgärder för utnyttjande av området för avsett ändamål. Sedan domänstyrelsen inkommit med förslag till områdets uppdelning i fem åbolotter samt till avgälder för sagda lotter, har *Kungl. Maj:t* den 28 juni 1935, bland annat, förordnat, att området efter lotternas avstyckning och lagfarande skulle ställas under domänstyrelsens vård och förvaltning, samt att lotterna med av domänstyrelsen föreslagna arealer skulle från och med den 14 mars 1936 upplåtas såsom åbolägenheter jämlikt bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. till i jordbruksarbete kunniga arbetslösa eller medellösa personer utan rätt för åbo att inlösa sin lott.

Innehavarna av omförmälda åbolotter hava i skrivelse den 23 november 1936 hemställt att komma i åtnjutande av lån för anskaffande av nödiga inventarier m. m. för jordbruksdriften. I skrivelsen uppgives, att sökandena från egnahemsnämnden i Södermanlands län var och en erhållit 9,000 kronor i egnahemslån och 1,500 kronor i premielån. Med dessa medel hade bestritts byggnadskostnaden, vilken uppgått till 9,200 kronor för brukningsdel. I detta belopp inginge dock ej hela målningskostnaden och ej någon del av kostnaderna för anläggande av vatten- och avloppsledningar samt för röjningsarbeten och bortförande av matjorden från byggnadsplatsen, upptagande av brunn, uppförande av hemlighus m. m. Sökandena befunne sig

därför i total avsaknad av medel för anskaffande av för driftens upptagande erforderliga levande och döda inventarier jämte utsäde för 1937 års gröda.

Statens egnahemsstyrelse och *egnahemsnämnden i Södermanlands län* hava tillstyrkt framställningen.

*Departements-
chefen.*

Mot jordbruksnämndens beräkning av kapitalökningsbehovet för arrendelånefonden har jag ej något att erinra.

Det donerade området av Fogelstad i Julita socken har, enligt vad i ärendet framgår, efter styckning upplåtits i fem lotter under åborätt på sätt med donationen varit avsett. Den av åborna nu gjorda framställningen om lån för anskaffande av inventarier och utsäde förefaller behjärtansvärd. En nära till hands liggande utväg för lösande av inventariefrågan synes vara, att åborna medgives rätt till lån ur arrendelånefonden på motsvarande villkor som de för arrendeegnahemsinnehavarna stadgade. Jag tillstyrker att så sker, därvid jag förutsätter, att de genom arrendelånen erhållna medlen användas jämväl för inlösen av förbindelser, som vederbörande åbor på annat håll må hava iklätt sig för inventarieanskaffning. Närmare bestämmelser torde, därest erinran från riksdagens sida ej möter, få meddelas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Kapitalökning för arrendelånefonden* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag*
av kronor 300,000.

[14.] **Arbetarsmåbrukslånefonden.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 181; R. skr. nr 280) beslöts inrättande av arbetarsmåbrukslånefonden, från vilken fond lån skulle utlämnas i ändamål att giva skogsarbetare eller därmed likställd arbetare tillfälle att förvärva mindre lägenhet, ägnad att bereda innehavaren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet. Verksamhetens tillämpningsområde begränsades till Norrland samt norra delarna av Dalarna och Värmland med möjlighet för Kungl. Maj:t att i särskilda fall utsträcka verksamheten till andra delar av riket. I anslutning till riksdagens beslut utfärdades kungörelse den 14 juni 1933 (nr 331) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet. Sedan genom beslut av 1934 års riksdag låneverksamheten utsträckts att omfatta hela landet, har härav föranledd ändring i sagda kungörelse verkställts genom kungörelse den 7 juni 1934 (nr 234).

Såsom kapital för arbetarsmåbrukslånefonden anvisade 1933 års riksdag för budgetåret 1933/1934 under rubriken fonden för förslag till statsverket ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor. Å tilläggsstat till riksstaten för samma budgetår anvisade 1934 års riksdag såsom kapitalökning för fonden ytterligare ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor. Såsom kapitalökning för fonden har vidare för vartdera av budgetåren 1934/1935 och 1935/1936

uppförts ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor samt för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 4,400,000 kronor. Anslagsanvisningen har skett för budgetåret 1934/1935 fortfarande såsom förslag till statsverket men från och med budgetåret 1935/1936 under rubriken statens utlåningsfonder. Utlåningen från fonden har bestämts för kalenderåret 1936 till högst 10,000,000 kronor samt för kalenderåret 1937 till högst 12,000,000 kronor.

Jämlikt beslut av 1936 års riksdag må av utlåningsbeloppet för 1936 högst 200,000 kronor användas för möjliggörande av viss förhöjning av redan beviljade arbetarsmåbrukslån. Bestämmelser rörande sådan förhöjning hava meddelats i kungörelse den 17 april 1936 (nr 100). Har arbetarsmåbrukslån under år 1933 och 1934 beviljats till belopp understigande det, varmed sådant lån högst må utgå — 6,000 kronor — och finnes för vinnande av det med lånet avsedda syftet förhöjning av det beviljade lånebeloppet böra ske, må enligt sagda bestämmelser för möjliggörande av sådan förhöjning arbetarsmåbruksstatslån kunna tilldelas kommun, som därom ansökt senast den 30 juni 1936. Av Kungl. Maj:t beviljat dylikt lån skall hos statskontoret lyftas senast den 31 december 1936. Vid förhöjning av beviljat arbetarsmåbrukslån skall iakttagas, att lånet i sin helhet icke därigenom kommer att överstiga 6,000 kronor.

I skrivelse den 20 augusti 1936 har *statens egnahemsstyrelse* utlåtits sig rörande dels utlåningsbeloppet för år 1938, dels ock kapitalökningsbehovet för budgetåret 1937/1938. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Utlåningsbeloppet för 1938. Efterfrågan å de för utlåning under 1936 tillgängliga medlen, 10,000,000 kronor, hade uppgått till omkring 9,300,000 kronor. Återstående 700,000 kronor torde komma att tagas i anspråk under senare delen av året. Att döma av den utbredning verksamheten vunnit i de nordligare landsdelarna, vore det att förvänta, att densamma komme att nå större omfattning än hittills i de delar av landet, dit den utsträcktes genom 1934 års riksdagsbeslut. Utlåningsbeloppet torde för 1938 böra bestämmas till samma belopp som för 1937 eller 12,000,000 kronor.

Kapitalökningsanslaget till fonden. Styrelsen hade till de kommuner, vilka vore engagerade i lånerörelsen, framställt förfrågan rörande nuvarande kapitalinnehav samt påräkneliga utbetalningar å arbetarsmåbrukslån under ett vart av budgetåren 1936/1937 och 1937/1938. Av de ingångna svaren framginge, att kommunerna den 1 juli 1936 innelåge med lyftade, ej utbetalade medel å tillhoppa omkring 4,000,000 kronor. Beräknade utbetalningar å arbetarsmåbrukslån uppginge för budgetåret 1936/1937 till 7,600,000 kronor och för budgetåret 1937/1938 till 6,200,000 kronor. Härvid borde dock beaktas, att kommunerna beträffande kommande utbetalningar kalkylerat med ganska stor osäkerhet och sannolikt ej sällan grundat sina beräkningar blott på redan beviljade lån. Därjämte vore uppgifterna givetvis hänförliga endast till sådana kommuner, som redan inträtt i lånerörelsen. För att vara på den säkra sidan borde räknas med utbetalningar ej understigande 10,000,000 kronor för ett vart av ifrågakvarande budgetår.

Statskontoret har i remissutlåtande den 14 september 1936 beträffande det för budgetåret 1937/1938 erforderliga kapitalökningsanslaget för arbetarsmåbrukslånefonden anført följande.

För utlämnande av lån från arbetarsmåbrukslånefonden stode under innevarande budgetår till förfogande dels den kontanta behållningen å fonden den 1 juli 1936, utgörande i runt tal 1,830,000 kronor, dels ock anvisat kapitalökningsanslag å 4,400,000 kronor eller alltså sammanlagt	kronor	6,230,000.
Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, indestode den 1 juli 1936 hos låneförmedlarna ej utlämnade arbetarsmåbrukslåne-medel till ett sammanlagt belopp av lägst	»	4,000,000.
För utlämnande av arbetarsmåbrukslån skulle alltså under innevarande budgetår finnas tillgängligt ett belopp av minst.....	»	10,230,000.

Enär egnahemsstyrelsen ansett, att under budgetåret borde räknas med utbetalningar av lån med ett belopp ej understigande 10,000,000 kronor, torde nämnvärda reserverade medel ej vara att påräkna vid utgången av detta budgetår. Under sådana förhållanden torde sålunda hela det belopp, som ansåges böra vara tillgängligt för utbetalningar från fonden under nästkommande budgetår, böra anvisas som kapitalökning för samma budgetår.

Statskontoret ville fästa uppmärksamheten därå, att, då de medel, som utlämnades från arbetarsmåbrukslånefonden, icke komme att giva någon ränteavkastning förrän efter så lång tid som trettiosex år, det kapitalökningsanslag, som för budgetåret 1937/1938 kunde komma att beviljas för fonden, syntes böra i likhet med vad som skett för innevarande budgetår anvisas att utgå av andra statsinkomster än låne-medel.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en skrivelse från *egnahemsstyrelsen* den 12 november 1936, däri hemställt, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen föreslå, att av det för 1937 till 12,000,000 kronor fastställda utlåningsbeloppet från arbetarsmåbrukslånefonden ett belopp av intill 300,000 kronor måtte få användas för möjliggörande av behövliga förhöjningar av i första hand under 1935 men även under 1933 och 1934 beviljade arbetarsmåbrukslån. Till utveckling av denna hemställan har styrelsen anfört följande.

Det behov, som visade sig föreligga för vissa av 1933 och 1934 års arbetarsmåbrukslåntagare att få sina lån förhöjda, hade framkommit även beträffande ett antal låntagare, som beviljats lån under 1935. Trots den möjlighet, som enligt riksdagens medgivande stått till buds för höjning av vissa av 1933 och 1934 års arbetarsmåbrukslån, syntes vidare lånebehovet för även en del låntagare tillhörande sistnämnda båda år, alltjämt icke vara tillbörligt tillgodosett.

Anledningen till att vissa av berörda års lån blivit för knappt tillmätta syntes bland annat vara att söka i den omständigheten, att åtskilliga arbetarsmåbruksnämnder i kommunerna under den jämförelsevis korta tid, som arbetarsmåbruksverksamheten ännu pågått, icke hunnit förvärva nödig erfarenhet för ett säkert bedömande av det föreliggande verkliga lånebehovet i de olika fallen. En benägenhet att i möjligaste mån söka begränsa lånens storlek torde hos en del nämnder även hava gjort sig gällande. Under byggnadstiden inträffade oförutsedda stegringar av priserna på virke och annat byggnadsmaterial förde emellertid framför allt hava verkat förryckande på de beräkningar rörande lånebehovet, som vid tiden för lånens beviljande legat till grund för bestämmandet av lånens storlek. Sådana prisförhöjnin-

gar på virke m. m. hade i rätt betydande grad ägt rum under de senaste åren. vilket givetvis haft till följd, att byggnaderna, vars uppförande i regel toge flera år i anspråk, å särskilt sådana arbetarsmåbruk, där erforderligt virke m. m. i allt väsentligt måste anskaffas genom inköp, kommit att draga betydligt större kostnader, än som från början beräknats. I vissa fall hade en icke ringa kostnadsökning uppkommit även därigenom, att byggnadsarbeten som från början beräknats bliva till stor del utförda av låntagarna själva, sedermera för ernående av fullgoda byggnader visat sig behöva bortlejas till andra mera byggnadskunniga personer, som härför krävt större betalning, än vad låntagarna själva velat åtnöja sig med. Verkställda inspektioner hade också föranlett egnahemsstyrelsen att utfärda mera detaljerade föreskrifter i fråga om virkesdimensioner och byggnadssätt m. m., vilket på en del håll inneburit fördyrande skärpningar i förhållande till vad nämnderna räknat med vid lånens beviljande. Dylika omständigheter hade gjort, att de beviljade lånens tillräcklighet i många fall av vederbörande nämnd icke kunnat med säkerhet konstateras, förrän oftast flera år förgått, sedan lånet beviljats.

Egnahemsstyrelsen erinrade, att det vid arbetarsmåbrukslånefondens inrättande år 1933 från dåvarande departementschefens sida framhållits angelägenheten av, att ett arbetarsmåbrukslån skulle förslå till lägenhetens försättande i fullt färdigt skick och att några skulder vid sidan av lånet genom arbetarsmåbrukets bildande icke borde tillskyndas dess ägare. Denna angelägenhet hade även för egnahemsstyrelsen framstått såsom synnerligen betydelsefull framför allt med hänsyn till vederbörande låntagares små företagsättningar att kunna genomföra sina företag och ekonomiskt reda sig, om de bleve nödsakade att i någon nämnvärd grad skuldsätta sig utöver dem beviljade arbetarsmåbrukslån.

Egnahemsstyrelsen funne det sålunda vara av stor vikt, att åtgärder bleve vidtagna för möjliggörande av erforderliga låneförhöjningar till i första hand sådana 1935 års arbetarsmåbrukslåntagare, som uppenbarligen fått sina beviljade lån för knappt tillmätta, men även i den mån så kunde visa sig nödvändigt, till 1933 och 1934 års låntagare, där liknande behov föreläge.

Det syntes egnahemsstyrelsen, som om frågan även nu borde kunna lösas på liknande sätt som vid 1936 års riksdag.

För att närmare utrona i vilken omfattning och till vilka belopp oundgängliga behov av låneförhöjningar kunde finnas föreligga, hade egnahemsstyrelsen från nämnderna införskaffat uppgifter härom, varav framginge, att låneökning av arbetarsmåbrukslån, som beviljats under förenämnda tre år, erfordrades inom 134 kommuner för icke mindre än 564 lån med sammanlagt 238,697 kronor, därav 108,197 kronor till 245 lån från åren 1933 och 1934 samt 130,500 kronor till 319 lån från år 1935.

Då från vissa kommuner ännu ej inkommit begärda uppgifter om behovet av ifrågavarande låneförhöjningar och även från de kommuner, som lämnat uppgifter, sedermera ytterligare behov torde kunna påräknas framkomma, hade egnahemsstyrelsen ansett lämpligt att det belopp, som syntes böra anvisas för ändamålet, icke tilltoges knappare än 300,000 kronor.

Då för 1937 ett utlåningsbelopp från arbetarsmåbrukslånefonden av intill 12,000,000 kronor av riksdagen medgivits och då medelsbehovet för samma år enligt vad föreliggande ansökningar om arbetarsmåbrukslån gäve vid handen syntes komma att stanna vid lägre belopp, torde ingen risk föreligga, att en beskärning av det medgivna utlåningsbeloppet med förenämnd summa av 300,000 kronor skulle behöva inverka på något sätt störande på arbetarsmåbruksrörelsens utveckling.

Angivna beloppet, 300,000 kronor, skulle följaktligen tillföras och uppdelas på 1933, 1934 och 1935 års utlåningsbelopp från arbetarsmåbrukslåne-

fonden samt återbetalas och förräntas i överensstämmelse därmed. Det belopp, varmed ett arbetarsmåbrukslån genom den sålunda ifrågasatta åtgärden skulle komma att inom ramen för gällande lånemaximum 6,000 kronor höjas, skulle i övrigt så knytas till det förutvarande lånet, som om det hade beviljats redan vid första lånetillfället.

*Departements-
chefen.*

På av egnahemsstyrelsen anförda skäl förordar jag, att 300,000 kronor av det för 1937 medgivna utlåningsbeloppet från arbetarsmåbrukslånefonden må användas för möjliggörande av erforderliga låneförhöjningar till 1933, 1934 och 1935 års låntagare, enligt enahanda grunder som de vilka tillämpats vid motsvarande av 1936 års riksdag medgivna förhöjningar. Närmare bestämmelser i ämnet torde i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t i anslutning till egnahemsstyrelsens förslag.

Beträffande utlåningen från fonden för 1938 torde densamma, i överensstämmelse med vad egnahemsstyrelsen föreslagit, böra bestämmas till högst 12,000,000 kronor. Såsom kapitalökning till fonden skulle enligt de beräkningar, statskontoret med ledning av egnahemsstyrelsens uppgifter verkställt, för nästa budgetår erfordras 10,000,000 kronor. Jag tillstyrker medelsanvisning till detta belopp. I likhet med vad som skett under sistförflutna och innevarande budgetår torde beloppet lämpligen böra utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Såsom framhölls vid arbetarsmåbrukslånefondens inrättande kunna inom vissa kommuner förhållandena vara sådana, att arbetarsmåbruksverksamhet därstädes icke lämpligen bör förekomma. Särskilt är att märka, att arbetarsmåbruk ej böra bildas i större utsträckning än att de därå bosatta arbetarna kunna påräknas skola under tider med normal arbetstillgång erhålla nödig kontantinkomst. Vederbörande kommun torde själv bäst känna till arbetsmöjligheterna å orten, men jag förutsätter, att egnahemsstyrelsen dessutom har sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande, som är av avgörande betydelse för resultatet av arbetarsmåbruksverksamheten.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att av det belopp å 12,000,000 kronor, inom vilket statslån från arbetarsmåbrukslånefonden må för år 1937 av Kungl. Maj:t beviljas, högst 300,000 kronor må användas för möjliggörande av förhöjning av redan beviljade arbetarsmåbrukslån;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t må för år 1938 bevilja statslån från arbetarsmåbrukslånefonden intill ett belopp av 12,000,000 kronor;

3) såsom *Kapitalökning för arbetarsmåbrukslånefonden* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av kronor 10,000,000.

[15.] **Statens avdikningslånefond.** Statens avdikningslånefond är avsedd för utlämnande av lån till utförande av sådana torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande såsom åker eller ständig slätter- eller betesvall. Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 258) med däri genom kungörelserna nr 166/1929 och 300/1933 gjorda ändringar.

Jämlikt riksdagens beslut har det belopp, vartill lån ur fonden fått för år högst beviljas, uppgått till för ett vart av budgetåren 1930/1931 och 1931/1932 3,000,000 kronor, för budgetåret 1932/1933 2,900,000 kronor, för vardera av budgetåren 1933/1934 och 1934/1935 5,000,000 kronor, för budgetåret 1935/1936 3,800,000 kronor samt för budgetåret 1936/1937 3,000,000 kronor.

Utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar har fonden under nämnda budgetår tillförts följande anslag för kapitalökning:

för budgetåret 1930/1931	2,000,000
» » 1931/1932	2,000,000
» » 1932/1933	1,300,000
» » 1933/1934	4,000,000
» » 1934/1935	3,000,000
» » 1935/1936	2,000,000
» » 1936/1937	—

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1936 gjort framställning om beredande av medel för budgetåret 1937/1938 för fortsatt utlåning från fonden samt därvid anfört i huvudsak följande.

Under budgetåret 1935/1936 hade beviljats lån från fonden till 472 företag med sammanlagt 2,529,570 kronor. Dessutom hade lantbruksstyrelsen under sagda budgetår eller tidigare hos Kungl. Maj:t tillstyrkt lån till 10 företag med tillhoppa 45,060 kronor, rörande vilka företag Kungl. Maj:t vid nämnda budgetårs utgång ännu icke fattat beslut. Av de för budgetåret 1935/1936 tillgängliga lånemedlen, 3,800,000 kronor, hade sålunda ett belopp av i runt tal (3,800,000 — 2,529,570 =) 1,270,000 kronor icke blivit taget i anspråk.

Vid ingången av budgetåret 1936/1937 funnes hos lantbruksstyrelsen inneliggande ansökningar om lån från fonden till 58 företag, vilka ansökningar representerade ett lånebelopp av i runt tal 380,000 kronor. Under löpande budgetår kunde vidare med ledning av erfarenheterna från de närmast föregående åren ansökningar om lån beräknas inkomma till ett belopp av omkring 2,500,000 kronor. Sammanlagt syntes lånebehovet för budgetåret 1936/1937 sålunda kunna beräknas till (45,060 + 380,000 + 2,500,000 =) 2,925,060 kronor eller i runt tal 2,900,000 kronor. Samma belopp borde beräknas jämväl för budgetåret 1937/1938. Vad beträffade de utbetalningar av lån från fonden, som kunde komma att påfordras under budgetåret 1937/1938, syntes desamma likaledes böra beräknas till omkring 2,900,000 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 30 september 1936 förklarat sig intet hava att erinra mot att det belopp, med vilket lån ur statens avdik-

ningslånefond finge under budgetåret 1937/1938 av Kungl. Maj:t beviljas, i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag bestämdes till 2,900,000 kronor, samt vidare anfört:

Till mötande av utlåning från statens avdikningslånefond under innevarande budgetår kunde följande kapitaltillgångar beräknas stå till förfogande:

kontant behållning den 1 juli 1936 (i runt tal)	kronor	780,000	
reservasjon å anslag för budgetåret 1935/1936	»	4,400,000	
beräknade amorteringar	»	1,600,000	kronor 6,780,000.

För utlämnande av nya lån från fonden under innevarande budgetår beräknades vara erforderligt ett belopp av .. » 2,900,000

I enlighet med vad som anförts i 1936 års statsverksproposition (Inkomster-na, sid. 64) skulle från fonden till budgetens inkomstsida under innevarande budgetår överföras för tiden till och med den 30 juni 1936 till fonden inbetalade och intill samma tidpunkt såsom kapitalmedel redovisade kapitaliserade räntor, uppgående till i runt tal

Behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1936/1937 torde alltså kunna beräknas till	»	4,000,000	
och skulle sålunda den 30 juni 1937 å fonden tillgängliga kapitalmedel uppgå till	kronor	2,780,000.	
I amorteringar å äldre lån beräknades under budgetåret 1937/1938 inflyta	»	1,600,000.	

För mötande av utlåningen från fonden under samma budgetår komme således att finnas disponibla medel å tillhoppa i runt tal

Enär lantbruksstyrelsen beräknade behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1937/1938 till 2,900,000 kronor, torde något kapitalökningsanslag för fonden för samma budgetår sålunda icke erfordras.

I detta sammanhang må erinras att efter beslut av riksdagen under senare år i vissa fall beviljats anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefond och statens avdikningslånefond. Med bifall till därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 113 framställt förslag medgav 1933 års riksdag (skr. nr 122), att Kungl. Maj:t finge för beredande av erforderligt rådrum åt intressenterna i ett i trångmål varande torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande omständigheter rörande varje särskilt företag, under tiden till och med den 30 juni 1934 medgiva dylikt anstånd. Genom beslut av 1934 års riksdag (prop. nr. 25; R. skr. nr 61) förlängdes bemyndigandet för en tid av ett år. Vid 1935 års riksdag (prop. nr 35; R. skr. nr 167) förlängdes bemyndigandet ytterligare för tiden 1 juli 1935—30 juni 1936, därvid dess avfattning sålunda jämka-

des, att det skulle avse rätt för Kungl. Maj:t att medgiva anstånd, varom här är fråga, för beredande av erforderligt rådrum åt i trångmål varande intressenter i torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande särskilda omständigheter. Genom beslut av 1936 års riksdag (Ufk bil. 7, punkt 12; R. skr. nr 83) har sistnämnda bemyndigande förlängts för en tid av ett år. Kungörelse i ämnet har av Kungl. Maj:t utfärdats den 17 april 1936 (nr 101).

Med stöd av ifrågavarande bemyndiganden har Kungl. Maj:t under tiden till den 1 december 1936 medgivit betalningsanstånd ävensom i vissa fall räntefrihet under uppskovstiden beträffande 30 företag i deras helhet med annuiteter å sammanlagt omkring 204,930 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit vissa intressenter i 32 företag anstånd med annuiteter å tillhoppa omkring 168,980 kronor. Av 45 företag gjorda ansökningar om lindring i lånevillkoren hava ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 18 november 1936 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om förlängning av ifrågavarande bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1938. Till stöd härför har styrelsen anført, att även om den tidigare rådande jordbrukskrisen knappast med samma skäl som tillförne torde kunna återropas för ifrågavarande anstånd, det ändock icke torde vara uteslutet att till följd av krisens efterverkningar svårigheter kunde uppstå för återbetalningen av erhållna lån vid en del torrlägningsföretag jämväl under nästa budgetår.

Lantbruksstyrelsens förslag, att lån från avdiktningsslånefonden under bud-*Departements-* getåret 1937/1938 må beviljas intill ett belopp av 2,900,000 kronor giver mig icke anledning till någon erinran. Enligt statskontorets beräkningar torde en utlåning av denna storlek ej föranleda, att nytt kapital behöver tillföras fonden. *chefen.*

Trots de förbättrade konjunkturerna torde såsom lantbruksstyrelsen framhållit jämväl under nästa budgetår svårigheter kunna uppstå för återbetalning av erhållna lån vid vissa torrlägningsföretag. Understundom torde de svårigheter, vari intressenterna råkat, bero på ett mindre gott planläggande eller utförande av företagen. Jag finner skäl tala för att sådana anordningar träffas, att uppskov med erläggande av annuiteter å lån för torrlägningsföretag må kunna enligt samma grunder som de för närvarande tillämpade beviljas jämväl efter utgången av det nu gällande bemyndigandets giltighetstid. Nytt bemyndigande för Kungl. Maj:t torde sålunda böra utverkas för tiden till och med den 30 juni 1938.

Under återropande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

1) att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1937/1938 från statens avdiktningsslånefond bevilja lån å tillhoppa högst 2,900,000 kronor;

2) att Kungl. Maj:t må, för beredande av erforderligt rådrum åt i trångmål varande intressenter i torrlägningsfö-

tag, efter prövning av föreliggande särskilda omständigheter, under tiden 1 juli 1937—30 juni 1938 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

[16.] **Täckdikningslånefonden.** Vid 1913 års riksdag beslöts inrättande av täckdikningslånefonden. Nu gällande villkor för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930 och 306/1933 gjorda ändringar. Genom kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 375) hava vidare meddelats bestämmelser om viss amorteringsfrihet beträffande lån från täckdikningslånefonden. Den genom kungörelsen nr 306/1933 gjorda ändringen i lånevillkoren, vilken ändring tillkommit i enlighet med beslut vid 1933 års riksdag (skr. nr 236), innefattar i huvudsak, att tiden för sådant låns innehavande räntefritt och utan amortering utsträcks från två till tre år samt att amorteringstiden förlängts från sju till tolv år.

Vidare har riksdagen (skr. nr 356/1933) till bidrag till täckdikningar för budgetåret 1933/1934 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. Ytterligare hava till sådant bidrag anvisats för vartdera av budgetåren 1934/1935 och 1935/1936 1,500,000 kronor samt för budgetåret 1936/1937 1,000,000 kronor. I kungörelse den 30 juni 1933 (nr 434) har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser i ämnet.

Jämlikt beslut av 1920 års riksdag (skr. nr 346) får ur ifrågavarande fond beviljas lån intill ett belopp av 2,000,000 kronor årligen. Riksdagen har senast för budgetåret 1936/1937 anvisat ett reservationsanslag av 700,000 kronor såsom kapitalökning för fonden.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1936 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 800,000 kronor såsom kapitalökning till täckdikningslånefonden och härvid anfört i huvudsak följande.

Åren 1928—1932 utgjorde den av lantbruksstyrelsen beviljade lånesumman i medeltal omkring 1,300,000 kronor årligen, varav dock hushållningssällskapen utlämnade endast omkring 1,000,000 kronor årligen. Åren 1933, 1934 och 1935 uppginge de av lantbruksstyrelsen till hushållningssällskapen beviljade lånen ur fonden till respektive 1,460,000 kronor, 1,994,000 kronor och 2,000,000 kronor samt de av hushållningssällskapen utlämnade lånen till respektive 1,270,000 kronor, 1,825,421 kronor och 1,934,946 kronor. För 1936 hade lantbruksstyrelsen beviljat hushållningssällskapen lån från fonden med hela det medgivna beloppet, 2,000,000 kronor. Hushållningssällskapens ansökningar om lån för sistnämnda år representerade ett belopp av sammanlagt 2,782,435 kronor.

För 1937 torde i likhet med vad fallet varit under innevarande år den medgivna utlåningen kunna beräknas komma att tagas i anspråk i sin helhet eller till ett belopp av 2,000,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 30 september 1936 anfört i huvudsak följande.

Enligt statskontorets beräkningar skulle för beviljande av nya lån under

kalenderåret 1937 stå till förfogande en tillgång å fonden av 1,190,000 kronor. För 1937 års lånebehov, som av lantbruksstyrelsen uppskattats till 2,000,000 kronor, skulle sålunda erfordras ett kapitaltillskott till fonden av i avrundat tal 800,000 kronor, vilket torde få anvisas. Fonden hade därjämte att tillgodose under januari—juni 1938 uppkommande anspråk på utbetalningar av lån, som kunde komma att beviljas för år 1937. För mötande av dessa låneanspråk stode emellertid till förfogande inflytande amorteringar, beräknade till 250,000 kronor. Då dessutom, enligt vad erfarenheten visat, utbetalningarna av de lån, som kunde komma att beviljas under första halvåret 1938, till största delen torde komma att äga rum först efter ingången av budgetåret 1938/1939, syntes något ytterligare kapitaltillskott för ifrågavarande utlåning tillsvidare ej vara erforderligt.

I anslutning till myndigheternas beräkning av det erforderliga kapitaltillskottet för tillgodoseende av ett lånebehov under år 1937 av 2,000,000 kronor hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
chefen.

att såsom *Kapitalökning för täckdikningslånefonden* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av kronor 800,000.

[17.] **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnas i kungörelsen den 7 augusti 1907 (nr 61) med däri genom kungörelserna nr 359/1921, nr 130/1928, nr 298/1930 och nr 112/1932 gjorda ändringar. Den 1932 vidtagna ändringen innebar, att lånen, som tidigare varit amorterings- och räntefria under ett år från lyftningsdagen, skola under två år från lyftningsdagen få innehavas räntefritt och utan amortering.

Från fonden utlånas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting, låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer för sådana båtar, fiskredskap eller för fisktransport avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre inrättningar eller för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter eller för utförande av fiskodling.

Genom beslut av 1921 års riksdag är högsta medgivna årsutlåningen bestämd till 1,800,000 kronor.

Såsom kapitalökning för fonden anvisade 1921 års riksdag ett reservationsanslag av 900,000 kronor, varav dock endast 300,000 kronor togos i anspråk för ändamålet. Sedermera hava såsom kapitalökning för fonden anvisats för vartdera av budgetåren 1931/1932 och 1933/1934 400,000 kronor samt för budgetåret 1934/1935 600,000 kronor.

Utlåningen från fonden har under kalenderåren 1926—1935 uppgått till respektive 882,925, 1,032,965, 934,695, 942,205, 903,400, 1,059,260, 1,249,950, 1,199,650, 1,076,520 och 1,092,640 kronor. Den 30 december 1935 har Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat, att ifrågavarande fond finge tillsvidare under år 1936, i mån av tillgång, tagas i anspråk av länsstyrelsen i Göteborgs

och Bohus län för detta län intill ett belopp av 800,000 kronor och av lantbruksstyrelsen för övriga län intill ett belopp av 300,000 kronor.

I skrivelse den 17 september 1936 har lantbruksstyrelsen gjort framställning om anvisande för budgetåret 1937/1938 av ett reservationsanslag av 300,000 kronor såsom kapitalökning för fiskerilånefonden. Över framställningen hava infortrade utlåtanden avgivits den 13 oktober 1936 av länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohus län, som därvid överlämnat yttrande av länets landstings förvaltningsutskotts finansavdelning, samt den 31 oktober 1936 av statskontoret.

Av *lantbruksstyrelsens* framställning inhämtas väsentligen följande.

Enligt uppgift hade av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län under år 1936 intill den 1 juli beviljats lån från fonden med sammanlagt 634,525 kronor. Några ytterligare lån torde, enligt vad som vidare upplysts, ej komma att utlämnas inom länet under sagda år. Av lantbruksstyrelsen hade hittills under år 1936 beviljats lån med sammanlagt 269,505 kronor. Därjämte hade styrelsen för närvarande inneliggande ansökningar om lån å sammanlagt 29,990 kronor. På grund av brist på disponibla medel i fonden hade dessa låneansökningar hittills icke kunnat beviljas. Enligt inhämtade upplysningar saknades den 30 juni 1936 täckning för omkring 38,000 kronor å beviljade lån. Till fonden beräknades för närvarande inflyta omkring 800,000 kronor årligen. Lånebehovet per år torde kunna beräknas till omkring 1,100,000 kronor. Fonden torde därför under de närmaste åren icke kunna tillgodose lånebehovet utan ny kapitalförstärkning. För nästa budgetår torde fonden böra tillföras ett belopp av 300,000 kronor.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har tillstyrkt bifall till lantbruksstyrelsens framställning. — *Länets landstings förvaltningsutskotts finansavdelning* har bland annat anfört, att behovet inom länet av lån från fiskerilånefonden under de närmast föregående åren utgjort omkring 800,000 kronor per år. Ehuru under år 1936 de beviljade lånen inom länet på grund av minskat antal nybyggda fiskefartyg nedgått till 634,525 kronor, torde för år 1937 sannolikt komma att erfordras ett lånebelopp av 700,000 å 800,000 kronor. Inflytande amorteringar utgjorde för närvarande för länets del omkring 600,000 kronor för år. Då enligt vad lantbruksstyrelsen uppgivit inga disponibla medel funnes i fonden, torde alltså för Göteborgs och Bohus län erfordras ett tillskott av cirka 200,000 kronor. Det av lantbruksstyrelsen begärda beloppet syntes därför vara lämpligt avvägt.

Statskontoret har andragit i huvudsak följande.

För mötande av utlåning från fiskerilånefonden under innevarande budgetår kunde följande kapitaltillgångar beräknas stå till förfogande:

Fondens i riksbanken den 1 juli 1936 innestående behållning (i runt tal)	kronor	63,000
Under budgetåret inflytande amorteringar, vilka beräknades komma att uppgå till	»	850,000.
Förestående tillgångar	kronor	913,000
kunde beräknas bliva tagna i anspråk genom utlämnande av följande lånebelopp:		
den 1 juli 1936 anvisade, då ej utlämnade lån, utgörande sammanlagt	kronor	100,000

ytterligare låneanvisningar för senare halvåret 1936, av lantbruksstyrelsen beräknade till	»	30,000	
hälften av den för kalenderåret 1937 beräknade utlåningen eller	»	550,000	» 680,000.
För utlämnande av lån under senare halvåret 1937 stode sålunda till förfogande,			
dels återstående (i runt tal)		kronor 230,000	
dels ock under samma tid inflytande amorteringar, beräknade till		» 450,000	
eller sammanlagt		kronor 680,000.	
Återstoden av den beräknade årsutlåningen för år 1937 utgjorde	»	550,000	
och skulle sålunda den 1 januari 1938 finnas tillgängliga..		kronor 130,000.	
I amorteringar beräknades under första halvåret 1938 inflyta	»	430,000	
varför de för samma tid tillgängliga kapitalmedlen å fonden kunde beräknas komma att uppgå till		kronor 560,000.	

Därest utlåningen från fonden under första halvåret 1938 uppskattades till 550,000 kronor, motsvarande hälften av den beräknade årsutlåningen, skulle sålunda i enlighet med förenämnda beräkningar något kapitalökningsanslag för fonden för budgetåret 1937/1938 ej vara erforderligt. Då emellertid, enligt vad erfarenheten visat, låneanspråken å fonden i allmänhet vore betydligt större under den förra hälften av kalenderåret än under den senare, torde för undvikande av uppskov med vissa låneutbetalningar anslag för kapitalökning å fonden vara önskvärt. Detta anslag syntes i så fall böra bestämmas till högst det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet, 300,000 kronor.

Med hänsyn till vad i ärendet anförts anser jag mig böra förordna beviljande av ett kapitalökningsanslag av 300,000 kronor till förevarande fond för nästkommande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att såsom *Kapitalökning för fiskerilånefonden* anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av

[18.] **Kommunskogslånefonden.** Enligt beslut av 1930 års riksdag inrättades en statens lånefond för underlättande av kommuners förvärv av skogsmark i vissa fall, kommunskogslånefonden (prop. nr 267: R. skr. nr 325). Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 272). Såsom kapital för fonden har för budgetåret 1930/1931 anvisats ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Detta belopp har — då någon låneansökan som kunnat bifallas icke inkommit — jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag med utgången av budgetåret 1933/1934 såsom behållning å anslaget omförts till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer.

För budgetåret 1934/1935 har såsom kapitalökning för fonden anvisats ett reservationsanslag av 50,000 kronor. För budgetåret 1936/1937 har anvisats ytterligare ett reservationsanslag av 25,000 kronor. Behållningen å fonden uppgår nu till 50,000 kronor.

I skrivelse den 20 augusti 1936 har *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* anfört följande.

Därest icke före den 1 juli 1937 inkomme någon låneansökan av beskaf-fenhet att kunna bifallas, torde den vid tiden för skrivelsens ingivande förefintliga behållningen i fonden 50,000 kronor i sin helhet vara för ändamålet tillgänglig jämväl under budgetåret 1937/1938. Med hänsyn till den ringa omfattning, vari fonden hittills blivit utnyttjad, ansåge centralrådet, att någon kapitalökning för sagda budgetår icke vore av behovet påkallad.

*Departements-
chefen.*

Ehuru med hänsyn till vad centralrådet anfört anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara erforderligt för budgetåret 1937/1938, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande från statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sven Ros.

Bilaga 9.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1937/1938, som angå handelsdepartementet, och yttrar därvid följande:

Statens allmänna fastighetsfond.

1. **Färdigställande av andra våningen i statens provningsanstalts huvudbyggnad.** Statens provningsanstalts huvudbyggnad, som uppfördes under åren 1918—1919, omfattar utom källare och vind tre våningar. Av dessa våningar färdigställdes två nämligen bottenvåningen och våningen 1 trappa upp. Bottenvåningen avsågs för administrations- och kontorsavdelning, bibliotek samt elektriskt-fysikaliska avdelningen. Våningen 1 trappa upp avsågs för bergskemiska avdelningen och kemiskt-tekniska avdelningen.

I våningen 2 trappor upp färdigställdes endast två rum, avsett det ena till museum och det andra till frukostrum. Övriga rum lämnades på grund av då rådande höga byggnadskostnader ofullbordade, d. v. s. utan golv, snickerier, värme-, gas- och vattenledningar eller annan inredning. Avsikten var att dessa rum först senare skulle färdigställas, då anstaltens verksamhet fordrade ökat utrymme.

Styrelsen för statens provningsanstalt har vid fyra särskilda tillfällen, nämligen under åren 1922, 1923, 1926 och 1934 gjort framställning om beredande

av medel för färdigställande av en del av våningen 2 trappor upp eller av våningen i dess helhet. Av dessa framställningar föranledde emellertid endast den under år 1926 gjorda, vilken avsåg anvisande av ett anslag å 24,000 kronor för fullbordande av vissa delar av våningen i fråga, proposition till riksdagen. I enlighet med sålunda av Kungl. Maj:t gjord hemställan beviljade 1927 års riksdag ett anslag av 9,500 kronor för avhjälpande av de mest oundgängliga behoven. Med anlåtande av detta anslag lades ett oslipat cementgolv i hela våningen och iordningställdes två rum för pappers- och textiltekniska provningar.

I skrivelse den 4 september 1936 har *styrelsen för statens provningsanstalt* hemställt, att ett anslag å 30,000 kronor måtte beviljas till färdigställande av våningen 2 trappor upp i anstaltens huvudbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med skrivelsen bilagda kostnadsförslag och ritning.

Till stöd för framställningen har styrelsen — efter att hava erinrat om vad tidigare i detta ämne förekommit — anfört i huvudsak följande:

De båda rummen i huvudbyggnadens bottenvåning, som vore avsedda för elektriskt-fysikaliska avdelningens framtida behov men hittills upplåtits åt kemiskt-tekniska avdelningen för bränsleanalyser, behövdes av elektriskt-fysikaliska avdelningen för olika uppdrag, bland annat för värmeisolationsprov på plattor (byggnadsmaterial) och liknande föremål.

Härvid skulle bränsleanalyserna flyttas upp i motsvarande rum i våningen 2 trappor upp, som därför behövde iordningställas med kapell, gas och vatten m. m.

För provning av färgbetrykningar m. m. användes nu ett av de halvfärdiga rummen, men detta behövde iordningställas för att svara mot sitt ändamål.

Rum behövde inredas för provning av termometrar, bland annat febertermometrar, vilka provningar anstalten under åtskilliga år utfört i mindre skala men vilka anstalten borde bereda sig på att utföra i mångfaldigt större antal.

Vissa ganska dyrbara instrument och apparater användes för olika provningar på de kemiska avdelningarna, såsom mikroskop för fiberbestämningar, fotometer för färgbedömning, refraktometer för brytningsindex, polarisator för polarisationsprov, elektrometeranordning för pH-bestämningar av lösningar m. fl. Dessa apparater hade under årens lopp förvärvat och hade fått sina platser på olika ställen i laboratorierna. Apparaterna toge emellertid där skada av gaser och ångor, och de speciella undersökningarna med dessa apparater borde därför sammanföras till ett rum med ren atmosfär.

Anstaltens behov av arkivutrymme behövde även ordnas. Arkivet av sådana handlingar, som måste på betryggande sätt förvaras, tillväxte med 5 å 6 hyllmeter (folio) per år. Jämte den gamla materialprovningsanstaltens handlingar, som numera vore ordnade, hade anstaltens arkivalier beretts tillfälligt förvar på anstaltens vind. Vederbörande inom byggnadsstyrelsen och riksarkivet hade emellertid med rätta anmärkt, att dessa arkivalier icke för närvarande vore betryggande förvarade enligt gällande bestämmelser, utan att ett särskilt brandsäkert rum för desamma borde inredas.

Sedan förenämnda behov tillgodosetts, återstode i denna våning två rum såsom reserv.

Styrelsen tillåte sig framhålla, att iordningställandet av våningen 2 trappor upp, som nu uppskjutits i 17 år, vore ett mycket aktuellt behov och lämpligen borde få utföras i ett sammanhang. Ävenledes finge framhållas, att, om des-

sa arbeten utfördes, detta icke medförde framtida ökning av statsverkets kostnader för anstaltens verksamhet.

Enär iordningställandet av dessa lokaler icke utgjordes av byggande i egentlig mening, hade det icke upptagits i statens organisationsnämnds betänkande av den 25 oktober 1932 med plan för statens byggnadsverksamhet under närmast kommande tioårsperiod.

Kostnaden för det sålunda föreslagna iordningställandet av våningen 2 trappor upp i huvudbyggnaden beräknades till 30,000 kronor.

I över framställningen infordrat utlåtande har *byggnadsstyrelsen* uttalat, att styrelsen icke hade något att erinra beträffande ifrågavarande byggnadsarbete, som funnes upptaget i byggnadsstyrelsens plan för statens byggnadsverksamhet under tiden 1 juli 1937—30 juni 1942, och funne styrelsen den angivna kostnaden skälig.

Av vad i ärendet anförts torde framgå, att behov av färdigställandet av andra våningen i statens provningsanstalts huvudbyggnad föreligger. Jag tillstyrker fördenskull, att medel för ändamålet ställas till förfogande. Mot den verkställda beräkningen av kostnaderna har jag intet att erinra. Det erforderliga anslagsbeloppet, 30,000 kronor, torde böra anvisas såsom kapitalökning till statens allmänna fastighetsfond.

*Departement-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Färdigställande av andra våningen i statens provningsanstalts huvudbyggnad* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30,000.

2. Tillbyggnad av statens provningsanstalts flygelbyggnad. Den till statens provningsanstalts huvudbyggnad hörande flygelbyggnaden, som uppfördes samtidigt med den förstnämnda byggnaden under åren 1918—1919, omfattar två våningar och vind. Våningen 1 trappa upp liksom vinden omfattar endast omkring en tredjedel av bottenvåningens yta.

Flygelbyggnaden disponeras av mekaniska avdelningen och byggnadstekniska avdelningen.

I sin förenämnda skrivelse den 4 september 1936 har *styrelsen för statens provningsanstalt* gjort framställning om anvisande av ett anslag å 38,000 kronor för tillbyggnad av anstaltens flygelbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med skrivelsen bilagda kostnadsförslag och ritning.

Till stöd härför har styrelsen framhållit följande:

Såsom den mest behöfliga och närmast i tiden kommande tillbyggnaden till provningsanstaltens förhandenvarande lokaler hade styrelsen på sin tid anmält tillbyggnad av anstaltens flygelbyggnad, vilken tillbyggnad av statens organisationsnämnd sedermera föreslagits till utförande under budgetåret 1939/1940.

Arbetet på byggnadstekniska avdelningen hade under de senaste tio åren i stort sett undergått avsevärd stegring, betingad dels av förbättrad teknisk kontroll vid större vatten-, bro- och husbyggnader, dels av en livlig utveck-

ling och strävan efter förbättringar inom byggnads- och byggnadsmaterial-industrien. Detta provningsarbete krävde relativt stort utrymme och med den omfattning, som arbetet på avdelningen numera nått, hade det otillräckliga utrymmet ofta vållat förseningar eller hindrat utförande av ifrågasatta uppdrag. Enär anstaltens erfarenhet visade, att den antydda utvecklingen inom betongbyggnad och husbyggnad komme att fortsätta, vore det med hänsyn till provningsarbetets effektivitet i hög grad behövt, att den nämnda tillbyggnaden kunde komma till stånd tidigare än vad organisationsnämnden föreslagit.

Enligt det uppgjorda förslaget skulle tillbyggnaden uppföras på den redan genom statligt beredningsarbete för ändamålet planerade tomten i flygelbyggnadens förlängning. Tillbyggnaden skulle i plan omfatta 17.5×10 meter; inre nyttig höjd vore föreslagen till cirka 3.5 meter och byggnadens höjd till nocken till cirka 6.4 meter.

Genom denna tillbyggnad skulle även mekaniska avdelningen erhålla en behövt ökning av golvyta med cirka 5×10 meter.

Kostnaden för själva tillbyggnaden beräknades till cirka 30,000 kronor, vartill komme snickerier och vissa inredningsdetaljer, beräknade till 8,000 kronor, varför totalkostnaden beräknades till 38,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i häröver avgivet utlåtande anfört, att styrelsen icke hade något att erinra beträffande ifrågavarande byggnadsarbete, som funnes upptaget i styrelsens plan för statens byggnadsverksamhet under tiden 1 juli 1937—30 juni 1942, och funne styrelsen den angivna kostnaden skälig.

*Departements-
chefen.*

Utredningen i ärendet synes mig ådagalägga, att de lokalförhållanden, varunder arbetet nu bedrivs vid statens provningsanstalts byggnadstekniska avdelning, äro i hög grad otillfredsställande. Jag finner mig därför böra förorda, att medel äskas av riksdagen för tillbyggnad av anstaltens flygelbyggnad. Den för byggnadsarbetet uppgjorda kostnadsberäkningen, som slutar å 38,000 kronor — däri inräknat kostnader för snickerier och vissa inredningsdetaljer — har icke givit mig anledning till erinran. Anslaget torde böra anvisas såsom kapitalökning till statens allmänna fastighetsfond.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *Tillbyggnad av statens provningsanstalts flygelbyggnad* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 38,000.

3. Uppförande av byggnad för ett statens hantverksinstitut. I en den 12 november 1936 dagtecknad promemoria hava 1936 års hantverkssakkunniga hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för anvisande för nästkommande budgetår av dels ett anslag å 1,000,000 kronor till påbörjande av uppförandet av ett statens hantverksinstitut dels ock ett anslag å 8,000 kronor till avlönande under en tid av åtta månader av budgetåret av en föreståndare för nämnda institut.

I skrivelsen hava de sakkunniga uttalat, bland annat, att bland de uppgifter, som de sakkunniga enligt lämnade direktiv haft sig förelagda, hade verk-

ställande av en utredning och framläggande av ett därå grundat förslag om inrättande av ett institut för den fortsatta och högre yrkesutbildningen till tjänst för hantverket och den mindre industrien syntes de sakkunniga vara av särskilt angelägen art. Vid utarbetandet av planerna för ett statens hantverksinstitut i Stockholm hade man utgått från å ena sidan den erfarenhet, som vunnits under en fjortouårig verksamhet vid det nuvarande, av Sveriges hantverksorganisation i dess fastighet Nytorngsgatan 17 i Stockholm inrättade provisoriska institutet, och å andra sidan en jämförelse med anstalterna för yrkesutbildning i grannländerna. Vid preliminära förhandlingar med vederbörande inom Stockholms stads förvaltning hade ställts i utsikt, att för det blivande nya institutets behov kostnadsfritt skulle kunna upplåtas en för ändamålet lämplig, välbelägen tomtplats i närheten av Sveriges hantverksorganisations nuvarande fastighet inom kvarteret Mäster Michael i Katarina församling. Byggnads- och inredningskostnaderna hade beräknats till 1,830,000 kronor samt kostnaderna för anskaffning och komplettering av maskiner, inventarier och diverse utrustning till 320,000 kronor. Sammanlagda kostnaderna uppginge således till 2,150,000 kronor. Då till bestridande av intill 50,000 kronor av dessa kostnader kunde tagas i anspråk motsvarande belopp av kapitalbehållningen å vissa enskilda fondmedel, utgjorde det erforderliga anslagsbeloppet 2,100,000 kronor.

Med hänsyn bland annat därtill, att uppförandet och inrättandet av det nya institutet under alla förhållanden måste taga minst två år i anspråk, hade det syntes de sakkunniga i högsta grad önskvärt, att byggnadsarbetet kunde få taga sin början redan under år 1937. Härför skulle erfordras ett första anslag å 1937/1938 års riksstat av förslagsvis 1,000,000 kronor.

Vidare framstode såsom synnerligen önskvärt, att institutets blivande föreståndare eller direktör kunde bli utsedd så tidigt, att han kunde taga aktiv del i inrättandet och organiserandet av institutet och verksamheten vid det samma. För detta ändamål erfordrades ett anslag, motsvarande förslagsvis två tredjedelar av ett års lön å 12,000 kronor, eller 8,000 kronor.

Sedermera hava de sakkunniga den 7 december 1936 till handelsdepartementet ingivit ett slutligt förslag i ämnet, vilket förslag efter remiss är föremål för granskning hos olika myndigheter.

Innan slutlig utredning föreligger är jag givetvis icke beredd att taga definitiv ståndpunkt till denna fråga. Då det emellertid synes mig i hög grad önskvärt, att det ifrågasatta ställiga hantverksinstitutet kommer till stånd, får jag förorda, att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, i riksstatsförslaget för nästa budgetår medel för ändamålet beräknas. Det av de sakkunniga för första byggnadsåret såsom erforderligt angivna beloppet, 1,000,000 kronor, torde böra bestridas från ett under utgifter för kapitalökning, statens allmänna fastighetsfond, uppfört anslag.

Vad angår det av de sakkunniga begärda anslaget å 8,000 kronor till avlönande av föreståndare för det nya hantverksinstitutet under viss tid av bud-

*Departements-
chefen.*

getåret 1937/1938, lärer eventuellt erforderligt avlöningsbelopp kunna bestridas av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Uppförande av byggnad för ett statens hantverksinstitut* för budgetåret 1937/1938 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 1,000,000.

4. Ändrings- och inredningsarbeten i patent- och registreringsverkets byggnad. Patent- och registreringsverkets lokaler äro inrymda i den för ämbetsverket på sin tid uppförda byggnaden å tomten nr 1 i kvarteret Uppfinnaren med adress nr 136 vid Valhallavägen i Stockholm. Denna byggnad blev färdig år 1921 och samma år inflyttade ämbetsverket dit. I avseende å de närmare data beträffande byggnaden hänvisas till propositionen nr 177 till 1916 års riksdag.

I skrivelse den 27 januari 1936 har *patent- och registreringsverket* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om beredande av ökat utrymme för ämbetsverket genom utförande i ämbetsverkets byggnad av för ändamålen nödiga ändrings- och inredningsarbeten för ett beräknat kostnadsbelopp av tillhoppa 285,000 kronor. Till stöd härför anför ämbetsverket i huvudsak följande:

När ämbetsverket år 1921 inflyttade i byggnaden, hade densamma väl förslagit för ämbetsverkets behov. De första åren hade ämbetsverket till och med kunnat avstå drygt ett tiotal rum till andra statsinstitutioner. Dessa utrymmen hade emellertid efter hand övertagits av ämbetsverket, så att verket sedan år 1931 ensamt disponerat hela byggnaden. Efter nämnda tid, då således den befintliga byggnaden ej vidare medgivit utvidgning av ämbetsverkets lokaler, hade nya utrymmesbehov (för ny personal, för växande arkiv m. m.) tillgodosetts genom inknappning av redan disponerat utrymme. Att i någon nämnvärd grad vidare fortgå på denna väg vore emellertid uteslutet. För närvarande hade sålunda icke alla ledamöter ensamt arbetsrum, och i vissa rum hade, till nackdel för arbetet, ända till fem tjänstemän måst sammanföras. Numera uppkommande lokalbehov för ämbetsverket torde därför ej kunna tillgodoses på annat sätt än genom ett byggnadsföretag av ett eller annat slag. Frågan därom funnes tidigare behandlad i det av statens organisationsnämnd den 25 oktober 1932 avgivna betänkandet med plan för statens byggnadsverksamhet under närmast kommande tioårsperiod.

Efter att hava framhållit att ämbetsverkets behov av ökade lokaler berodde dels på ökning av dess personal och dels på tillväxten av ämbetsverkets arkiv, bibliotek och förråd av tryckta skrifter, anför ämbetsverket i huvudsak följande:

Personalökningen vore, om man jämförde de särskilda åren med varandra, givetvis icke jämn. Men betraktades den under större tidsperioder, kunde det ej bestridas, att dess fortgång vore tämligen stadig. Och detta torde väl, med hänsyn till föremålen för ämbetsverkets utgifter, egent-

ligen ligga i sakens natur. Antalet befattningshavare hade år 1921, då ämbetsverket inflyttade i byggnaden, utgjort 152 och uppginge för närvarande till 161. Dessa siffror angäve emellertid icke riktigt personalökningen under ifrågavarande tidsperiod, ty under det att år 1921 så gott som samtliga icke-ordinarie administrativa tjänstemän och en väsentlig del av de icke-ordinarie biträdande tekniska tjänstemännen ej hade full tjänstgöring, hade nu endast en teknisk och en administrativ tjänsteman avkortad tjänstgöring. I betraktande därav torde den verkliga personalökningen kunna uppskattas till omkring 30 personer. Det av personalökningen betingade stegrade utrymmesbehovet torde därför under tidsperioden kunna beräknas till ett ordinarie rum per år. Och med en stegring av minst denna storlek syntes alljämt vara att räkna.

Tillväxten av ämbetsverkets arkiv och bibliotek kunde för år beräknas till drygt, för arkivet 40 hyllmeter och för biblioteket, varest de utländska patentskrifterna upptog största utrymmet, 140 hyllmeter, således tillsammans över 180 hyllmeter. Visserligen kunde en del litteratur tillsvidare placeras i arbetsrum och dylikt, men för inemot 150 hyllmeter per år, motsvarande ungefär halvtannat ordinarie rum, måste särskilt utrymme beredas. Hittills hade, i den mån arkivets och bibliotekets tillväxt ej kunnat härbärgas i ämbetslokalerna, arkivalier och böcker placerats å vindarna (kallvindar). Visserligen torde dessa ännu för flera år framåt kunna rymma tillväxten, men dels vore vindarna i sitt nuvarande skick, särskilt under den kalla årstiden, olämpliga såsom arkiv- och bibliotekslokaler och dels ansåges numera, med hänsyn till eventuellt fientligt luftanfall med åtföljande bombardemang (patentverksbyggnaden vore närmaste granne till generalstabsbyggnaden), att å vindar icke borde hopas brännbara ämnen och att dit borde förläggas endast lokaler, som kunde hastigt utrymmas. Tiden syntes därför vara inne att i möjligaste mån upphöra med begagnandet av vindarna såsom förvaringslokaler för akter och böcker.

Ämbetsverkets förråd av tryckta skrifter (svenska patentbeskrivningar, varumärkesregistreringstidningen, samling anmälningar till aktiebolagsm. fl. register m. m.), vilka lagrades för att vid behov tillhandahållas myndigheter, allmänheten och utländska patentverk, tillväxte med över 40 hyllmeter per år. Det speciellt för detta förråd nu avsedda utrymmet torde emellertid kunna upptaga tillväxten under ytterligare sju eller åtta år, men därefter måste tillgång till nya lokaler beredas. Detta lokalbehov, motsvarande ungefär ett ordinarie rum vart tredje år, vore dock ganska obetydligt och kunde ej öva någon större inverkan vid en blivande nyberedning av lokaler för ämbetsverket.

Ämbetsverket framhåller härefter, att vid anordnandet av ökat utrymme för ämbetsverket borde eftersträvas att ordna lokaltillgången för en mera avsevärd tid framåt, lämpligen lika lång tid som hittills förflutit, sedan ämbetsverkets nuvarande byggnad blev tillgänglig, eller omkring femton år. För denna tid syntes lokalbehovet, sådant det enligt det förut anförda visat sig, kunna beräknas till mellan 30 och 40 ordinarie rum (å cirka 20 kvadratmeter). Det vore emellertid icke uteslutet, att lokalbehovet komme att i framtiden visa sig större än sålunda beräknats, men därom kunde för närvarande icke något yttras med säkerhet.

Ämbetsverket ingår härefter på kostnadsfrågan; och har ämbetsverket med avseende härå anfört följande:

Förslag till anordnande av nya lokaler i ungefär den av ämbetsverket angivna omfattningen hade utarbetats av arkitekten, professorn Ragnar Östberg, efter vilkens ritningar byggnaden på sin tid uppförts. Dessa förslag, till vilka utarbetats ritningar, beskrivning och kostnadsberäkningar, omfattade tre olika alternativ, nämligen

alternativ I: inredning av nuvarande arkivlokaler i våningarna 2 och 3 trappor upp i byggnadens mittparti till nya tjänstelokaler samt anläggande av arkiv under östra gården och i angränsande byggnadslängors källare, allt för en kostnad av 250,000 kronor;

alternativ II: inredning av hela vinden till tjänstelokaler och arkiv för en kostnad av 205,000 kronor; samt

alternativ III: tillbyggnad av en flygel österut utmed Valhallavägen för en kostnad av 265,000 kronor.

Enligt vart och ett av dessa alternativ skulle ämbetsverkets lokalfråga bli va löst för åtskilliga år framåt. Alternativet III, som beräknades draga största kostnaden, avsåg nybyggnad, under det att de billigare alternativen I och II avsåg ändrings- och inredningsarbeten inom den nuvarande byggnaden. Det syntes ämbetsverket riktigast, att något av dessa senare alternativ komme till utförande i första hand. Av dem vore alternativ II visserligen billigast, men när detta bland annat avsåg inredande av arkivlokaler på vindarna, vilket av förut angivna skäl syntes böra undvikas, ansåge ämbetsverket sig för sin del böra förordas alternativ I.

I sammanhang med blivande byggnadsarbeten för ämbetsverkets räkning borde även inrättas ett sådant bombfritt utrymme, som enligt nuvarande åskådning kunde anses böra såsom ett led i skyddsåtgärderna mot luftanfall anordnas inom en byggnad såsom den ifrågavarande. Kostnaderna för ett sådant bombfritt utrymme hade behandlats i de gjorda beräkningarna och där upptagits till 55,000 kronor, därest utförandet skedde i sammanhang med alternativen II eller III, och till 35,000 kronor, därest det skedde i sammanhang med alternativ I. Totalkostnaderna för alternativ I, inklusive det bombsäkra utrymmet, skulle således belöpa sig till 285,000 kronor.

Beträffande frågan om medelstillgången för utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten ville ämbetsverket erinra därom, att å patent- och registreringsverkets visserligen numera upplösta fond den 30 juni 1935 förefunnits en behållning av 3,164,944 kronor 9 öre och att ämbetsverket för budgetåret 1935/1936 kunde beräknas komma att lämna ett överskott, väsentligt överstigande de beräknade byggnadskostnaderna.

Över ifrågavarande framställning hava byggnadsstyrelsen den 20 februari och statskontoret den 26 mars 1936 avgivit infordrade utlåtanden.

Byggnadsstyrelsen har, i likhet med patent- och registreringsverket, förordat det med alternativet I betecknade förslaget. Den för detta förslags genomförande beräknade totalkostnaden, däri inberäknad kostnaden för anordnande av ett bombsäkert utrymme, har icke föranlett någon erinran från styrelsens sida.

Statskontoret har uttalat, bland annat, att då de föreslagna byggnadsarbetena icke syntes vara av sådan art, att medel till täckande av kostnaderna för desamma finge anvisas från statens allmänna fastighetsfond, annan möjlighet icke torde stå öppen än att för ifrågavarande ändamål anvisades medel å riksstaten.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, är det stigande lokalbehovet för patent- och registreringsverket beroende dels på ökning av ämbetsverkets personal och dels på tillväxten av verkets arkiv, bibliotek m. m. Vad ämbetsverket anfört om lokalförhållandena har övertygat mig om att åtgärder nu böra vidtagas för att tillgodose det ökade lokalbehovet. *Departements-
chefen.*

Detta behov har ämbetsverket funnit lämpligast böra tillgodoses genom inredning av de nuvarande arkivlokalerna i våningarna 2 och 3 trappor upp i ämbetsverkets byggnads mittparti till nya tjänstelokaler samt anläggande av arkivlokaler under den s. k. östra gården och i angränsande byggnadslängors källare. I sammanhang med dessa byggnadsarbetens utförande har ämbetsverket föreslagit anordnande av ett bombfritt utrymme. Totalkostnaderna för arbetena i fråga hava enligt av professorn R. Östberg verkställda beräkningar uppskattats till 285,000 kronor.

Ifrågavarande förslag till ändrings- och inredningsarbeten i ämbetsverkets byggnad finner jag mig, i likhet med byggnadsstyrelsen, böra förorda. Den gjorda kostnadsberäkningen ger mig icke någon anledning till erinran. Anslaget torde böra anvisas såsom kapitalökning till statens allmänna fastighetsfond.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ändrings- och inredningsarbeten i patent- och registreringsverkets byggnad* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 285,000.

Statens utlåningsfonder.

5. Fonden för låneunderstöd: Lån till Aktiebolaget svenska amerika linien. I en till Kungl. Maj:t ställd, den 25 november 1936 dagtecknad skrift har Aktiebolaget svenska amerika linien anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beviljande åt bolaget av ett statslån å 4,800,000 kronor, motsvarande 20 procent av anskaffningskostnaden för ett av bolaget vid italienskt skeppsvarv beställt fartyg om cirka 28,000 bruttoton, vilket fartyg vore avsett för bolagets reguljära linjetrafik på nordatlanten ävensom för dess kryssningstrafik.

Bolagets ifrågavarande framställning har remitterats till vissa myndigheter. Innan samtliga yttranden inkommit, är jag givetvis icke beredd att taga definitiv ståndpunkt till förevarande fråga. Då jag, såvitt frågan nu kan bedömas, finner förslaget beaktansvärt, vill jag förorda, att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, i riksstatsförslaget för nästa budgetår medel till det av bolaget ifrågasatta beloppet, 4,800,000 kronor, för ändamålet beräknas. För lånets förräntning torde böra gälla sådana villkor, att det erforderliga anslaget kan helt täckas av lånemedel.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, såsom kapitalökning för Fonden för låneunderstöd till *Lån till Aktiebolaget svenska amerika linien* för budgetåret 1937/1938 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 4,800,000.

Fonden för förlag till statsverket.

6. Lotsverkets båtlånefond. Vid anmälan tidigare denna dag av frågorna om anslag för budgetåret 1937/1938 till följande under rubriken Lotsverket upptagna ändamål, nämligen avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstater samt omkostnader, har jag, efter erinran att 1935 års lotsverkssakkunniga framlagt betänkande med förslag till vissa förändringar i fråga om lotsverkets organisation, anført, att ifrågavarande förslag för närvarande vore föremål för granskning och överarbetning inom handelsdepartementet och att det vore avsett, att på den fortsatta utredningen grundade förslag skulle genom särskild proposition föreläggas innevarande års riksdag. Därvid är det min avsikt att, i anslutning till vad lotsverkssakkunniga förorddat, föreslå inrättande av en särskild fond, från vilken må utlämnas lån till lotspersonalen för anskaffning av båtmaterial och för reparation eller ombyggnad av sådan materiel. Det kapital, som för närvarande behöver tillföras denna fond, synes kunna beräknas till 300,000 kronor.

I riksstatsförslaget för nästkommande budgetår torde fördenskull under rubriken fonden för förlag till statsverket för ifrågavarande ändamål preliminärt böra beräknas ett anslag å nyssnämnda belopp.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, såsom kapital för *Lotsverkets båtlånefond* beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 300,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande från statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Elin Sjöcrona.